

ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
РАДА РЕКТОРІВ ХАРКІВСЬКОГО ВУЗІВСЬКОГО ЦЕНТРУ
ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

День науки

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛЯ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПОЛІ**

ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ
XXVIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ СЕПШ

Харків
Народна українська академія
10 квітня 2021 р.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського гуманітарного університету
«Народна українська академія».
Протокол № 8 від 22.03.2021 р.*

Редакційна колегія:

*К. В. Астахова, д-р іст. наук, проф.; В. І. Астахова, д-р іст. наук, проф.;
К. В. Батаєва, д-р філос. наук, проф.; Т. І. Бондар, спеціаліст вищої
категорії, учитель-методист; Н. П. Гога, канд. психол. наук, доц.;
І. В. Змійова, канд. філол. наук, проф.; О. А. Іванова, канд. екон. наук,
доц.; К. Г. Михайльова, д-р соціол. наук, проф.; О. В. Тарасова, спеціаліст
вищої категорії, учитель-методист; Т. М. Тимошенкова, канд. філол. наук,
проф.; З. І. Шилкунова, канд. пед. наук, спеціаліст вищої категорії, учитель-
методист, О. Л. Яременко, д-р екон. наук, проф.*

П84 **Професійний** розвиток вчителя в сучасному освітньому полі :
програма та матеріали ХХVІІІ наук.-практ. конф. вчителів СЕПШ,
10 квіт. 2021 г. / Департамент науки і освіти Харківської обл. держ.
адмін., Рада ректорів Харк. вузів. центру, Харк. університ.
консорціум, Ін-т вищ. освіти НАПН України, Харк. акад. неперерив.
освіти, Нар. укр. акад. ; [Редкол.: К. В. Астахова та ін.]. – Харків:
Вид-во НУА, 2021. – 184 с. – (День науки).

Представлені в збірнику матеріали присвячені професійній компетентності і професійному розвитку вчителя в епоху цифровізації. Учителі-практики Спеціалізованої економіко-правової школи ХГУ «НУА», розглядають виклики цифрової трансформації як інструмент навчання професійному розвитку.

У збірнику також порушуються питання необхідності модернізації освіти та формування нових технологій навчання з урахуванням викликів сучасності.

УДК 37.091.12:005.745

ОРГКОМІТЕТ

- Астахова К. В.** – голова, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р іст. наук, проф.;
- Майборода Р. В.** – голова Асоціації випускників Народної української академії;
- Тюріна Д. М.** – учений секретар, начальник відділу науково-дослідницької роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. пед. наук., доц.

Члени оргкомітету:

- Астахова В. І.** – радник ректора Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р іст. наук, проф.;
- Бондар Т. І.** – директор Спеціалізованої економіко-правової школи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», спеціаліст вищої категорії, учитель-методист;
- Іванова О. А.** – проректор з науково-дослідної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. екон. наук, доц.;
- Козиренко В. П.** – проректор з інформаційних технологій Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. техн. наук, доц.;
- Михайльова К. Г.** – проректор з навчально-методичної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», д-р соціол. наук, проф.;

- Гога Н. П.** – голова Асоціації молодих вчених, заст. декана факультету «Референт-перекладач» Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. психол. наук, доц.;
- Тарасова О. В.** – заступник директора з науково-методичної роботи Спеціалізованої економіко-правової школи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», спеціаліст вищої категорії, учитель-методист
- Чибісова Н. Г.** – проректор з науково-педагогічної роботи та виховання Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. філос. наук, проф.;
- Шилкунова З. І.** – завкафедри початкової освіти Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», канд. пед. наук, учитель-методист, учитель вищої категорії;
- Тарасова Н. П.** – голова Студентського наукового товариства Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», студентка факультету «Бізнес-управління».

Регламент роботи

9 ⁰⁰	Реєстрація
10 ⁰⁰	Пленарна сесія
11 ³⁰ - 12 ⁰⁰	Перерва
12 ⁰⁰	Робота секцій
14 ⁰⁰ - 14 ³⁰	Перерва
14 ³⁰	Робота секцій
16 ⁰⁰	Підбиття підсумків

Доповідь на пленарній сесії – до 20 хв., повідомлення – до 10 хв.
Доповіді на секціях – до 15 хв., повідомлення – до 7 хв.

РОБОТА СЕКЦІЙ

Секція І

Сучасні моделі та практики професійного зростання вчителя: особливості цифрової епохи

Ауд. 409/2 (І)

Керівники секції:

Бондар Т. І.

директор СЕПШ, учитель російської мови
та літератури, спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Белоусова О. В.

заступник директора СЕПШ з навчально-
виховної роботи, учитель економіки,
спеціаліст вищої категорії

Секретар

Маковецька К. А.

секретар СЕПШ

ДОПОВІДІ

Бєльчікова Л. Я.

учитель російської мови
та літератури, спеціаліст
вищої категорії,
учитель-методист

*Обучение – это прежде всего
вопрос взаимоотношений*

Дараган Н. В.

учитель географії,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Формування цілісного
світогляду в умовах глобальної
інформатизації соціуму*

Снурніков І. С.

учитель біології,
спеціаліст І категорії

*Старые и новые ориентиры
учителя в современном
информационном пространстве*

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

Аніщенко В. В.

учитель математики,
спеціаліст вищої категорії

*Организация дистанционного
обучения, методы и технологии*

Басвер Ю. О.

учитель образотворчого
мистецтва,
спеціаліст вищої категорії

*Підвищення розуміння
вчителем ефективності
використання мистецтв
у навчанні*

Бондар Т. І.

директор СЕПШ,
учитель російської мови
та літератури,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Цифрове середовище
для «ліриків»: професійне
зростання вчителя словесності*

Гончаренко В. М.

учитель російської мови
та літератури,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Диалог «учитель – ученик»
в эпоху цифрового образования*

Колісниченко Ж. О.

учитель фізичної культури,
спеціаліст I категорії

*Дистанционное обучение,
как одна из новых форм
проведения современного урока
физической культуры*

Лимаренко В. А.

учитель фізики
та математики,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Сучасні технології
в дистанційному навчанні*

Литвин Н. І.

викладач кафедри
українознавства

*Учитель – ретранслятор знань
у форматі інноваційного
навчання*

Ніколаєва С. В.
учитель фізичної культури,
спеціаліст вищої категорії

*Учитель в условиях
дистанционного обучения:
проблемы и вызовы*

Радченко І. В.
учитель математики,
спеціаліст вищої категорії

*Современные модели
и практики профессионального
роста учителя в период
цифровой эпохи*

Секція II

Вирішення стратегічних завдань НУШ як контекст професійного розвитку вчителя

Ауд. 303 (I)

Керівники секції:

Шилкунова З. І.

канд. пед. наук,
завідувач кафедри початкової освіти,
учитель початкових класів, спеціаліст вищої
категорії, учитель-методист

Литовченко А. В.

учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

Секретар

Хвалюк І. І.

заступник директора СЕПШ з навчально-виховної
роботи, учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

ДОПОВІДІ

Назаренко А. А.
учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Овладение кейс-методом
как направление
самообразования современного
учителя*

Хвалюк І. І.

заступник директора СЕПШ
з навчально-виховної роботи,
учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Професійна самоосвіта

*вчителя як складова сучасної
методичної роботи
в загальноосвітньому закладі*

Шилкунова З. І.

канд. пед. наук, завідувач
кафедри початкової освіти,
учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Профессиональное развитие

*учителя: новые подходы
к пониманию*

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

Бикова Т. Г.

учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Шляхи формування

*професійної компетентності
вчителя Нової Української
Школи*

Грецьких В. М.

учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Профессиональная

*компетентность педагога
НУШ как фактор повышения
качества современного
образования*

Заворуєва Л. М.

учитель початкових класів,
спеціаліст I категорії

Сфера діяльності педагога

*на етапах професійного
розвитку*

Кобзар О. Г.

учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

Овладение STEM-подходами

*к обучению как направление
профессионального развития
учителя*

Кучерява О. О. вихователь підготовчого класу, спеціаліст I категорії	<i>Експериментально-дослідницька діяльність дітей старшого дошкільного віку в контексті НУШ</i>
Кушнарєнко Л. П. учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії	<i>Самообразование как способ повышения уровня профессиональной компетентности педагога</i>
Литовченко А. В. учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист	<i>Впровадження можливостей формування інформаційно-комунікаційної компетентності у молодших школярів</i>
Магомедова А. П. учитель початкових класів, спеціаліст	<i>Информационно-цифровая компетенция современного педагога</i>

Секція III

Мотивація та форми підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови в сучасних умовах

Ауд. 411 (I)

Керівники секції:

Зобова Г. М.

заступник директора СЕПШ з навчально-виховної роботи, викладач загальноакадемічної кафедри іноземних мов

Тарасова О. В.

заступник директора СЕПШ з науково-методичної роботи, учитель англійської та німецької мов, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

Секретар

Стодух А. І.

учитель англійської мови та інформатики, спеціаліст

ДОПОВІДІ

- Батманова С. М.**
учитель англійської мови,
спеціаліст вищої категорії
- Профессиональный
и личностный рост педагога
как основа инновационного
подхода в обучении*
- Стодуч А. І.**
учитель англійської мови
та інформатики, спеціаліст
- Формы повышения
квалификации учителей
английского языка*
- Циганок О. І.**
учитель англійської мови,
спеціаліст вищої категорії
- Совершенствование методов
работы учителя при обучении
учащихся средней и старшей
школы иностранному языку*

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

- Гопта Л. А.**
учитель німецької мови,
спеціаліст II категорії
- Мотивация учителя
к совершенствованию своего
профессионализма*
- Діденко Ю. О.**
учитель англійської мови,
спеціаліст вищої категорії
- Профессиональный рост
учителя иностранного языка
и его роль в современных
условиях*
- Зобова Г. М.**
заступник директора СЕПШ
з навчально-виховної роботи,
викладач загальноакадемічної
кафедри іноземних мов
- Формування професійно-
педагогічної компетентності
вчителя іноземної мови*
- Пилипенко Л. О.**
учитель англійської мови,
спеціаліст I категорії
- Щодо деяких особливостей
інноваційних форм підвищення
кваліфікації вчителя іноземних
мов*

Скворцова Ю. О.
учитель англійської мови,
спеціаліст

*Форми та мотивація
ідвищення кваліфікації
пвчителя іноземної мови
як умова успішної освітньої
та виховної діяльності*

Тарасова О. В.
заступник директора СЕПШ
з науково-методичної роботи,
учитель англійської
та німецької мов,
спеціаліст вищої категорії,
учитель-методист

*Современные формы
повышения квалификации
учителя: от теории к практике*

Чурсіна Л. В.
канд. філол. наук, доцент,
учитель французької мови

*Мотивація досягнення вчителя
у викладанні французької мови
як другої: виклики сьогодення*

Секція І
Сучасні моделі та практики професійного зростання
вчителя: особливості цифрової епохи

ДОПОВІДІ

Бельчикова Л. Я.

**ОБУЧЕНИЕ – ЭТО ПРЕЖДЕ ВСЕГО ВОПРОС
ВЗАИМООТНОШЕНИЙ**

Не стыдно не знать. Не профессионально
не желать познать. Учитель учится вместе
с учениками.

Сегодня часто звучит утверждение, что мир меняется, что образование становится другим и что учителю уже неэффективно быть «говорящей» головой. И это понятно. Современное образование немислимо без поиска новых материалов и методов преподавания и обучения. Это связано отчасти с социальными изменениями, вызванными повсеместным проникновением цифровых технологий во все сферы жизни – от науки и производства до быта и общения. Они не могли не коснуться образования, в котором тоже наступила «цифровая» эпоха – время активного проникновения информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс. И важно понимать не то, что мы делаем с цифровыми инструментами, а скорее, то, что они делают с нами.

С вызовами цифровой трансформации, как уже было сказано, сталкиваются все сферы человеческой деятельности, в том числе и школа, которая в недавнем прошлом была оплотом письменной и книжной культуры. И сегодня важно сознавать, какие последствия несет цифровая трансформация для самой образовательной организации и как преподаватели должны на это реагировать. Ведь использование цифровых технологий в образовании становится действительно новаторским только тогда, когда работа с ними привносит новые (коммуникативные) практики в занятия.

Современные изменения в образовании неоднозначно воспринимаются в педагогических кругах. С одной стороны, приветственное отношение к совершенствованию форм и способов работы с информацией, без чего невозможен образовательный процесс. Все понимают, что цифровизация образования является необходимым и неизбежным шагом, характеризующим современную социальную реальность.

Информационные технологии для учителя – это и инструмент обучения, и инструмент профессионального развития.

С другой стороны, мы слышим голоса: система должна оберегать себя от безоглядного следования новомодным веяниям, осторожно принимать новое, не слишком спешить с цифровизацией, а более тщательно изучать все плюсы и минусы для того, чтобы избежать серьезных проблем в будущем. Утверждается: нельзя не учитывать, что процесс усвоения знаний в «доцифровую» эпоху непременно требовал от учащегося напряженного внимания к объяснениям педагога, осмысления книжного текста [1].

Конечно, использование цифровых технологий, облакающих информацию в аудиовизуальные формы, многократно облегчает освоение учебного материала. Но зачастую за это приходится платить высокую цену – утрату навыков вменяемого учения, устойчивое укоренение схематизма и поверхностности восприятия и понимания, пассивного созерцания, что не способствует формированию думающего, творческого поколения, умеющего созидать, создавать, изобретать. Раннее знакомство и использование электронных средств убивает все эти положительные качества.

Одним из показателей увеличения роли «цифры» является вытеснение «книжной культуры» культурой цифровой. В связи с этим, нельзя не согласиться с размышлениями С.В. Каменева: «Учителя бьют тревогу: нынешнее поколение учащихся в своем большинстве не хочет и не умеет осмысленно читать. Думается, что сегодня пора всерьез говорить о закате «книжной культуры», провоцирующем глубинные изменения духовного пространства цивилизации». И еще одна цитата: «Чтение становится процессом пропускания лишнего, а не глубокого вовлечения. В жизни становится важно понимать, как не знать то, что можно не знать» [2].

Но как бы ни велика была в современном мире во всех сферах человеческой деятельности роль «цифры», именно от учителей, от их взаимоотношений с учениками зависит, готовы ли современные учащиеся разобраться в сложных учебных проблемах или все-таки сдаются, хотят ли и могут ли временно забыть про усталость, получают ли удовольствие и абсолютно ли сконцентрированы на решении сложнейших задач, раздражаются ли от присутствия неудобного соседа по парте, отвлекаются ли на что-нибудь во время урока?

Но те же вопросы стоят и перед учителями: доставляет ли преподавание радость даже спустя десятилетия, интересны ли дети, всякие – «обычные» и «трудные», «зрелые» и «незрелые», с их достоинствами и недостатками, способны ли сопереживать, могут ли уверенно управлять классом при разборе сложных тем и в ситуациях крайнего напряжения.

И неважно, в какую – цифровую или доцифровую – эпоху это происходит. Ученикам всегда нужен учитель как некоторый взрослый визави в обучении, а не «цифровой педагог», которому в этом взаимодействии нет места. Но при этом они хотят видеть современного учителя, не далекого от «благ цивилизации», а обладающего всеми профессиональными компетенциями, которые востребованы временем.

Учащиеся всегда хотели и хотят, чтобы их воспринимали как отдельную личность, поддерживали, направляли и помогали. Они всегда ориентированы на учителя-профессионала, хотят видеть в его лице авторитетного человека, хотят его внимания и признания. И хотя эти слова великого русского педагога К.Д Ушинского были произнесены более века назад, они остаются современными и сегодня: «Наставник должен только помогать воспитаннику бороться с трудностями постижения того или другого предмета; не учить, а только помогать учиться. Метода такого вспомогательного преподавания, кроме многих других достоинств, имеет еще главное то, что она, приучая воспитанника к умственному труду, приучает и преодолевать тяжесть такого труда и испытывать те наслаждения, которые им доставляются» [3].

Только целенаправленное позитивное развитие взаимодействия между преподавателями и обучающимися позволит сделать процесс обучения более гибким и качественным.

Использование цифровых технологий не решает всех проблем в образовании и само по себе не приводит к улучшению условий обучения. Не от них зависит стиль преподавания (метод проектов, фронтальный урок, обучение в сотрудничестве и тому подобное). Ведь ИКТ – это только средство! А вот их применение часто приводит к изменению соответствующего стиля преподавания.

Можно ли грамотно, эффективно и интересно использовать ИКТ, например, на уроках литературы? Не только можно, но и нужно. Не «уводят» от текста, а, напротив, «приводят» к нему, обладая большими дидактическими возможностями, мультимедийные презентации. Эта среда предъявляет школьнику не только словесные образы, но изобразительные, аудио- и видеообразы, дополняя слово звуком, цветом, анимацией, где словесная и графическая информация воспринимается зрительно, изменяя мышление школьника, делая его нелинейным. Подготовка и использование таких презентаций на уроках могут помочь не только повышению мотивации учеников к изучению литературы, расширению их культурного кругозора, но и способствовать усилению интереса к изучению биографии писателя и сведений по теории литературы, комментированию и анализу художественного текста.

Использование таких презентаций способствует созданию межпредметной среды, где гармонично сочетаются Слово, Цвет, Звук, позволяет дать лексические, исторические и культуроведческие комментарии к произведениям прошлого, что необходимо для воспитания грамотного читателя, так как «не овладев суммой историко-культурных представлений, ученик фактически лишается возможности ориентации в пространстве культуры, и, следовательно, гуманитарное образование теряет всякий смысл» [4].

Из-за введения режима самоизоляции традиционное образование вынуждено было перейти в онлайн-форму. Технологическая революция обещала в будущем перевести все образовательные коммуникации в цифру, и вот это «прогрессивное будущее» наступило. Учитель перед монитором! Для нас, учителей, это неестественное состояние. Для них, наших учеников, – абсолютно нормальное, ведь они практически «живут» в этом мире. Нам тоже, по крайней мере в период «дистанционки», нужно научиться жить в этой среде, научиться управлять учебной коммуникацией

в сети интернет. И найти ответы на вопросы, которые ставит перед нами сегодняшний день: как эффективно организовать обучение школьников и поддерживать с ними обратную связь в случае появившихся трудностей у отдельных учеников; как использовать мультимедийные и другие ресурсы – текст, аудио, видео, тренажёры, чтобы принести максимальную пользу ученикам. Что учителю сохранить из прежнего наработанного опыта, а что изменить?

И в создавшейся ситуации соавторами учебного процесса учитель может и должен сделать учеников. Ведь наши ученики многое могут, а учителя, используя то, что могут ученики, делают процесс обучения привлекательным и эффективным.

Но, с другой стороны, поток информации, которую учащиеся получают из всемирной паутины, столь велик, что, конечно, не имея навыков работы с ней – систематизации, анализа, отбора – ученики могут «утонуть» в этом потоке.

Задача учителя – обучить учащихся навигации в этом огромном, безбрежном мире, дать им компетенцию, которая поможет им двигаться вперед в огромном мире знаний.

Список библиографических ссылок

1. Ээльмаа, Ю.В., Федоров, С.В. (2012) *Информационные технологии на уроках литературы*. М.: Просвещение, 176 с.

2. Каменев, С.В. (2017). Образование в цифровом мире: возможности и перспективы. *Вестн. Томского гос. ун-та*, [online] 425, С. 85–90. Available at: http://journals.tsu.ru/uploads/import/1644/files/425_085.pdf [Accessed 19 Jan. 2021].

3. Дьякова, Е.А., Сечкарева, Г.Г. (2019). Цифровизация образования как основа подготовки учителя XXI века: проблемы и решения. *Вестник Армавирского гос. пед. ун-та* [online]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-obrazovaniya-kak-osnova-podgotovki-uchitelya-xxi-veka-problemy-i-resheniya/viewer> [Accessed 19 Jan. 2021].

4. Калашников, М. (2013). *Дуглас РакшOFF. 10 особенностей цифрового мира* [online]. Available at: <https://newreporter.org/2013/01/16/douglas-rashkoff-10-osobennostej-cifrovogo-mira> [Accessed 19 Jan. 2021].

Дараган Н. В.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО СВІТОГЛЯДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СОЦІУМУ

Проблеми, що виникли на початку XXI століття, ставлять людство перед необхідністю фундаментальних змін у цінностях і пріоритетах як умов його подальшого існування. Різноманітні кризові явища, що охопили світ, свідчать про те, що традиційна парадигма мислення не спроможна розвиватися далі. Учені доходять висновку, що корінні економічні та технологічні перетворення, котрі могли б запобігти глобальній катастрофі, не можливі на базі старого типу мислення. Необхідний новий погляд на світ, на людину, щоб вижити й зрозуміти, чому досягнення індустріального світу обернулися проти його творців [1].

Пошук нових моделей і практик професійного зросту вчителя в сучасному світі, приводить до необхідності переоцінки старих освітніх традицій, прийомів, методик. При цьому він повинен базуватися на визнанні глибинного зв'язку між педагогічними системами, освітніми методиками та виховними цілями.

Традиційна освітня система, що склалася в XIX столітті і була оновлена для виконання соціального замовлення XX століття, мала на меті підготовку людини знаючої, інформованої. Людина стала носієм певної суми знань, котрі знаходяться на поверхні свідомості, не викликаючи якісних змін, не стимулюючи якісного зросту. Особливістю сучасної цифрової епохи, з її стрімкою інформатизацією суспільства, в якому живий творчий процес пізнання поступився місцем механічному накопиченню інформації, є використання всіх видів інформації для задоволення егоїстичної природи людини, котра все більше прагне до явищ і предметів побуту, а не Буття.

На сучасному етапі світ потребує людину розуміючу, усвідомлюючу себе, суспільство і природу як єдине ціле. Виховання цілісного мислення базується на розумінні Всесвіту та людини як його частини [2]. Таким чином, на мою думку, перед вчителем стоїть завдання постійного професійного зросту, що заключається в осмисленні існуючих педагогічних моделей і пошукові нових, які могли б дозволити не тільки засвоїти певну суму знань, а й усвідомити значення цих знань, що можуть бути як творчими, так і руйнівними.

Зростання кількості навчальних предметів, вимог до обсягу знань, умінь та навичок, загальна перенасиченість інформаційного простору перетворюють навчальний процес у поверховий, а учня приводять у стан інформаційного стресу. З причини перевантаженості учнів засвоєння знань стає дедалі складнішим процесом, а їх усвідомлення – взагалі неможливим. Саме тому сучасні реалії спонукають педагогів до пошуку шляхів модернізації навчального процесу, завданням якого є вироблення оптимального співвідношення обсягу інформації та можливостей учня її сприйняття та засвоєння. А також перетворення навчально-виховного процесу в такий, у якому б справді навчання виховувало, сприяло народженню творчої особистості, допомагало орієнтуватися в житті.

Для ефективного усвідомлення і засвоєння цілісної системи знань та прийомів, для формування цілісного світогляду учнів, пропоную метод використання образного мислення на уроках історії.

Однією з проблем сучасної освіти є проблема цілісного мислення як найбільш відповідного біологічній природі людини, що дозволяє їй сприймати цілісну картину світу в поєднанні чуттєвого та раціонального пізнання.

Світ людини можна умовно поділити на світ почуттів, волі та думки. Координація їх – найважливіша проблема гармонійного розвитку особистості, що має бути закладена у змістовому компоненті процесу навчання [3].

Потреба у збільшенні обсягу знань, постійне перебування дітей в інформатизованому просторі, призводять до того, що кількість інформації, яка потрапляє за одиницю часу в людський мозок, стрімко зростає. Одночасно зростає і роль наукових абстракцій у пізнанні, що довгий час розглядалися у руслі раціонального освоєння світу і тому вимагали прискореного інтелектуального розвитку дитини, раціональної сторони її свідомості. Саме цей аспект закладався в навчальні програми. Але зміст освіти буде повноцінним тоді, коли в нього буде закладена й інша сторона свідомості – чуттєва.

Асиметрична будова головного мозку – незаперечний факт, де права півкуля переважно керує емоціями та образним сприйняттям, а ліва – логічним мисленням. Тому повноцінне сприйняття

навколишнього світу потребує і різних форм чуттєвого, інтуїтивного пізнання. В іншому разі, коли права емоційна півкуля не одержує позитивних подразників, повноцінний процес мислення не відбувається.

Цей складний процес можливий тільки за певної умови. Ось як це описує великий педагог В.О. Сухомлинський: “Певна група нейронів кори півкуль головного мозку сприймає образи (картини, предмети, явища) навколишнього світу і через найтонші нервові клітини – як через канали зв’язку йдуть сигнали. Нейрони “опрацьовують” інформацію, систематизують її, згруповують, співставляють, а нова інформація в цей час поступає і поступає, її треба знову і знову сприймати, “опрацьовувати”.

Ось це надмірно стрімке переключення нервової енергії нейронів і є те явище, що ми називаємо думкою.

Клітини дитячого мозку наскільки ніжні, наскільки чуттєво реагують на об’єкт сприйняття, що нормально працювати вони можуть тільки за умови, якщо об’єктом сприйняття, осмислення є образ, який можна бачити, чути, до якого можна доторкнутися” [4, с. 254].

Величезні ресурсні можливості з огляду на вище сказане має дистанційне інтернет-навчання з використанням різних навчальних платформ та сервісів. Такі платформи мають безліч інструментарію, щоб супроводжувати розповідь вчителя ілюстраціями, презентаціями, відеороликами та ін., тобто таким матеріалом, який би впливав на образне сприйняття. Та лише одного ілюстративного супроводу для повноцінного залучення правої півкулі не достатньо. З цією метою я використовую освітню методику академіка РАЕН Н. В. Маслової яка носить назву біоадекватної природовідповідної ноосферної освіти.

Намагання педагогів досягти максимальної інформованості, науковості, призводить до того, що дітям стає дедалі складніше самостійно переробити інформацію, отриману на уроці, на чіткі усвідомлені знання, котрі б давали цілісне розуміння історичного процесу чи явища.

Наш мозок мислить образами. Не словами, не буквами, не логічно-структурними схемами, а саме образами. Що таке образ? Образ – це картинка, але картинка жива, тому що крім зображення

(візуального образу), вона включає в себе звуки, запахи, відчуття, емоції, тобто ті компоненти, що приходять до нас через різні канали сприйняття: очі, вуха, ніс, шкіру. Крім того, ця картинка рухається, розвивається, змінюється. Саме у вигляді образів або рухомих голограм і зберігаються знання в нашому мозку [5].

Що ж може зберегти дитячий мозок після опрацювання параграфу підручника в якому більшість понять є абстрактними або іншомовного походження? Особливо складними для опанування дитячим мозком є слова іншомовного походження, величезна кількість яких вживається в програмовому матеріалі. Корінь слова ні про що не говорить дитині, саме тому не виникає жоден образ. З цієї причини не складається історичний епізод, а як наслідок – відсутнє цілісне бачення історичного процесу. Тому на своїх уроках я намагаюсь хоча б частково оживити історичні події, включаючи алгоритм біоадекватної методики Н.В. Маслової, що складається з чотирьох етапів: сенсорно-моторного, символного, логічного і лінгвістичного [2].

I етап – пропоную дітям розслабитися, уявити себе в даному історичному часі, оглянутися навколо себе, запам'ятати побачене.

II етап – знаходжу відповідний образ-символ (якщо це можливо в даній темі), пропоную уявити його і “побачене” в історичному часі прив'язати до образу. Наприклад, в темі “Причини лютневої революції 1917 року”, образ революції – локомотив.

III етап – логічне осмислення інформації – продовжуємо екскурс в історичному часі з доповненнями дітей: ми рухаємося в уявному потязі переходячи з вагону третього класу до другого, потім до першого класу і дослухаємося до розмов пасажирів різного соціального рівня. Про що говорять люди в транспорті в лютому 1917-го року? Про те, що їх хвилює, чи не влаштовує. Так, разом із дітьми, ми з'ясуємо причини революції (опираємося на знання дітей вже вивчених тем). У вагоні третього класу “чуємо” розмови про те, що в магазинах немає хліба, і це приводить до погромів хлібних лавок, про те, що на заводі зарплатню врізали, а робочий день збільшили; солдат розповідає, як втік з фронту, бо немає сил витримувати голод та бруд, а головне, не зрозуміло, за що доводиться воювати та помирати. У вагоні другого класу, в якому їде різночинська інтелігенція, можна почути хвилювання про те,

що в Петербурзі страйки, які не відомо до чого доведуть, що Росія безнадійно відстала від європейських держав, в яких вже давно прийнято конституції. У вагоні третього класу мандрують пани в офіцерських мундирах та нові буржуа. Дослухуючись до їхніх не голосних розмов можна почути про те, що вони теж схвильовані становищем: Дума не реагує на безпорядки, серед робітників – політизація, серед селян – пугачовщина, монархія Романових втрачає популярність, особливо після впливу на неї авантюриста Распутіна.

“Рухаючись” потягом, залучаємо різні канали сприйняття. Наприклад, у вагоні третього класу ми “чуємо” дитячий плач, відчуваємо сперте важке повітря із вмістом табачного диму, запах людського поту змішується з запахом провізії. Нас постійно штовхають роздратовані пасажири. У вагоні другого класу становище суттєво змінюється: тут майже чисто, хоча запах табачного диму присутній і тут. У вагоні першого класу – відчуваємо дорогий парфум і стримані розмови пасажирів у своїх купейних кімнатах.

IV – діти діляться своїми відчуттями та переживаннями (безвихідь ситуації, співчуття до голодних солдатів, напружену політичну атмосферу і т.д.) Можна відшукати зв’язок історичної події із образом: локомотив, якщо він рушив, зупинити, перекривши дорогу, неможливо. Так само неможливо зупинити революційні події, якщо вони набрали обертів.

Історичні постаті – це яскраві образи, без яких не відбувається жодна історична подія. Завдання вчителя – оживити образ, і познайомити дітей із ним: змалювати його так, щоб він зійшов із історичного п’єдесталу, зарухався, став звичайною людиною, і щоб діти стали свідками її політичного чи духовного зросту, злету чи падіння. Познайомившись таким чином із історичним діячем, вони обов’язково запам’ятають його, а також запам’ятають ті події, в яких він проявив себе. Достеменно відомо, що запам’ятовування відбувається тоді, коли є емоція. У біографіях історичних діячів завжди можна знайти щось таке, що приверне до себе увагу і не залишить дітей байдужими. Чим більше враження від почутого, тим яскравіший образ, котрий може стати опорним пунктом у вивченні теми.

Усе вищезазначене свідчить, що історія має багатий арсенал засобів для збагачення можливостей опанувати програмовий матеріал через розвиток мислення, мовлення та уяви. Бо становлення гармонійної освіченої особистості можливе тільки за умов спільних зусиль інтелекту та почуттів. Ми повинні, навіть зобов'язані, вчити дітей “ходити на двох ногах”, тобто мислити обома півкулями головного мозку. Цей природний метод мислення, який втратили люди техногенного суспільства, надасть дітям можливість не тільки успішно навчатися, а й вірно вирішувати життєві проблеми. Таке мислення поверне дітям радість не від матеріального придбання, а радість справжню, викликану яскравим сонцем, літнім дощем, лагідним вітром. Воно обов'язково поверне їм мрію, не про новий мобільний телефон, а мрію справжню, романтичну, яку давно загубили в купі зайвої прагматичної інформації. Цілісне мислення навчить дітей створювати гармонію розуму і серця, навчить бачити багатомірність і єдність світу. А саме такі особистості зможуть змінити світ, вивести його з духовної кризи і закласти підвалини оновленого суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Андреев, В. И. (2000). *Педагогика* / 2-е изд. Казань : Центр инновационных технологий, 600 с.
2. Маслова, Н.В. (2017). *Ноосферное образование. Как превратит обучение в естественное познание мира*. М.: Концептуал, 248 с.
3. Штейнер, Р. (1995). *Духовное обновление педагогики*. Москва: Парсифаль, 278 с.
1. 4. Сухомлинський, В.О. (1976). *Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра*. Київ: Рад. шк, т.1, 653 с.
4. Маслова, Н.В. (2016). *Ключи к тайнам воспитания*. М.: ИПЛ, 234 с.

Снурников И. С.

СТАРЫЕ И НОВЫЕ ОРИЕНТИРЫ УЧИТЕЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Когда то, очень давно, в прошлом веке были такие книги «Компьютер для чайников» ... прошли годы, десятилетия и теперь даже книги и информацию о них мы получаем из интернета, читаем в электронном виде или сразу в аудио. Информация приходит к нам в любое время дня и ночи, найти необходимую лекцию при подготовке к уроку, методическую рекомендацию, или наглядные пособия не составляет труда... Было бы желание. Вопросы мотивации саморазвития перед нами сейчас не стоят, скажу только, что для меня любой человек пришедший и оставшийся в педагогике, ставший УЧИТЕЛЕМ или ПРЕПОДАВАТЕЛЕМ является интеллектуалом, интеллигентом. А для интеллектуала постоянная тяга к новым знаниям нечто очевидное, непреложное.

Главный вопрос, лично для меня, остро стоит вопрос времени, его дефицит. И поэтому при поиске информации я придерживаюсь трёх главных признаков: новое, лучшее, актуальное. Очень хочется послушать лекцию Михаила Гельфанда о новейших изысканиях в генетике, но в ближайшие месяцы я этой информацией не воспользуюсь... А значит смотрим зоологию и выясняем что осетровые рыбы не только чёрную икру мечут, но и стали объектом исследований иммунологов. А вот это можно и детям рассказать, а лучше дать задание найти информацию и оживить тему «значение рыб в хозяйстве и экосистеме» парой докладов на эту тему.

Одним из основных стимулов к поиску информации является актуализация знаний. Биология, конечно, интересная наука, но высокоспецифичная. После курса природоведения у ребёнка создаётся впечатление, что он о природе знает всё. Хотя это и далеко не так. Нужно выводить знания ребёнка об окружающем мире на качественно новый уровень. И для этого надо собственные знания совершенствовать, осваивать передовые педагогические практики. Но и о старых добрых карасях и лягушках в формалине забывать не стоит.

У ребёнка в отличие от учителя со свободным временем проблем нет. Доступ к интернету и ГДЗ по большинству предметов творит чудеса. И с просторов мировой сети приходит много вопросов к учителю, даже не вопросов, а утверждений. Очередной модный ньюсмейкер ляпнет, а учителю расхлёбывай, доказывай, опровергай. И владение информационной повесткой очень пригождается, знание трендов не менее важно, чем знание предмета. Это добавляет учителю баллов в глазах учащихся. И где то, хочется верить, начинает формироваться авторитет знающего человека. Точно так же, как поколения учителей до нас ориентировались в учебнике по своему предмету одному или нескольким конспектам, так современный учитель обязан ориентироваться в информации не ограниченной обложкой книги, даже не ограниченной всеми материалами на одном языке. Универсальным учебником стала Википедия. При всех плюсах и минусах последней, она легкодоступна и более-менее общепонятна. Статьи обновляются и редактируются. Могу только посетовать что большинство учеников не используют и десятой доли возможностей данного ресурса.

Поиск новой информации не труден. Если работаешь с постоянного аккаунта изо дня в день и делаешь тематические запросы, нейросеть подстраивается и подкидывает сведения сама ориентируясь на интересы пользователя. На тех же принципах работает Ютуб. Сегодня послушал лекцию, завтра послушал. И в следующий месяц затронутая тема будет открываться и всплывать даже если не надо, было бы время слушать, смотреть.

И вот тут вопрос лучшего встаёт перед учителем-пользователем. Из сотен лекций предложенных к прослушиванию выбрать лучшую. Вспоминаем что мы в школе – переводчики с научного на детский язык. Целесообразно выбирать информацию компактную для детей 5–7 классов если мы хотим, чтобы ролик был просмотрен и усвоен учащимися. Лектор в материалах не должен подменять собой учителя, а служить ему ассистентом-помощником. Продолжать мысль учителя за пределами классной аудитории. Не скажу ничего нового, но любая информация, пересылаемая ученикам, должна просматриваться полностью, и в идеале: первый раз как учитель и второй раз как ученик,

весёлый, наглый, непосредственный хулиган с задней парты, поднимающий на смех всё, и вся.

Говоря об актуализации знаний и подходов, новых материалов и методах не стоит забывать, что в любой гуманитарной теме есть основа – скелет, не меняющийся во времени либо претерпевающий столь незначительные изменения что они не меняют ничего в школьном изложении предмета. И есть гибкая составляющая – мышцы научной дисциплины. И это будет верно и для ботаники, и для зоологии, и для анатомии, и даже для природоведения.

Наша задача как учителей – переводчиков сформировать скелет научного знания и нарастить мышцы актуальности, ну а накачивать мышцы предстоит самим учащимся, если продолжать такую анатомическую аналогию [1].

Возвращаясь к детскому взгляду на предлагаемую информацию из разных источников, вспоминается случай, произошедший со мной на дистанционном обучении. Я предложил учащимся два десятиминутных ролика, которые надо было просмотреть и сравнить группы растений, о которых в них шла речь. Мои подопечные возмутились, что это очень долго смотреть и сравнивать, пересматривать. Я возражал своим оппонентам что это минимальное по затратам времени задание, что им не надо перебирать ворох книг в поисках информации, бегать по библиотекам и друзьям, разыскивая необходимую статью, ждать книги в очередях. Ответ детей поверг меня в шок. Дескать, это вы искали по книгам, учились по библиотекам, по тому, что коммунисты скрывали от людей интернет... Возразить нечего. Разное отношение к поиску информации, разное отношение ко времени на её освоение, разные видение самой картинки, текста [2].

И поэтому не стоит давать готовое, лучше дать ориентир и поставить цель найти необходимый ролик самостоятельно, благо выбор поистине огромен даже по специфическим темам, как те же осетровые рыбы.

В процессе обучения мы плетём сложную сеть набрасывая петли на уже имеющиеся знания, не только школьные, но и общие гуманитарные, и здесь проблема: ребёнок много знает, это подтвердит любой психолог тесно общающийся с детьми во внеурочное время, но эти знания не играют нам на руку, а ведь

должны. В прошлом внеклассное чтение было огромным подспорьем для изучения географии и астрономии, биологии и физики. В современных обстоятельствах таким «внеклассным чтением» должен стать образовательный контент. Если памятный старшему и среднему поколению Николай Дроздов осваивает такие платформы как Тик Ток в свои 83, то и нам грех отставать. Да мы и не отстаём!

Учителя в период пандемии доказали свою обучаемость и профессионализм, не словом, а делом. И это касается всех: и убелённых сединами опытных и вчерашних студентов, которых к такому не готовили. Мы все вышли из своей зоны комфорта, сошли с годами накатанных рельс. Мир столкнулся с вызовами и кое где справился, а кое где продолжает борьбу. Школа столкнулась с вызовами и отвечает на них, в лице каждого звена образовательного процесса. Мы сохранили старые ориентиры и традиции. Мы приобрели новый опыт и навыки общения и преподавания.

Старые ориентиры – это наша уверенность в себе, в самой идее школы. ШКОЛЫ – места просвещения и творения человека, того самого Homo Sapiens Sapiens. Школы – опоры цивилизации, как бы пафосно это не звучало.

Наши новые ориентиры ещё только проявляются в информационном пространстве. Дадим волю фантазии. И представим, что в обозримом будущем при составлении учебных программ учителя, психологи и воспитатели будут получать доступ к цифровым данным своих учеников, чтобы лучше понимать их интересы и направлять их в информационных потоках. Будущее учителей-лоцманов информационного океана. На «берегах» которого стоят маяки: Аристотель и Конфуций, Сухомлинский и Макаренко.

Список библиографических ссылок

1. *Образование в цифровую эпоху: актуальные подходы* (2020). [online]. Available at: <https://kbsu.ru> [Accessed 11 Febr. 2021].

2. Черниговская, Т. *Свобода воли и нейролептика* [online]. Available at: <https://www.litres.ru/maksim-krongauz/pochemu-nash-mir-takov-kakov-on-est-priroda-chelovek-obschestvo/chitat-onlayn/page-2/> [Accessed 06 February 2021].

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

Анищенко В. В.

ОРГАНИЗАЦИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ, МЕТОДЫ И ТЕХНОЛОГИИ

Дистанционное обучение (ДО) – взаимодействие учителя и учащихся между собой на расстоянии, отражающее все присущие учебному процессу компоненты (цели, содержание, методы, организационные формы, средства обучения) и реализуемое специфичными средствами Интернет-технологий или другими средствами, предусматривающими интерактивность. Дистанционное обучение на базе компьютерных телекоммуникаций все более уверенно заявляет о себе. В последнее время проблеме дистанционного обучения уделяется большое внимание в педагогической литературе. Именно поэтому важно четко определиться с самого начала с понятиями. Что такое – дистанционное обучение? Понятно, что это обучение на расстоянии, когда учитель и учащиеся разделены пространством. Но что под этим понимается?

Дистанционное обучение – это одна из форм обучения. Информационные технологии в ДО являются ведущим средством. Современное дистанционное обучение строится на использовании следующих основных элементов: 1. Среды передачи информации (почта, телевидение, радио, информационные коммуникационные сети); 2. Методов, зависящих от технической среды обмена информацией.

Дистанционное обучение позволяет: 1. Снизить затраты на проведение обучения (не требуется затрат на аренду помещений, поездок к месту учебы, как учащихся, так и преподавателей и т. п.); 2. Проводить обучение большого количества человек; 3. Повысить качество обучения за счет применения современных средств, объемных электронных библиотек и т.д. 4. Создать единую образовательную среду. Мы рассматриваем дистанционное обучение как новую форму обучения и соответственно

дистанционное образование (как результат, так и процесс, систему) как новую форму образования. Но отсюда следует, что эта новая форма обучения не может быть совершенно автономной системой.

Дистанционное обучение строится в соответствии с теми же целями, что и очное обучение (если оно строится по соответствующим программам образования), тем же содержанием. Но форма подачи материала, форма взаимодействия учителя и учащихся между собой будут иными. Дидактические принципы организации дистанционного обучения в основе своей (принципы научности, системности и систематичности, активности, принципы развивающего обучения, наглядности, дифференциации и индивидуализации обучения пр.) также должны быть теми же, но реализуются они специфическими способами, также обусловленными спецификой новой формы обучения, возможностями информационной среды Интернет, ее услугами. Появляются даже попытки ввести понятие дистантной или дистанционной педагогики.

Однако, нельзя смешивать возможности услуг Интернет (например, электронной почты, телеконференций, Web-технологий), которые могут широко использоваться в научно-исследовательской и практической деятельности ученых, аспирантов, административных работников и наукой педагогикой. Вряд ли кто всерьез будет говорить о дистантной экологии, биологии и т. д. только потому, что специалисты этих областей пользуются услугами Интернет. Однако, если мы говорим о дистанционном обучении как о новой форме обучения, логично сделать вывод, что в этой системе помимо учителя и учащихся должен быть учебник, учебные пособия, т.е. средства обучения как компонент данной системы. Отсюда необходимость серьезного научного подхода к разработке специальных курсов (учебников) для системы дистанционного обучения. Разумеется, в данном случае речь, в основном, идет об электронных средствах обучения, в первую очередь, сетевых.

Если говорить о целях обучения дистанционно, то можно выделить несколько групп таких целей: профессиональная подготовка и переподготовка кадров (в нашей области – педагогических кадров по соответствующим специальностям); подготовка школьников по отдельным учебным предметам к сдаче экзаменов;

подготовка школьников к поступлению в учебные заведения определенного профиля; углубленное изучение темы, раздела из школьной программы или вне школьного курса; ликвидация пробелов в знаниях, умениях, навыках школьников по определенным предметам школьного цикла; базовый курс школьной программы для учащихся, не имеющих возможности по разным причинам посещать школу вообще или в течение какого-то отрезка времени; дополнительное образование по интересам [1, с. 20].

Отдельно следует остановиться на методах, технологии обучения в сетях. В данном случае под технологией обучения мы понимаем совокупность приемов, действий учащихся, организуемых в определенной последовательности, соответствующей логике познавательной деятельности, которая позволяет реализовать особенности используемого метода обучения.

На сегодняшний день можно выделить различные формы организации дистанционных занятий: Чат-занятия – учебные занятия, осуществляемые с использованием чат-технологий. Чат-занятия проводятся синхронно, то есть все участники имеют одновременный доступ к чату. В рамках многих дистанционных учебных заведений действует чат-школа, в которой с помощью чат-кабинетов организуется деятельность дистанционных педагогов и учеников. Веб-занятия – дистанционные уроки, конференции, семинары, деловые игры, лабораторные работы, практикумы и другие формы учебных занятий, проводимых с помощью средств телекоммуникаций и других возможностей «Всемирной паутины». Для веб-занятий используются специализированные образовательные веб-форумы – форма работы пользователей по определённой теме или проблеме с помощью записей, оставляемых на одном из сайтов с установленной на нем соответствующей программой. От чат-занятий веб-форумы отличаются возможностью более длительной (многодневной) работы и асинхронным характером взаимодействия учеников и педагогов. Телеконференции – проводятся, как правило, на основе списков рассылки с использованием электронной почты. Для учебных телеконференций характерно достижение образовательных задач. Также существуют формы дистанционного обучения, при котором учебные материалы высылаются почтой в регионы.

При дистанционном обучении важным аспектом является общение между участниками учебного процесса, обязательные консультации преподавателя. При этом общение между учащимся и преподавателем происходит удаленно, посредством средств телекоммуникаций. В практике применения дистанционного обучения используются методики синхронного и асинхронного обучения [2, с. 35].

Методика синхронного дистанционного обучения предусматривает общение учащегося и преподавателя в режиме реального времени – on-line общение. Методика асинхронного дистанционного обучения применяется, когда невозможно общение между преподавателем и учащимся в реальном времени – так называемое off-line общение. С развитием дистанционного обучения, когда общение между учащимся и преподавателем происходит не лицом к лицу в учебной аудитории, а преимущественно за компьютерным терминалом на разных концах сетевого кабеля, о синхронных и асинхронных методиках дистанционного обучения заговорили с точки зрения применимости тех или иных методик для повышения эффективности обучения и обучаемости. При этом разные методики обучения предполагают различную нагрузку на каждого из участников учебного процесса дистанционного обучения.

Так, синхронная методика дистанционного обучения предполагает активное взаимодействие преподавателя и учащегося и, таким образом, большую нагрузку и на учащегося, и на преподавателя (тьютора). Преподаватель выступает своего рода «тягачом», вовлекающего и «тянущего» за собой своих учащихся.

При асинхронной методике дистанционного обучения больше ответственности за прохождение обучения возлагается на учащегося. Здесь на первый план выдвигается самообучение, индивидуальный темп обучения, регулирование этого темпа обучения. Преподаватель (тьютор) при асинхронной методике дистанционного обучения выступает консультантом, но в меньшей степени, чем при синхронной методике дистанционного обучения.

В последнее время большинство специалистов пришли к выводу, что наибольшей эффективности при дистанционном обучении можно достичь при использовании смешанных методик дистанционного обучения. Термин «смешанное дистанционное обучение» подразумевает, что программа обучения строится как

из элементов синхронной, так и из элементов асинхронной методики обучения. Важно, чтобы обучаемый (участник дистанционного обучения) научился самостоятельно приобретать знания, пользуясь разнообразными источниками информации; умел с этой информацией работать, используя различные способы познавательной деятельности и имел при этом возможность работать в удобное для него время. Самостоятельное приобретение знаний не должно носить пассивный характер, напротив, обучаемый с самого начала должен быть вовлечен в активную познавательную деятельность, не ограничивающуюся овладением знаниями, но непременно предусматривающую их применение для решения разнообразных проблем окружающей действительности [3, с. 120].

Насколько эффективным будет любой вид дистанционного обучения, зависит от четырех факторов: эффективного взаимодействия преподавателя и обучаемого, несмотря на то, что они разделены расстоянием; используемых при этом педагогических технологий; эффективности разработанных методических материалов и способов их доставки; эффективности обратной связи. Мы не ставим целью сегодня подменять ДО традиционное, т.е. заниматься полноценным дистанционным обучением, а лишь вводим его элементы в наш образовательный процесс. Зачем мы это делаем?

Процесс введения дистанционных элементов в образование позволяет: 1. Экономить время учащегося и учителя. 2. Вносит элементы новизны в процесс обучения для ученика и учителя, позволяет учащемуся почувствовать самостоятельность и вместе с тем ответственность, а значит, повышает его мотивацию к обучению. 3. Быть в некоторой степени готовым принять дистанционное обучение в целом, так как ученик имеет право выбрать эту форму обучения. 4. Развивать навыки у учащихся к непрерывному образованию и повышению квалификации в будущей профессиональной карьере.

Список библиографических ссылок

1. Кайсын С. (2006). *Опыт применения системы дистанционного обмена в профессиональной переподготовке и повышении квалификации специалистов*. 2-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 20 с.

2. Полат Е.С, Моисеева М.В. и Петров А.Е. (2006). *Педагогические технологии дистанционного обучения*. Москва: Академия, 35 с.

3. Хуторской А.В. (2005). *Педагогическая инноватика: методология, теория, практика*. Москва: Изд-во УНЦ ДО, 120 с.

Басвер Ю. О.

ПІДВИЩЕННЯ РОЗУМІННЯ ВЧИТЕЛЕМ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МИСТЕЦТВ У НАВЧАННІ

Творчості, як і будь-якої діяльності,
можна навчитися.

Г. Альтшуллер

Сучасна школа чекає на нового вчителя, який має високу професійну кваліфікацію та професійну культуру, здатний об'єктивно розуміти педагогічні явища та факти, критично оцінювати та творчо сприймати педагогічну реальність. Високі вимоги до сучасного вчителя зумовлені об'єктивними потребами суспільства, новими завданнями, які ставить перед нами життя.

Процес оновлення неможливий без підвищення професійної компетентності вчителя – самосвідомості як інноваційної людини шляхом інтроспеціалізації власного «я», залишення стереотипів, відкритості до нових вражень і готовності до змін. Нинішня школа потребує вчителя-психолога, дослідника, вченого, актора, який здатний творчо вирішувати професійні проблеми, співпрацювати з оточуючими і вести за собою. А ще того, хто любить і розуміє дітей.

Чи є творчість невід'ємною частиною роботи вчителя? Безумовно. Без неї педагогічний процес неможливий. Наділений здатністю бути творчим, вчитель вдихає нове життя в наукові факти, гіпотези і теорії, відкриває своїм учням шлях до розуму і серця. При цьому творчість є важливою умовою у формуванні самого вчителя, його самосвідомості, розвитку і розкритті як особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічний талант педагога.

Одним з шляхів для розвитку творчого потенціалу педагога в розвинутих країнах є використання мистецтва в програмах професійного розвитку. Вони допомагають вчителям використовувати мистецтво у своїй власній практиці, і заохочують вчителів, які змогли успішно реалізувати мистецтва різними способами у своїх класах.

Мистецтво існує як окремі предмети та дисципліни, як невід'ємні частини культури, історії та літератури, що мають потужний зв'язок з математикою та наукою. Чи потрібен міцний досвід мистецтва, щоб навчитися використовувати мистецтво в класі? Які приналежності сприяють творчим та художнім методам у навчанні, і чи можна ці відносини розвивати шляхом професійного розвитку? Як можна заохотити вчителів відвідувати семінари з професійного розвитку та використовувати методи, які вони там вивчають?

В 1934 році американський педагог-філософ Джон Дьюї опублікував статтю в якій визначав мистецтво як естетичний досвід людини [1].

Мистецтво – це якість, яка пронизує досвід; це сам досвід. Естетичний досвід – це завжди більше, ніж естетичне. У мистецтві сукупність матерії та значень, самі по собі не естетичні, стають естетичними, коли вони вступають у впорядкований ритмічний рух до споживання. Естетичний досвід – це прояв, запис і святкування життя цивілізації, засіб сприяння її розвитку, а також остаточне судження про якість цивілізації. Кожне мистецтво певним чином є середовищем цієї передачі безпосереднього досвіду. Практики та артефакти традиційних культур були у своєму початковому контексті вдосконаленням повсякденного життя. Танець, пантоміма, музика та архітектура спочатку були пов'язані з релігійними обрядами, а не з театрами та музеями. У доісторичних культурах різні види мистецтва втілювали значення спільноти. Це стосується і сучасних традиційних культур. Греки відрізняли порядок від матерії, а людину від решти природи за допомогою мистецтва. Мистецтво для них було провідним ідеалом для людства [2].

Історично для Дьюї наука була розроблена як засіб для створення інших мистецтв, і врешті-решт це лише їхня служниця. Дьюї вважав, що ті, хто відкидає наступність між повсякденним

досвідом та образотворчим мистецтвом, не бачать, що матерія потрібна для реалізації ідеалів. Ми глибоко реагуємо на мистецтво через його зв'язок як з культурним, так і з природним досвідом. Твори мистецтва є важливими прикладами “досвіду”.

Дьюї вважає, що естетична якість емоційна. Емоції не є статичними сутностями без елемента зростання. Коли вони важливі, вони є якостями складного мінливого досвіду, драми, що розвивається. Не існує окремих речей, які називаються емоціями. Емоції це аспекти подій та предметів. Вони є іншими предметами. Вони спонукають до рухів та змін. На відміну від автоматичних рефлексів, вони є частиною поточної ситуації. Емоції – цементуюча сила, яка надає різноманітним речам якісну єдність. Це може надати досвіду естетичного характеру [3].

Сприйняття та насолода мистецтвом часто розглядається як те, що не має нічого спільного з творчим актом. Термін “естетичний” іноді використовується для позначення всієї сфери, а іноді лише перцептивної сторони. Коли ми бачимо свідомий досвід як «робити і проходити», ми можемо побачити зв'язок між продуктивним та оціночним аспектами мистецтва. “Мистецтво” означає процес виготовлення чогось із фізичного матеріалу, який можна сприйняти одним із почуттів. «Естетичний» стосується досвіду як вдячного, так і проникливого. Це сторона споживача. І все ж виробництво та споживання не слід розглядати як окремі. Досконалість виробництва полягає в задоволенні споживача: це не просто питання техніки чи виконання. Майстерність є художньою лише в тому випадку, якщо вона глибоко піклується про предмет і спрямована на сприйняття.

Процес художнього виробництва бере участь із самого початку із сприйняттям. Це тягне за собою чутливе усвідомлення об'єкта, що розвивається, та його естетичних якостей. Діяльність сприймача порівнянна з діяльністю творця. Прийом, який є повним сприйняттям, а не простим визнанням, – це низка чуйних вчинків, що призводять до здійснення. У сприйнятті свідомість стає живою. Свідомість вимагає неявної участі рухової реакції у всьому організмі, що передбачає, що сприйнята сцена пронизується емоціями. Хоча ця фаза досвіду передбачає здачу, це можна зробити лише за допомогою контрольованої діяльності, а не

відступу. Це «згасання» енергії, яке також є «зануренням» у предмет [1].

Нам потрібне навчання для сприйняття великих творів мистецтва. Естетичний досвід мистецтва вимагає постійної взаємодії між цілісним організмом та предметом. Типова екскурсія в музеї не передбачає такої взаємодії. Належно оцінивши, спостерігач повинен створити власний досвід таким чином, щоб включати стосунки, подібні до тих, що сприймаються художником. Повторне створення потрібно для того, щоб об'єкт розглядався як витвір мистецтва. Спостерігач, як і виробник, обирає та спрощує відповідно до своїх інтересів, збираючи деталі в єдине ціле. Кінець мистецтва значущий лише як інтеграція частин.

Домінуючими в естетичному досвіді є характеристики, завдяки яким досвід є цілісним та повним. У цілісному досвіді існує динамічна форма, яка передбачає зростання. Ця форма має три стадії: зародження, розвиток та реалізація. Естетичний досвід перетворює протидію в рух назустріч. Переживання – це ритм прийому і переживання, між якими існують паузи, кожна з яких, у свою чергу, включає в себе попередні вчинки. Таким чином форма цілого знаходиться в кожній частині. Фаза завершення досвіду закономірно розташована в кінці.

Саме існування творів мистецтва заважає будь-якій естетичній теорії, яка прагне їх зрозуміти. Вироби мистецтва існують зовні і фізично, тоді як, на його думку, твір мистецтва – це справді те, що робить фізичний об'єкт у досвіді. Крім того, класичний статус багатьох творів мистецтва ізолює їх від умов, в яких вони виникли, а отже, і від їх експериментальної функції. Справа естетики полягає у відновленні наступності між вишуканими переживаннями, які є витворами мистецтва, та переживаннями повсякденного життя [2].

Тому так важливо надати вчителям, що підвищують свою кваліфікацію, можливість поповнити свій естетичний досвід у мистецтві для розширення його світогляду, стимулювання творчості у роботі з учнями.

Мистецтво відіграло свою роль у загальній освіті вчителів з часу Дьюї та початку руху прогресивної освіти. Протягом останніх 80 років статус мистецтва в навчальній програмі зменшувався

і змінювався, зростаючи в епоху прогресивних реформ і зменшуючись під час руху назад до основ і коли фінансування обмежене. На додаток до курсів, спеціально орієнтованих на мистецтво, художні процеси та пов'язані з ними методи викладання часто включаються в програми підготовки та підвищення кваліфікації з теорії множинних інтелектів, навчання грамоти та оцінка на основі результатів.

Основна мета більшості програм мистецької освіти для вчителів не полягає у перетворенні вчителів академічних класів у спеціалістів з мистецтв. Швидше, загальними цілями є підвищення розуміння вчителями ефективності використання мистецтв як частини розширеного репертуару прийомів викладання та сприяння активній, творчій та навчальній діяльності.

Учні можуть потрапляти на витвори мистецтва через екскурсії, відвідування художників чи засоби масової інформації, включаючи відеокасету, комп'ютери чи книги. Вони можуть створювати власні твори мистецтва або брати участь у пошукових роботах, використовуючи рух, драматичну гру, музику або художні матеріали. Обговорення, роздуми та аналізи можуть бути частиною будь-якої з цих видів діяльності. У континуумі мистецької діяльності в класі – від відтворення музики під музику, обговорення картини чи вистави, до встановлення повноцінної опери, створеної учнями, у комплекті з костюмами та декораціями – немає абсолютного способу класифікувати те, що є і що не є “мистецтвом”. Ми не можемо просто поглянути на те, як часто учні співають пісню або малюють картинку, щоб оцінити частоту переживань учнівського мистецтва. Дьюї (1934) помістив мистецтво в сферу досвіду, а не в продукт. З цієї точки зору, майже будь-яка діяльність у класі може потенційно надати художній досвід, якщо вона включає увагу до естетичних якостей та навмисне застосування художніх навичок, що взаємодіють із символічним предметом або ідеєю [1].

Коли вчителя усвідомлюють і можуть залучати своїх учнів до оцінки та вивчення естетичних характеристик досвіду у навколишньому світі – форми та форми, динаміки та кольору, почуттів та спілкування у багатьох символічних системах – вони може знайти художній досвід практично в будь-якій темі чи предметі.

Розробити ефективну програму професійного розвитку використовуючи мистецтво, важливо розуміти особисті та інституційні фактори, що посилюють або підривають зусилля вчителів використовувати мистецтво у своїй власній практиці, і подивитися на педагогічні досягнення вчителів, які змогли успішно реалізувати мистецтва різними способами у своїх класах. Чи потрібен міцний досвід мистецтва, щоб навчитися використовувати мистецтво в класі? Які приналежності сприяють творчим та художнім методам у навчанні, і чи можна ці вміння розвивати шляхом професійного розвитку? Як можна заохотити вчителів відвідувати семінари з професійного розвитку та використовувати методи, які вони там вивчають?

Мистецтво залишається значною мірою поза основним навчальним планом. Обмеження простору та часу та відсутність постійної підготовки та підтримки можуть додатково заважати зусиллям вчителів використовувати художні методи в класі. Вчитель може відчувати, що мистецтво приємне, і визнає потенційні когнітивні та соціальні переваги для учнів, але все ще не переконаний, що навчання та насолода в мистецтві – це розумне використання часу.

Небагато шкіл збільшили кількість спеціалістів з мистецтв. Навантаження на досягнення стандартів лягає в першу чергу на вчителя класу. З огляду на тимчасовий тиск, з яким стикається більшість викладачів, навряд чи мистецтво буде додано як окремі предмети у звичайній класі.

Нажаль наші освітяни важливість використання мистецтва в педагогічному процесі недооцінюють. Вчителі вважають, що мистецтво є важливим в освіті, але використовують його рідко. Їм заважає відсутність професійного розвитку та сильний тиск на викладання передбаченої навчальним планом програми.

Творчість та творчий образ в собі можна розвивати та виховувати значною мірою завдяки професійному розвитку. Здатність сприяти мистецькій діяльності та адаптувати навчальну програму до мистецтва, здебільш залежить від спеціалізованих вказівок прийняти у власну педагогічну практику. Повідомлення, які отримують вчителі про освітні пріоритети та цінність мистецтва у своїх школах, надходять із багатьох джерел – від безпосередніх

керівників до державних та національних політиків. Таким чином, ефективність професійного розвитку, що базується на мистецтві, повинна оцінюватися з урахуванням сучасного національного руху та централізованого контролю навчальних програм [2].

Зрозуміло, що для використання мистецтв повинно інтегровано входити до існуючої навчальної програми. Викладання мистецтв зосереджується на дисципліні та історії самих видів мистецтва. Педагогіка в мистецтві використовує художні процеси для викладання через мистецтво інших навчальних предметів орієнтованих на розвиток базових навичок навчання та спілкування.

Досвід творчого мистецтва передбачає відкриття та спонукає до унікальних, особистих реакцій, на відміну від наперед визначених цілей та правильних чи неправильних відповідей. Щоб вчитель зобов'язався використовувати новий підхід, особливо в дискреційній частині навчальної програми, такі як мистецтво, він або вона повинні розуміти мету навчання, усвідомлювати переваги та бути впевненими у навичках, необхідних для навчання. Самоефективність та самооцінка вчителів стосовно творчості та мистецтва впливають на використання мистецтв більше, ніж будь-яка інша особиста характеристика.

Мистецтво – це універсальний спосіб мови. Воно впливає на історичні випадки таким чином, як мова. Наприклад, музика може згуртувати людей у відданості та натхненні. Хоча кожна культура тримається разом своєю власною індивідуальністю, все одно можливо створити наступність і спільність між культурами, доки одна не намагається звести одну до іншої. Можна розширити досвід, щоб засвоїти установки та цінності інших культур. Дружба в менших масштабах є рішенням тієї самої проблеми, оскільки вона походить від симпатії через уяву. Ми розуміємо інших, коли їх бажання та цілі цікавлять нас.

Цивілізувати – означає навчати інших у житті, а це вимагає передачі цінностей за допомогою уяви. Мистецтво допомагає людям у досягненні цього.

Список бібліографічних посилань

1. Дьюї, Дж. (1934). *Мистецтво як досвід*. Нью-Йорк: Мінтон, Balch & Co.

2. Амабіле, Т. М. (1996). *Творчість у контексті*. Боулдер, Колорадо: Вествью
3. Clark, С., Joyce, В. R. (1981). *Прийняття рішень вчителем та ефективність навчання*. В. R. Joyce, С. С. Brown,
4. Гарднер, Х. (1973). *Мистецтво та розвиток людини*. Новий Йорк: Джон Вілі.

Бондар Т. І.

ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ «ПРИКІВ»: ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ СЛОВЕСНОСТІ

Сучасний світ неможливо уявити без використання інформаційних технологій у різних сферах життя, що не може не позначитися на розвитку шкільної освіти, у тому числі гуманітарної. У всьому світі спостерігається тривожна тенденція надмірного захоплення школярів усіх ступенів навчання комп'ютерними іграми, різними ресурсами, віртуальним спілкуванням у соціальних мережах, що часто йде всупереч вимогам до результатів їхньої навчальної діяльності, у тому числі оволодінням предметними вміннями й навичками.

З позиції літературної освіти це, насамперед, пов'язано з проблемою читання, яка на сучасному етапі стає особливо актуальною й обговорюється не тільки професійним співтовариством. Залучення дітей та підлітків до читання, розвиток їхніх читацьких компетенцій часто розглядається як протиставлення захопленню школярів комп'ютерними технологіями. Але можливий і інший шлях: рух назустріч цим, на перший погляд, протилежним інтересам. У цьому напрямку перспективним видається використання в процесі літературної освіти в школі досягнень цифрової гуманітаристики (digital humanities).

Загальна комп'ютеризація та інформатизація – це реалії сучасного світу й сучасної системи освіти зокрема. Інтернет-простір стає полем для моніторингу ефективності та результативності навчального процесу. Варто враховувати також, що особливістю сучасної освітньої ситуації є те, що народилося й виросло ціле покоління, яке здобуло англійську назву «digital native» – «народжені

цифровими». Для сьогоднішніх школярів формат електронного інформаційного середовища є природною частиною життя [1]. Традиційні уроки літератури передбачають лінійність: це робота з підручником і/або текстом художнього твору. У віртуальному інформаційно-освітньому середовищі, крім роботи з текстовою інформацією, що містить словесні образи, школяр працює із зображеннями, аудіо- та відеоматеріалами, зверненими до емоційного боку суб'єкта [2], і змінюють мислення, яке стає нелінійним (текстова інформація доповнюється звуком, кольором, анімацією, гіпертекстом із взаємними посиланнями на різні частини матеріалу). Таким чином, читач знайомиться з текстом не послідовно, а включаючи паралельні словесні, образотворчі, звуко- і відеоматеріали (коментарі, тексти, портрети, репродукції, фрагменти музичних, театральних, кінотворів тощо).

З власного досвіду можна навести деякі приклади використання інформаційних технологій на уроках російської мови і літератури. Наприклад, при вивченні частин мови в 5 класі цілком доречно згадати «Лінгвістичні казочки» Людмили Петрушевської і запропонувати учням визначити частиномовну належність слів в оповіданні «Пуськи Бятыє». Однак перед цим завданням можна ввімкнути мультиплікаційний фільм з однойменною назвою, який триває не більше півтори хвилини, зате підвищує інтерес учнів до навчального процесу. Після вивчення біографії і творчості Ч. Дікенса в 6 класі учням пропонується створити буктрейлер за творами письменника. Такі завдання мають на меті не тільки дидактичні, але й когнітивні, і естетичні цілі. Крім того, знаючи інтерес підлітків до соціальних мереж, доречно запропонувати їм відчувати себе відеоблогерами: розмістити відео на сторінках у Фейсбукці, в Інстаграмі й подивитися, чий відеоролик стане найпопулярнішим. Після вивчення в 7 класі твору М.В. Гоголя «Тарас Бульба» завдяки мультимедійним технологіям була організована «Своя гра»: питання вікторини мали різну бальну вартість, так що команди могли спробувати свої сили й згадати основні моменти тексту у формі гри. Наприклад, при вивченні біографії письменника учням пропонується знайти й записати 10 цікавих фактів про нього. Зрозуміло, виконують вони це за допомогою Інтернету.

Отже, завданням для сучасного вчителя стає розвиток критичного мислення, оскільки на просторах Інтернету повністю відсутня цензура. Варто відзначити, що мультимедійна інформаційно-довідкова база містить і корисні інтернет-ресурси (електронні бібліотеки, мережеві словники й енциклопедії, сайти, присвячені персоналіям, освітні портали, віртуальні літературні музеї тощо), а також електронні навчальні модулі. Інтерактивна підтримка навчального процесу дозволяє здійснювати якісну підготовку до занять, перевірку виконання учнями тестових завдань, створення навчальних проєктів для участі в науково-практичних конференціях. Безумовно, кожен урок має свої освітні цілі, проте інформаційне цифрове середовище забезпечує інтерес до процесу навчання, виховує критичне мислення, дає широкий простір для творчості й розвитку пізнання [3].

Формування та розвиток навичок грамотного оперування інформацією належить до числа метапредметних компетенцій, які розвиваються протягом усього процесу навчання й самонавчання. Тільки оперування інформацією, без уміння аналізувати, систематизувати й виділяти смислові акценти, зрозуміло, недостатньо для інтелектуального розвитку.

Школа знаходиться в пошуку «нової дидактики» і вслід за зростаючими викликами інформаційного суспільства формує все більше можливостей для побудови в кожній освітній установі електронно-цифрового середовища, що відповідає потребам усіх учасників цього процесу. Електронно-цифрове середовище як сукупність різних інформаційних систем, розвиваючих і обслуговуючих освітній процес, у майбутньому може стати візитною карткою школи, таким собі «відбитком пальців» освітньої організації – унікальним і єдиним у своєму роді. Може стати таким феноменом, якщо школі (як інституту) вдасться подолати кілька серйозних протиріч на цьому шляху: уникнути колосального розриву між достатніми (матеріальними, технологічними) можливостями школи і середнім рівнем педагогічного проектування з використанням «медіа» вчителями; визнати факт соціальної зміни школярів (соціальних навичок, культурного контексту, візуалізації культурних і освітніх переваг) і неготовність учителя до пошуку спільної мови з новим «цифровим поколінням» і часом небажання робити реальні

кроки в пошуках цієї мови – діалогу з учнями; звільнити вчителів від непотрібної, бездумної бюрократичної звітності й дати можливість працювати творчо.

Працювати творчо – це створювати оригінальні рішення тих чи інших освітніх завдань, уміти заохочувати учнів до творчого процесу як на уроці, так і дистанційно, знаходити нові форми взаємодії в медіа-просторі, придумувати власні плани/сценарії уроку та тексти творчих завдань – це дуже непросто, тому що творчості навчити важко. І тому в ситуації побудови електронно-цифрового середовища в школі багато тих, хто допускає глобальну помилку, уважаючи, що зміст діяльності в цьому середовищі й методичний підхід (медіадидактика) повинні стояти на «двох китах»: високоорганізованому технічному оснащенні (обладнання, мережа, електронні дошки, екрани, проектори тощо) і грамотності вчителя як комп'ютерного користувача. Але, на наш погляд, найголовніше – творчі можливості самого вчителя, потенціал професіонала, який з досвідом перетворюється в специфічну компетенцію. Її можна назвати «педагогічною режисурою уроку» або «організаційно-педагогічним проектуванням», у будь-якому випадку, це буде вміння побудувати урок в інтерактивному сучасному технологічному середовищі, залучивши творчість учнів, створення школярами самостійного продукту за темою, гру, тести й багато іншого [4].

У професійному стандарті педагога про необхідність володіння креативними технологіями, про розвиток творчого потенціалу вчителя, зрозуміло, згадок немає. Але самі вчителі словесності, розмірковуючи над тим, як зробити надані інформаційно-комп'ютерні та цифрові технології потрібним, цікавим та природним електронним середовищем уроку, вважають, що їм не вистачає вміння «придумати», «знайти ідею», «написати сценарій». Ситуація поступово змінюється. З'являються ознаки «змішаного навчання на уроці»: відеолекції, відеоролики, що, містять, наприклад, записи вистав за класичними літературними творами Пушкіна, Чехова, Толстого, Грибоєдова, Достоевського). Несподівано нестандартним способом закріплення матеріалу, навіть у філологічній, здавалося б, суто гуманітарній галузі знання, стає використання інфографіки – створення плакатів з вивченої теми, оформлення виставки малюнків, графіків, інсталяцій тощо.

У середній школі учні, самостійно використовуючи спеціальні комп'ютерні програми, із захватом створюють на уроках російської мови та літератури анімаційні ролики з вивчення правил правопису або характеристики образів літературних героїв. У старшій школі з'являються медіа-книги, відеоролики, літературні блоги. Таким чином, уроки не перетворюються зовсім у нецікаве повторення, а за допомогою медіазасобів підтримується здатність до запам'ятовування й поглиблення когнітивного рівня. Все це стає частиною освітнього процесу й того середовища, яке створює вчитель разом з учнями [5].

Залишається питання: як розвинути творчий потенціал учителя, щоб він міг створювати нестандартні, цікаві сучасним дітям уроки? Дуже потрібно, щоб на допомогу вчителю з'явилися навчальні курси по створенню анімаційних роликів, по сторітеллінгу (мистецтву доносити інформацію цікаво), за технологією конференцій TED, з режисури, акторської майстерності, написання есе та текстів у різних жанрах.

Цілком очевидно, що без уміння творчо перетворити можливості електронно-цифрового середовища на сучасного вчителя, який працює на будь-якому рівні освіти, викладає будь-який предмет, сьогодні актуально.

Інакше все частіше доводиться чути про те, що школа відстає від еволюції суспільства, унаслідок чого учні втрачають інтерес до навчання. Розвиток творчого потенціалу вчителя, його прагнення до професійної самоосвіти – ось шлях сучасної школи до досягнення мети – бути «на рівні часу».

Список бібліографічних посилань

1. Беляєва, Н.В. *Реалізація потенціалу електронної інформаційно-освітнього середовища як засіб модернізації шкільної літературної освіти* [online]. Available at: <https://openedu.rea.ru/jour/article/view/216/218> [Accessed 11 Aug. 2020].

2. Биков, В.Ю., Овчарук, О.В. (2017). *Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті*. Київ: Педагогічна думка, 160 с.

3. Григор'єв С.Г., Гриншкун В.В. *Мультимедіа в освіті* [online]. Available at: <http://www.ido.rudn.ru/Open/multimedia> [Accessed 21 Febr. 2021].

4. Гущина, Н.І. (2018). *Розвиток цифрової компетентності вчителів в умовах формальної та неформальної освіти*. Київ: Видавничий дім «Освіта», с. 21–24.

5. Морзе, Н. В., Воротникова, І. П. (2016). Модель ІКТ компетентності вчителів. *ScienceRise. Pedagogical Education*, [online] 10, с. 4–9. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/textped_2016_10_3 [Accessed 21 Febr. 2021].

Гончаренко В. Н.

ДИАЛОГ «УЧИТЕЛЬ – УЧЕНИК» В ЭПОХУ ЦИФРОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Качество современного образования в значительной степени зависит от профессионального роста педагогов. Но не только. Огромную роль играет мотивация учащихся. Осознанное стремление получить знания, понимание, где и как эти знания будут востребованы и дадут возможность реализовать свой интеллектуальный багаж формируют и характер учащегося, и степень его заинтересованности в процессе обучения. Способен ли учитель повлиять на формирование мотивации учащегося? И способен, и должен. В основе этого влияния лежит готовность самого учителя к творческой инновационной деятельности.

Профессиональный рост учителя сугубо индивидуален и изменчив, поэтому каждый педагог должен выстраивать свою траекторию профессиональной деятельности в системе непрерывного образования. В педагогической литературе можно найти множество разнообразных дефиниций «профессионального роста педагога». Рассмотрение этого множества точек зрения не является целью данной работы. Тем более, что они, при всем своем разнообразии, очень близки. Базовое понятие в них – профессиональное мастерство. Но никто практически из авторов статей (даже опирающихся на свой опыт) не раскрывает возможные пути достижения мастерства. Кроме общепризнанных форм: курсы, изучение психологии, внедрение в практику проведения уроков технических средств и т.д. – нет конкретики, касающейся специфики каждого предмета, и нет разумной

мотивации на внедрение в практику работы тех или иных инновационных приемов и средств [1]. Безусловно, современный мир с появлением интернета и новейших информационных технологий существенно отличается от того мира, в котором живут, например, герои Достоевского. Нужно ли нам сегодня читать романы Достоевского и понимать его героев? Если мы хотим сохранить в себе человека, а стало быть, и мир, то, безусловно, нужно. Человек меняется, это факт. Сегодня ему доступны огромные массивы информации, его сознание распадается на множество виртуальных личностей, представленных в разных социальных сетях и не всегда совпадающих с личностью реальной. Поэтому подростку так легко потерять себя и так трудно найти точку опоры. Еще раз: человек меняется. Но неизменными остаются так называемые «вечные ценности», которые мы черпаем в религии, в мировой литературе, в народной мудрости. И независимо от того, когда мы живем: в эпоху Средневековья или в просвещенный век цифровых технологий – фундаментом человеческой души остаются (должны оставаться) такие понятия, как любовь, сострадание, уважение к человеку.

Цифровая трансформация радикально меняет образование и образ жизни в целом. Доказано, что цифровые технологии для образовательного процесса – необходимое, но недостаточное условие для повышения результативности учебной работы. Цифровая эра требует, чтобы люди были пожизненными учениками. Эта эра также подчеркивает важность творческого решения проблем. В эпоху цифровых технологий люди должны не только уметь находить информацию и ориентироваться в ней, но и критически интерпретировать ее. Они также должны иметь возможность эффективно выражать свои идеи с помощью цифровых средств массовой информации [2]. Это минимум тех умений, которыми должны овладеть учащиеся. Но на пике интереса к цифровым технологиям недопустимо забывать о главном – о духовном развитии учащихся. Поэтому совершенно естественно возникает вопрос: что мы должны продолжать отстаивать в наших методах и образовательной системе вообще и что нужно изменить? Отстаивать и сохранять есть что. Прежде всего речь идет о развитии гуманитарной составляющей образо-

вательного процесса. Почти все можно узнать через смартфон за очень небольшой промежуток времени. Но намного труднее и важнее привить навыки человеческого общения, умение понимать душу человеческую. Человек талантливый или просто образованный только тогда будет полезен обществу, когда в нем развито обостренное чувство социальной ответственности, справедливости и нравственности.

Ввиду всех «за и против» цифровой эпохи в образовании возникает правомерный вопрос: какова роль педагога при этой системе обучения? Во-первых, переход на эту систему неизбежен. И диктуется он не только развитием цифровых технологий и их проникновением во все сферы жизни. Если понимать, что цифровизация экономики неизбежна, то надо признать, что достичь этого невозможно без цифровизации образования. Во-вторых, мы живем в мире, где скорость изменений достигла максимальных значений, где исчезает способность верификации тех или иных данных. В-третьих, цифровая педагогика предполагает, что ученик получает задание найти информацию в интернете, критически оценить ее, разработать сценарий и снять 45-секундное видео на заданную тему. Такое задание уже учит формулировать запрос, искать ответы, подбирать материал, формулировать текст, выступать на камеру, а также записывать и монтировать видео [3].

Возвращаемся к ключевому вопросу: какова роль педагога? Она остается в значительной степени определяющей. По сути, и это важно, между педагогом и учащимся возникает больше взаимодействия. Формой общения становится диалог, в процессе которого стороны сближаются. Диалог необходим, прежде всего, чтобы учащийся овладел основным – умением критически оценивать информацию. Это умение предполагает не только усвоение определенного алгоритма действий, но и базовые знания, которые приобретаются под непосредственным руководством педагога. Поэтому лекция, во-видимому, должна оставаться как одна из основных форм урока «в старших классах». Обучение в начальных классах должно оставаться по преимуществу традиционным. На этом этапе образовательного процесса усваиваются базовые знания и умения «читать, писать, рассуждать», без чего невозможен переход к более сложным формам обучения. Именно

в рамках начального обучения формируется креативное мышление, столь необходимое в старших классах. Более того, в раннем возрасте особенно необходим педагог, обладающий развитым интеллектом и располагающей к нему аурой. В средних и старших классах эта связь учитель-ученик существенно ослабевает, отношения становятся менее эмоциональными и более прагматичными. И тогда, действительно, нужен педагог-специалист, организатор и мотиватор учения, тренер, разработчик образовательных траекторий и т. д. В связи с этим настанет время, когда учителю необходим будет статус методиста-разработчика онлайн-уроков, онлайн-курсов. В какой-то степени педагог станет интегратором различных жизненных пространств цифрового поколения – виртуального и реального [4].

На текущий момент социальная инерция общества к изменениям, которые несет с собой цифровизация, велика. Одна из причин – неготовность педагогических кадров к быстрому отказу от традиционных педагогических подходов и методов обучения в пользу «цифровой трансформации» своей профессиональной деятельности. Общее влияние социальной инерции на процесс цифровизации состоит в том, что изменения происходят не так быстро, как этого хотелось бы их инициаторам.

Возвращаясь к ключевому вопросу нашей работы: какова роль педагога в эпоху цифровизации образования, надо отметить, что, конечно, исключить живое межличностное общение невозможно. В процессе воспитания и образования автоматизации быть не может. Люди – социальные существа, и для полноценного развития им необходим процесс живого общения. Кроме того, именно человек, педагог, а не цифровые средства обучения, являются наиболее сильным источником учебной мотивации.

Качество и количество технических ресурсов, обеспечивающих цифровой образовательный процесс, еще недостаточное, что снижает и эффективность работы, и замедляет переход к новым формам обучения. Далеко не все санитарно-гигиенические ограничения, необходимые при работе с компьютером, учтены. И многое еще не готово и в нашем сознании, и на техническом уровне, но прогресс и перемены остановить невозможно. И к этому надо быть готовым.

Список библиографических ссылок

1. Игнатова, Н.Ю. (2017). *Образование в цифровую эпоху*. Нижний Тагил.
2. *Образование в цифровую эпоху: актуальные подходы* (2020). [online]. Available at: <https://kbsu.ru> [Accessed 11 Febr. 2021].
3. *Современный педагог в цифровом пространстве* (2020). [online]. Available at: <https://viro.edu.ru/istochnik/index.php/sovremennyy-pedagog-v-tsifrovom-prostranstve> [Accessed 11 Febr. 2021].
4. Чурсинова, О.В. *Профессиональный рост педагога в системе повышения квалификации* [online]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/professionalnyy-rost-pedagoga-v-sisteme-povysheniya-kvalifikatsii/viewer> [Accessed 21 Febr. 2021].

Колисниченко Ж. А.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ, КАК ОДНА ИЗ НОВЫХ ФОРМ ПРОВЕДЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО УРОКА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Цифровой образовательный ресурс – это учебное средство, реализующее возможности цифровых информационных технологий и обеспечивающее экранное представление учебной информации.

И. В. Роберт

По определению дистанционное обучение это – взаимодействие учащихся и учителя между собой на расстоянии, которое отражает все присущие учебному процессу компоненты (цели, методы, содержание, средства обучения, организационные формы, систему контроля и оценки результатов, самостоятельную и исследовательскую работу и т.д.) и реализуемое характерными средствами «Интернет-технологий» или другими средствами, предусматривающими интерактивность [1, с. 29].

Современные педагогические технологии обеспечивают возможность проведения как очных, так и дистанционных форм, конкурсов, олимпиад, презентаций, проектов по физической

культуре и спорту. Интернет позволяет учащимся разных школ, городов, областей, стран, которые находятся на огромном расстоянии друг от друга, обмениваться информацией, обсуждать появляющиеся проблемы, а также соревноваться в эффективности их решения, в режиме реального времени [2, с. 27].

Практика показывает, что возможность соревноваться с большим количеством сверстников, участие в дистанционных проектах, конкурсах, олимпиадах – значительно повышает не только активность учащихся в освоении знаний, умений и навыков, а также существенно укрепляет мотивационную основу самого учебного процесса. Кроме того, новые информационные технологии, которые наиболее популярны сейчас среди детей и подростков, способны оказывать огромное влияние как на их психофизические, так и на мировоззренческие качества. Следовательно, поиск новых форм обучения предмету, позволяет педагогу повысить эффективность решения образовательных задач в области физической культуры [1, с. 38].

Использование дистанционных форм в обучении физической культуре, способствует также устранению, так называемых барьеров во времени и пространстве, повышает эффективность обучения, делая доступной новую, еще не изученную информацию и консультации квалифицированных специалистов вне зависимости от материальной обеспеченности и места проживания самих учащихся. Следовательно, в процессе такой постоянной деятельности формируется личный опыт, который и составляет, наиболее прочную основу образования [3, с. 18].

Как известно, одним из важных критериев оценки урока физической культуры является высокий уровень моторной плотности урока, однако, обучение физической культуре включает в себя так же и очень большой объем теоретического материала, в связи с этим, каждому учителю приходится искать новые формы преподавания и изложения теоретических знаний. А ведь, далеко не в каждом спортивном зале, имеется возможность поместить интерактивную доску, компьютер, проектор и т.д. Конечно, любой педагог найдет выход из такой ситуации, делая теоретические и практические уроки интересными. Однако, на мой взгляд, применение дистанционных форм и технологий в обучении, позволит более продуктивно решать данную проблему [1, с. 21].

В своей работе, при подготовке к урокам физической культуры, я использую различные цифровые образовательные материалы или ресурсы, которые, прежде всего, размещены в педагогических сообществах интернета. Это, так называемые, интерактивные задания, которые создаются при помощи специальных образовательных сервисов (например таких как, Hot potatoes, конструктор интерактивных заданий LearningAps, Online сервис по созданию кроссвордов Cross, Crosswordus.com и многие др.), презентации созданные при помощи приложения M.Office, электронные пособия по предмету и т.д. [2, с. 98].

Так же очень большое значение имеют и ресурсы электронного журнала, в каждой школе, который, на мой взгляд, предлагает ряд возможностей, для дистанционного обучения и проверки знаний (например к уроку можно прикреплять ссылки на упражнения и задания); вставлять изображения (например показ техники выполнения различных упражнений и др.), видео и аудио файлы, документы, статьи и многое другое; создавать тренировочные и проверочные тесты, обмениваться сообщениями – что в свою очередь, открывает перед педагогом огромный потенциал творческих идей в преподавании теории и практики физической культуры [4, с. 61].

Естественно, следует так же отметить, что при проведении занятий в дистанционном формате, в одном цифровом ресурсе – все реализовать невозможно. Это происходит из-за того, что одни источники обеспечивают больший набор возможностей, а другие, соответственно – меньший. Поэтому, на мой взгляд, следует использовать, ряд цифровых информационных источников, применяемых в физкультурном образовании, с точки зрения их педагогических и функциональных возможностей. К таким ресурсам можно отнести прежде всего:

- цифровые программы оценки результатов обучения;
- цифровые обучающие системы, которые обладают функцией не только обучения, но и контроля и самоконтроля;
- цифровые мультимедийные презентации, используемые как для учебного процесса, так и для контроля знаний;
- различные образовательные базы данных, (например, базы подвижных игр), которые будут использоваться на уроках

физической культуры в различных классах, при подготовке конспектов уроков, музыкальных сопровождений и т.д.;

– образовательные источники, необходимые для размещения в Интернете;

– различные цифровые видеоуроки и видеофильмы;

– а также, мобильные приложения [5, с. 47].

Кроме того, сегодня для подготовки и организации учебного процесса очень широко используются и социальные сети, различные приложения для организации видеоконференций, электронные библиотечные системы и т.д.

Важной задачей процесса обучения в условиях, так называемой, Digital-трансформации, является создание и использование технических средств контрольно-измерительных процессов и оценки качества образования – т.е., другими словами – цифровых мультимедийных программ, для оценки процесса обучения. Учитель на основе данных итогов контроля получает информацию о результатах своей работы, так называемую обратную связь, и при необходимости может внести в нее изменения, а для учащегося, соответственно – это оценка его работы. Задания в данных программах могут быть совершенно разнообразными: вопрос в виде текста и текстового варианта ответов; вопрос, который сопровождается графической иллюстрацией (например кинограммой спортивного двигательного действия или видеосюжетом, и т.д.) Т.о., эту задачу достаточно эффективно решают цифровые координирующие мультимедийные программы, основными функциями которых являются: внешний контроль успешности обучения по каждой дисциплине в целом; внешний контроль успешности обучения по отдельным конкретным разделам программы; автоматическое оформление результатов контроля; возможность непосредственной регистрации в личном портфолио школьника в объединённой, аналитико-информационной системе, для последующего исследования и аттестации школьников [5, с. 58].

Цифровые мультимедийные презентации – их роль в организации процесса обучения, на сегодняшний день, неопределима. Во-первых, они широко используются в изложении учебного материала, когда в презентацию вставляются различные фрагменты, связанные с методикой обучения, той или иной техники

движений, и методикой проведения урока, а также при обучении двигательным и тактическим действиям и т.д. Во-вторых, с помощью программы PowerPoint можно создавать и широко использовать различные тесты для оценки знаний по различным спортивным дисциплинам. Важная функция видео презентаций, которая появилась в период пандемии, – это создание и использование таких презентаций, которые могут применяться как учителями для сообщения информации школьникам, так и самими учениками при подготовке и защиты своих работ, рефератов, докладов в дистанционной форме [3, с. 29].

В условиях пандемии с целью организации учебного процесса сегодня активно используются и возможности социальных сетей, таких как Facebook, Instagram, Twitter и др. Для организации вебинаров и видеоконференций в учебных заведениях получили признание такие приложения, как Zoom, Uran, Viber, Skype, Adobe Connect, Jitsi Meet и др. [3, с. 48].

Учебные и образовательные сайты, а также мобильные приложения, основной функцией которых является: обучение; контроль (внешний и внутренний); самоконтроль; мультимедийность; огромное количество обучаемых. Обучение с помощью данных сайтов и мобильных приложений, может осуществляться по различным направлениям в зависимости от того, какую цель ставит перед собой сам пользователь. Есть несколько возможных вариантов работы: это просмотр видеоматериалов и текстовых описаний программы, или же просмотр отдельных элементов и разделов. Мобильные приложения позволяют значительно увеличить область использования того или иного сайта, так как дают возможность применять не только личный компьютер, но и планшет и смартфон [4, с. 60].

Немаловажное значение цифровые технологии сегодня приобретают не только в сфере физической культуры, но и спорта, это и: организация и проведение спортивных соревнований, спортивных тренировок, психологическая диагностика спортсменов, оздоровительная физическая культура, пилатес и фитнес, оценка здоровья и физического состояния занимающихся спортом, диагностика функций и функциональных систем организма, создание информационного методического обеспечения в различных спортивных организациях и оздоровительных центрах.

В организации физкультурно-спортивной деятельности (при проведении спортивных соревнований, спортивных тренировок, физкультурно-оздоровительной работы) на сегодняшний день, активно используются разнообразные программные комплексы, которые позволяют очень быстро оценивать, а также исправлять и корректировать учебно-тренировочный процесс с применением различных диагностик в лабораторных условиях, и мобильных средств, которые дают возможность оценивать состояние спортсменов, в так называемых, «полевых» условиях, непосредственно управлять тренировочным процессом с помощью различных мобильных приложений, которые увеличивают объективность результатов [5, с. 76].

Таким образом, анализ научно – методической литературы, а также обобщение опыта использования информационных технологий, в сфере физической культуры и спорта, показал, что главное направление развития физкультурного образования, на сегодняшний день, связано с цифровым изменением учебных технологий, которые предусматривают разработку и использование, в учебном процессе, современных цифровых технологий, которые оказывают значительное влияние на цели обучения, методы, содержание и организационные формы. Созданные и используемые в учебном процессе цифровые образовательные ресурсы показали свою эффективность в проведении уроков физической культуры, однако являются еще лишь первыми шагами в этом направлении, так как цифровая трансформация физкультурного обучения требует серьезной перестройки учебного процесса, который предусматривает не только разработку и использование в учебе цифровых образовательных ресурсов, но и создание информационной учебной среды, которая включает как технические ресурсы (компьютеры, планшеты, мобильные устройства, интернет, видеосистемы, мультимедийные проекторы и т.д.), цифровые ресурсы, которые передают специфику физкультурного образования, так и управленческие системы, которые позволяют осуществлять цифровое управление по основным направлениям работы, таким как учебная нагрузка, документооборот, учебная, научная и методическая деятельность и др. [2, с. 127].

Но все-таки, на мой взгляд, применение дистанционных и информационных технологий дает учителю физической культуры огромную возможность расширить дидактический резерв, разнообразить формы и методики преподавания, повысить интерес учащихся к изучению предмета, делает процесс обучения увлекательным, интересным, расширяет кругозор школьников, повышает мотивацию к изучению предмета. А поиск новых форм, методов и средств обучения – позволяет каждому педагогу повысить свои профессиональные компетенции, одновременно повышая, при этом, свой авторитет среди обучающихся, коллег и родителей.

Список библиографических ссылок

1. Кухнарченко, В.Н. (2009). *Основы дистанционного обучения*. Харьков: Торсинг, 41 с.
2. Андреев, А.А., Солдаткин, В.И. (2009). *Дистанционное обучение: сущность, технология, организация*. М: Изд-во МЭСИ, 166 с.
3. Евтух, Е.В. (2018). *Дистанционное обучение в дополнительном образовании детей: виды и формы*. Санкт-Петербург, 67 с.
4. Воронцова, Т.В., Ибатуллина, Е.Ю. (2015). Моделирование и технологическое обеспечение ресурса профессиональной образовательной среды. *Теоретические и прикладные проблемы АПК*, 1, с. 59–62.
5. Петров, П.К. (2020). Цифровые информационные технологии как новый этап в развитии физкультурного образования и сферы физической культуры и спорта. *Современные проблемы науки и образования*, 3, с. 46–81.

Лимаренко В. А.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Поширення коронавірусної інфекції в Україні і в усьому світі змусило кардинально змінити освітній процес. Дистанційне навчання – це спосіб організації процесу навчання, заснований на

використанні інформаційних та телекомунікаційних технологій, що дозволяє здійснювати навчання на відстані без посереднього контакту між викладачем і учнем [1].

Для реалізації успішного навчання дітей існує безліч різних Інтернет – платформ: Viber, Telegram, Messenger, Classroom, Skype.

Для проведення відеоконференцій і онлайн уроків мій вибір залишився за платформою Zoom. Перевага цієї платформи в тому, що діти можуть заходити на урок з будь-якого гаджета. Учні, які не мають комп'ютера, приєднуються на урок з телефону або планшета. У своїй роботі я використовую на платформі безкоштовний час, тривалістю 40 хвилин, з можливістю підключення до уроку учнів усього класу.

На мою думку, Інтернет-платформа Zoom має декілька переваг перед іншими платформами.

По-перше, вона зручна й відносно проста для викладача і дітей. Для підключення достатньо дати учням посилання або ідентифікатор конференції.

По-друге, платформою можна користуватися для проведення не тільки групових занять, а також індивідуальних для учнів, які були відсутні на уроці з поважної причини, або не зрозуміли тему уроку.

По-третє, вона швидко дозволяє приєднати одночасно велику кількість школярів або студентів.

Також на цій платформі можливо проводити самостійні та контрольні роботи, диктанти та інші перевірочні роботи. Можна виділити можливість використання демонстраційної дошки, яка має дуже багато функцій [2].

Демонстраційний екран дозволяє наочно пояснювати матеріал, показувати презентації, відео. У налаштуваннях можна дати всім учасникам можливість використання демонстраційного екрану.

Відвідуючи уроки на платформі Zoom учні не тільки спілкуються з викладачем, а паралельно виконують записи в зошиті, працюють з підручником, збірником задач тощо.

Цей ресурс дозволяє виконувати на уроці практичні або лабораторні роботи, проводити досліди, а також навчальні учнівські проекти.

Позитивним моментом є оцінювання учнів на уроці. Викладач має можливість поставити запитання дитині або студенту і відразу

отримати відповідь. Також і діти мають змогу поставити питання вчителю. Тобто при цій формі дистанційного навчання спостерігається зворотній зв'язок між учнем і викладачем. Цей ресурс дозволяє спілкування з більшою частиною однокласників і вчителів під час дистанційної роботи.

Платформу Zoom можна використовувати для проведення виховних годин та батьківських зборів.

Проте на перший погляд проста в використанні програма Zoom має певні недоліки.

Для використання даної платформи потрібен високошвидкісний Інтернет. Якщо ресурс дуже навантажений, учасників може «вибивати» з конференції. У деяких учнів виникають проблеми з підключенням мікрофона або відеокамери.

Дистанційне навчання дає можливість отримання знань з урахуванням індивідуальних схильностей слухачів, надає послугу незалежно від розташування навчального закладу, можливість використання великої кількості джерел інформації [3; 4]. Викладач повинен чітко сформулювати мету уроку, допомогти дітям створити маршрут для її досягнення. Онлайн – програми та системи управління навчанням відіграють важливу роль в освітніх процесах, забезпечують можливість ефективного навчання в світі. Звичайно, кожна система має свої недоліки та переваги, але використання даних платформ дозволяє встановити ефективний зв'язок між учнем та викладачем.

Підсумовуючи, слід сказати, що безліч ресурсів і платформ дозволяють не тільки підтримувати, але й підвищувати ступінь продуктивності в освітньому процесі, робити його цікавим для слухачів, мотивувати їх до активної пізнавальної діяльності. Приємно бачити щасливі обличчя учнів, які отримують задоволення від уроків. Але, на мою думку, тільки розумне поєднання очного і дистанційного навчання дають можливість отримання якісних результатів в освітньому процесі.

Список бібліографічних посилань

1. Антропова, Э. К. (2016). Интеграция инструментальных средств для организации дистанционных форм обучения. В: *Дистанционное обучение: реалии и перспективы*. Ижевск; АУ УР «РЦИ и ОКО», с. 4–6

2. Церюльник, А. Ю. (2020). Использование дистанционного формата обучения студентов в образовательном процессе. *Межднар. научно-исслед. журнал*, т. 96, 6.

3. Яшина, Л. И. (2019). Дистанционное обучение в вузе: содержание и технологии. *Вестн. Сургутского гос. пед. ун-та*, 1(58), с. 142–147.

4. Геращенко, И. Г., Геращенко, Н. В. (2017). Проблемы дистанционного образования : методологический аспект. *Studia Humanitatis*, [online] 2. Available at: <http://st-hum.ru/content/gerashchenko-ig-gerashchenko-nv-problemy-distancionnogo-obrazovaniya-metodologicheskii> [Accessed 21 Jan. 2021].

Литвин Н. І.

УЧИТЕЛЬ – РЕТРАНСЛЯТОР ЗНАНЬ У ФОРМАТІ ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Протягом останніх двох десятиліть проблеми інновацій в освітньому процесі досить активно обговорюються громадськістю. Традиційна педагогічна система на сучасному етапі не є дієвою настільки, щоб забезпечити потреби суспільства висококваліфікованими спеціалістами. Отже, необхідність переходу масової школи від традиційної педагогіки до новітніх сучасних технологій є очевидною. На шляху до реалізації нових методичних принципів слід здійснити два етапи:

перший – запровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, що забезпечують освітні потреби кожного учня відповідно до його індивідуальних особливостей;

другий – переведення навчання на суб'єктивне підґрунтя з настановою на саморозвиток особистості.

Важливою складовою інноваційних теорій навчання є уміння учнів здобувати знання самостійно, використовуючи сучасну інформаційну техніку, перш за все персональні комп'ютери. Оволодіння новими технологіями навчання вимагатиме формування внутрішньої готовності вчителя до серйозної роботи із вдосконалення самого себе [1].

Нові функції педагога головним чином визначаються необхідністю чітко уявляти структуру навчальної діяльності та свої дії

на кожному етапі від виникнення задуму до повного його здійснення. Через це виділяють три основні завдання педагога: 1) залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності (організація навчальної діяльності школярів); 2) забезпечення емоційної підтримки учнів, створення кожному учневі ситуації успіху на основі застосування індивідуальних еталонів оцінювання; 3) проведення експертизи отриманого результату як педагогом, так і учнями.

Важливим аспектом інноваційних методик є створення умов для раннього виявлення потенційно обдарованих дітей і розвитку їх здібностей; розвиток природних задатків усіх учнів на предметах літератури, естетики, образотворчого мистецтва, музики, ритміки, співу, спілкування; турбота про соціально-етичний розвиток учнів, прискорення їх адаптації в соціумі шляхом створення спеціальних програм занять і „програвання” різноманітних життєвих ситуацій в позаурочній діяльності [2].

Слід пам'ятати, що важливу роль у школі мають уроки гуманітарного циклу, а серед них особливе місце посідають уроки літератури, бо вони відтворюють духовний світ людини і тим самим сприяють активному становленню особистості. Засобами мистецтва слова література допомагає впливати на учнів, формувати і збагачувати їх внутрішній світ, розвивати інтелект та творчі здібності. І взагалі, література передає загальнолюдські цінності від покоління до покоління.

Сучасний урок – це перш за все урок, на якому вчитель уміло використовує всі можливості для розвитку особистості школяра, його активного розумового росту, глибокого й усвідомленого засвоєння знань, для формування його моральних основ. Мета уроку впливає із загальної мети (надзавдання та ідеї) виховання особистості, тому сучасний урок передбачає урахування трьох взаємопов'язаних аспектів: навчально-пізнавального, розвивального, виховного.

Ці аспекти акумулюють у собі всі сторони, компоненти й структурні частини уроку, таким чином визначаючи успіх у реалізації функцій сучасного уроку літератури. Такий урок створює особистісно зорієнтований простір для повної реалізації резервів власного Я (школяра) через осягнення тканини художніх творів, літературно-мистецьких текстів.

Серед інноваційних технологій одним із найефективніших щодо вивчення літератури є метод проектно-конструкторської діяльності, який забезпечує взаємодію й спілкування учасників навчально-виховного процесу як в межах уроку, так і в позаурочний час.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про освіту» [online]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [Accessed 15 Feb. 2021].
2. Концепція Нової української школи [online]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [Accessed 15 Feb. 2021].

Николаева С. В.

УЧИТЕЛЬ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ: ПРОБЛЕМЫ И ВЫЗОВЫ

Пандемия коронавируса, начавшаяся в конце 2019 года и затронувшая Украину в марте 2020 года, коснулась всех сфер жизнедеятельности общества. Не стали исключением все ступени образования – от детского сада до высшей школы. Учебные заведения были вынуждены искать новые подходы к организации учебного процесса, было понятно, что эпидемия в мировом масштабе не может закончиться в короткие сроки. Особенно уязвимыми оказались школы – введение длительного карантина ставило под угрозу не только овладением материалом учащимися, но и разрывало межличностное общение, многие дети потеряли связь с одноклассниками и учителями, а это, разумеется, не способствовало социализации и воспитанию в школе.

Несомненно, постепенное ослабление карантинных ограничений способствует улучшению ситуации. Однако, уже сейчас модно говорить, что дистанционное обучение становится неотъемлемой частью образовательной системы не только Украины, но мира. По словам исследователей, дистанционное обучение становится мировым мегатрендом как образование будущего. Само дистанционное образование становится объектом и предметом исследования специалистов, а поисковые системы выдают уже миллионы публикаций на эту тему [1, с. 9]. Современная украинская школа

вынуждена на вызовы современности отвечать по нескольким критериям:

- материально-техническая база;
- новые подходы к организации самостоятельной работы учащихся (не секрет, что при дистанционном обучении значительная часть материала обрабатывается учащимся дома без помощи учителя);
- введение единой платформы для всех участников процесса, которая поможет эффективно управлять и контролировать проведение занятий, контроль со стороны родителей и администрации;
- информационно-коммуникационные умения и навыки учителя.

О дистанционном образовании говорить в Украине начали в 2000 году с принятием Концепции развития дистанционного образования в Украине, Положения о дистанционном обучении (2013 г.) и ряда законов. Но, до сентября 2020 года (до принятия Положения о дистанционной форме получения полного общего среднего образования) нормативные документы распространялись только на соискателей высшего или специального среднего образования. Новое Положение регламентирует условия работы учащегося и учителя с использованием компьютерных технологий. Отличие учащегося школы от студента вуза в том, что учащийся не может самостоятельно длительное время удерживать внимание на уроке, как правило, не обладает достаточным уровнем мотивации для самообучения и активной работы, сталкиваются с трудностями при переключении с одного предмета на другой.

Методика организации дистанционного обучения предусматривает работу учителя и класса в синхронном и асинхронном режиме. Первый подход «предусматривает общение учащегося и преподавателя в режиме реального онлайн-общения» [2, с. 10]. При этом осуществляется передача видео-, аудио-, графической и текстовой информации; на такой режим работы отводится не менее 30% времени [3, с. 5]. С использованием асинхронной методики «больше ответственности за прохождение обучения возлагается на учащегося. Здесь на первый план выдвигается самообучение, индивидуальный темп обучения, регулирование этого темпа» [2, с. 10]. Такое распределение времени несет

определенные риски для образовательного процесса. Согласимся с Д. И. Дзвинчук, что недостатками дистанционного обучения являются:

- деперсонификация образования, потеря связи между субъектами и объектами образовательного процесса;
- увеличение психологической и социальной дистанции между участниками учебного-воспитательного взаимодействия;
- гиперболизация самостоятельной работы учащихся, не принимая во внимание невысокий уровень мотивированности к обучению;
- увеличение риска кибербуллинга и других форм насилия и агрессии;
- образование становится обычной услугой, которую можно получить, не прилагая больших интеллектуальных усилий [1, с. 12].

Однако, следует отметить, что вынужденное введение дистанционных форм работы в школе, несмотря на их недостатки, открывает перед учителем новые возможности. Учитель, находясь в поиске новых методических приемов одновременно повышает свою квалификацию. Порядок повышения квалификации педагогических и научно-педагогических работников предусматривает периодическое прохождение повышения квалификации педагогическими и научно-педагогическими работниками не реже одного раза в пять лет, по результатам которого выдается документ соответствующего образца. Одним из направлений повышения квалификации является «использование информационно-коммуникационных и цифровых технологий в образовательном процессе, включая электронное обучение, информационную и кибернетическую безопасность» [4]. Такой вид повышения квалификации относится к формальному (институциональному) виду. Однако, как показывает практика, повышение квалификации одного раза в пять лет недостаточно. Глобальное ежедневное увеличение количества информации в сети Интернет, необходимость своевременного реагирования на запросы школьника и родителей в отношении содержания образования и методики преподавания ставят перед учителем необходимость самостоятельного ежедневного самообразования и самосовершенствования.

Обратим внимание, в первую очередь, на возможности расширения информационно-коммуникационных компетентностей учителя. Это предусматривает уверенное и одновременно критичное использование технологий человеком XXI века в повседневной жизни, в профессиональной деятельности, публичном пространстве и частном общении [5, с. 8]. В условиях дистанционного образования это значит следующее:

- учитель обязан знать устройство и архитектуру компьютера. Достаточно самого общего уровня для определения совместимости с тем или иным программным обеспечением, базовой настройки аппаратной части, оперативного устранения некритических неисправностей;

- владение в совершенстве платформой дистанционного обучения. Как показывает практика, каждая школа и отдельный учитель имеют право самостоятельно определять какой программой пользоваться. Но, по нашему мнению, необходимо выработать единый подход в рамках одного учебного заведения. Это позволит, как отмечалось выше, установить контроль над учебным процессом, унифицировать методику работы, и позволит своевременно получать консультацию у других участников образовательного процесса или системного администратора школы;

- развитие личностных качеств учителя таких как самоконтроль, толерантность, готовность к непрерывному образованию и внедрению новейших методик, критическое мышление и правила подбора информации для урока;

- владение методами противодействия кибербуллингу. Это явление, к сожалению, становится повседневностью. Буллингу в сети Интернет подвергаются уже не только школьники, особенно младшего и среднего звена, но и учитель;

- в цифровую эпоху значительное внимание уделяется академической добросовестности. Это касается не только университетов. Для школы острой становится проблема списывания домашних заданий, несостоятельная работа над творческими заданиями. Учителю в таком случае следует обратить внимание на персонифицированные задания, что означает тщательно продумывать индивидуальные задания для учащихся. Это можно отнести и к сфере физического воспитания (основного профиля

деятельности автора), в особенности теоретической части. При разработке программы обучения учитель делает акцент на адаптацию заданий для учащихся в соответствии с их состоянием здоровья (к какой медицинской группе они относятся), их индивидуальных и возрастных особенностей, способностей, психического развития, потребностей и интересов, развития видов мышления, формирования ключевых и предметных компетентностей и логического их усвоения. Овладение практическими навыками направлено на расширение двигательного опыта посредством упражнений на владение мячом, общих развивающих игр, фитнеса, элементов гимнастики, легкой атлетики, на развитие координации, формирование правильной осанки, игровой деятельности и пр. [6, с. 299–300].

Посильное решение указанных задач, которые стоят перед учителем и отчасти администрацией школы, могут оказать такие направления деятельности:

- самостоятельное изучение учителем массовых открытых дистанционных курсов. Например, Prometheus, где размещены курсы по противодействию буллингу, компьютерной грамотности, критическому мышлению, организации образования и пр.

- взаимопосещение занятий, особенно уроков ведущих специалистов школы. В условиях работы с помощью специализированных программ это стало осуществить немного легче, стоит лишь только получить разрешение и доступ к проведению уроков. Несомненно, это способствует взаимной передаче опыта, а дискуссия после уроков позволит выработать единые методические подходы;

- посещение вебинаров, мастер-классов, тренингов, которые проводятся методистами школ, отделов образования или Министерства образования и науки. Доступ в цифровую эпоху к таким мероприятиям значительно упростился, а сертификаты участника могут приниматься во внимание при оценивании деятельности учителя;

- в условиях Народной украинской академии, а именно работы интегрированных кафедр, стал возможным обмен опытом и наработками с преподавателями высшей школы, в особенности помощь в методическом и документальном сопровождении учебного процесса;

– учитель в процессе работы с родителями должен активно использовать социальные сети и мессенджеры для оперативного донесения информации. Допустимо создание отдельных групп для общения с учащимися с соблюдением основных правил цифровой коммуникации: стиль общения, допустимое время для отправки сообщений и то время, за которое учитель должен ответить, правила передачи мультимедийных сообщений и т.д. Правила необходимо выработать совместно с родителями и привлечь их к контролю сетевого поведения ребенка;

– целесообразно использование видео-сервисов, в особенности YouTube, на контент которых учитель может давать ссылки для самостоятельного обучения. Для физической культуры таким каналом на YouTube может быть Junior Z.

В целом, как показывает практика, пребывание учителя в сети, наличие в социальных сетях, рекомендации просмотра тех или иных видео, делает предмет более привлекательным для учащихся, формирует позитивный имидж учителя. Таким образом, карантинные ограничения, несмотря на некоторый ущерб для системы образования, открывают возможности для самореализации учителя с помощью цифровых технологий. Не последнюю роль тут играет само желание учителя непрерывно обновлять свой багаж знаний и идти в ногу со временем.

Список библиографических ссылок

1. Дзвінчук, Д. І. (2020) Мегатренд дистанційної освіти: переваги, недоліки, ризики. *Освітній дискурс*, вип. 26 (9), с. 7–18.

2. Анищенко, В. В. (2020) Организация дистанционного обучения, методы и технологии. В: *Экспертные оценки элементов учебного процесса*. Харьков, с. 9–10.

3. МОН України, (2020). *Деякі питання організації дистанційного навчання*. Київ, 13 с.

4. Zakon.rada.gov.ua, (2019). *Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [online]*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> [Accessed 26 February 2021].

5. Бабовал, Н. (2019) Формування цифрової компетентності педагога в умовах Нової української школи. В: *Цифрова*

компетентність вчителя Нової української школи. Київ, с. 8–10.

6. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи (2020). Київ, 456 с.

Радченко И. В.

СОВРЕМЕННЫЕ МОДЕЛИ И ПРАКТИКИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА УЧИТЕЛЯ В ПЕРИОД ЦИФРОВОЙ ЭПОХИ

Изменение ориентации школы с репродуктивного подхода на практико-ориентированный требует от учителя определенного уровня педагогических, предметных, цивилизационных, культурных, цифровых и ряда других компетентностей. Немаловажную роль в этом играет творческий потенциал учителя. Исследователи выделяют определенные характеристики творческого учителя: обладание психолого-педагогическим мышлением, высокий уровень педагогического мастерства, наличие исследовательской смелости, развитое педагогическое чутье и интуиция, критический анализ, наличие потребности в профессиональном саморазвитии.

Пути оптимизации преподавания математики в средней школе становятся всё более актуальными сегодня. Математика является одной из фундаментальных научных дисциплин и входит в инвариантную часть учебного процесса в средней школе. Современное построение образовательного процесса требует внедрения личностно-ориентированного обучения и разнообразия форм заданий для поддержания мотивации учащихся к получению новых знаний, умений и навыков по точным наукам [1]. Последние основательно входят в повседневную жизнь наряду с информатизацией и иностранными языками. Математика призвана объяснить основные принципы функционирования окружающих нас объектов живой и неживой природы. В связи с этим обучение математике должно иметь практическую направленность.

Роль математики как фундаментальной дисциплины и наличие её в инвариантной составляющей учебного процесса выдвигают определенные требования к качеству преподавания этого предмета в школе [2].

Отсюда острая проблема формирования интереса к обучению математике. Потеря интереса, а иногда и открытое «саботирование», учащимися, особенно старших классов, точных наук в школе вызвано, по нашему мнению, информатизацией общества и увеличением количества уже готового знания [3].

Оптимизация преподавания математики, по нашему мнению, предполагает ряд мероприятий, призванных пробудить и поддерживать интерес учащихся, обучить их проведению проектной деятельности, улучшить восприятие математической информации, используя цифровые технологии.

К таким мероприятиям можно отнести: реорганизацию домашних заданий, подготовку презентационных материалов учащимися и учителем, проблемное обучение, активизацию прикладного применения математических знаний.

Домашние задания являются неотъемлемой частью обучения. Самостоятельное выполнение домашнего задания направлено на развитие способности рассуждать, анализировать, самостоятельно делать выводы, находить пути оптимального решения задач. Системная работа ученика дома приводит к тому, что процесс учения его не отягощает, он получает навыки поиска информации, учится выполнять работу качественно и в намеченные сроки [4]. Исходя из этого выделяют такие функции домашнего задания: стимулирование познавательного интереса учеников, развитие самостоятельности и усидчивости, ответственность за выполняемое дело [4]. Решение домашнего задания требует от ученика не только «изобретения» схемы рассуждения, ведущей к поставленной цели, но и самостоятельное открытие такой схемы, выбора той или иной схемы [5, с. 112]. Для получения таких навыков в решении домашних заданий необходимо во время классной работы обучать множественности подходов к решению алгебраических уравнений, геометрических и тригонометрических задач. Тривиальным примером может служить способ решения системы уравнения алгебраическим сложением и через подстановку. Однако, иногда учебника может быть недостаточно, поэтому в помощь учителю и учащемуся можно рекомендовать дополнительную литературу. Но, последняя рекомендация может быть актуальной для учеников высокого уровня и мотивации к обучению.

Оптимизация домашней работы по математике может быть проведена дифференциацией заданий. К такой классификации можно отнести: задания репродуктивного характера (закрепление материала, выполнение работы по алгоритму), задания с усложняющимися элементами (стимулирование познавательной деятельности, возможно использование уже пройденного материала), задания творческого характера (связаны с поиском и обработкой информации с целью представления ее перед классом) [6]. Такой подход может быть применен в одном классе с учетом уровня отдельных учащихся, реализуя, таким образом, личностно-ориентированный принцип обучения. При этом необходимо, даже для учеников высокого уровня, придерживаться разнообразия применения той или иной разновидности работы во избежание утраты интереса к предмету по причине однообразной, скучной деятельности.

Проектное обучение призвано сформировать у учащихся навыки самостоятельной работы, поиска информации. Проект должен иметь значение для класса в целом и дополнять материал, представленный учителем. Учащимся можно показать новый подход в решении интересных задач, создать алгоритм для применения математики в жизни. Здесь уместно привлекать межпредметные связи, например, с физикой (особенно оптимально это было бы с кибернетикой в ее применении к робототехнике), культурой и историей в связи с решением изобретательских задач на том или ином историческом этапе, биологией, химией и другими предметами. В. И. Вернадский по этому поводу писал, что научное исследование прошлого, в том числе и научной мысли, всегда приводит к введению в человеческое сознание нового, выступает орудием его достижения [7]. Особенно актуальным это становится сегодня, когда, опираясь на науку, можно строить мир, который быстро меняется под влиянием человечества и не всегда в лучшую сторону. Проект может быть представлен в виде электронной презентации, объемных моделей, доклада, решения уравнения или задачи. Таким образом реализуется творческий потенциал учащегося и умение применять знания на практике. Примером проектов может служить задание на способы использования обыкновенных дробей в жизни; жизнь и творчество Эвклида, Джироламо Кардано; египетские пирамиды: основные

теории строительства; тригонометрия в нашей жизни; математика и математики Древнего Востока (Рима, Египта, Греции); обозначение чисел у народов мира; кибернетика и робототехника: общее в науках и другие.

Главной ценностью проектной системы является то, что школьники ориентируются на создание определенного продукта – образовательного, практического, воспитательного. Учащиеся в результате индивидуальной или групповой работы за отведенное время должны научиться систематизировать приобретенные знания, выполнить конструкторскую работу. Однако, от учителя требуется выработать теоретические и практические методы проведения проектов и их оценивания, которые будут понятны учащимися и станут им руководством к самостоятельной деятельности без привлечения учителя, ориентируясь только на выполнение работы [8]. При этом проект должен быть реалистичным и иметь конкретного потребителя, например, микрогруппу, класс, педагогический коллектив или внешнего потребителя.

Итак, применение разнообразных подходов к обучению математике призвано стимулировать познавательную активность учащихся и сохранить интерес к точным наукам. В следующих работах следует детально рассмотреть межпредметные физико-математические связи. Обязательным становится мониторинг последних публикаций ведущих ученых и практиков по предмету, который читается учителем в школе, во избежание потери актуальности уже имеющейся информации.

Список библиографических ссылок

1. Украинформ, (2017). *Результаты ЗНО – 2017: тенденции и выводы* [online]. Available at: <https://www.ukrinform.ru/rubric-presshall/2270843-rezultaty-zno-2017-tendencii-i-vyvody.html> [Accessed 06 February 2021].

2. Лучкина, Т. В. (2010). Развитие творческого потенциала молодого учителя современной школы. *Гуманитарный вектор. Серия: Педагогика, психология*, 2, с. 21–29.

3. Черниговская, Т. *Свобода воли и нейролентика* [online]. Available at: <https://www.litres.ru/maksim-krongauz/pochemu-nash->

mir-takov-kakov-on-est-priroda-chelovek-obschestvo/chitat-onlayn/page-2/ [Accessed 06 February 2021].

4. Крушина, Э. Р. *Домашнее задание в учебной деятельности школьника*. [online] 81 лицей. Available at: <http://www.lycee81tmn.ru/dz.php> [Accessed 06 February 2021].

5. Бакулина, Е. А. (2013). Домашнее задание в обучении математике: предпосылки совершенствования, особенности, перспективы развития. *Интеграция образования*, 3, с. 110–113.

6. Гозбенко, О. І. (2014). *Оптимізація домашнього завдання як один із засобів підвищення якості знань*. [online] Урок. Osvita.ua. Available at: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/42968/ [Accessed 06 February 2021].

7. Бесов, Л. М. (2011). *Наука і техніка в історії суспільства*. Харків: Золоті сторінки, 464 с.

8. Почекутова, Г. А. Развитие творческого потенциала педагога как основа совершенствования педагогического мастерства. [online] *Открытый урок. Первое сентября*. Available at: <http://festival.1september.ru/articles/625631/> [Accessed 06 February 2021].

Секція II
Вирішення стратегічних завдань НУШ
як контекст професійного розвитку вчителя

ДОПОВІДІ

Назаренко А. А.

**ОВЛАДЕНИЕ КЕЙС-МЕТОДОМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ
САМООБРАЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННОГО УЧИТЕЛЯ**

Министерство образования и науки Украины разработало десять ключевых компетентностей НУШ, которые основываются на «Рекомендациях Европейского парламента и Совета Европы по формированию ключевых компетенций обучения на протяжении всей жизни». Они включают использование государственного и родного языков для общения, овладение иностранными языками, умение учиться на протяжении всей жизни, инициативность и предприимчивость, осведомлённость и самовыражение в сфере культуры, экологическую грамотность и здоровый способ жизни, социальную, математическую, информационно-цифровые компетентности, понимание природоведческих наук и технологий.

Такие компетенции развиваются в процессе обучения на протяжении всей жизни, начиная с раннего детства путём формального, неформального и информального обучения [1, с. 44-45].

Концепция Новой украинской школы предусматривает изменения не только в обучении детей, но и в профессиональном развитии учителей. В образовательной реформе происходит трансформация роли педагога. Если раньше учитель воспринимался, как единственный источник знаний, то сейчас мы должны стать наставниками и модераторами учебного процесса. Современный учитель, вне зависимости от возраста, стажа работы, должен постоянно работать над собой, быстро учиться, осваивать новые технологии, мгновенно меняться, чтобы соответствовать быстротечным требованиям времени [2, с. 4–5]. Поэтому

сегодня – это уже не желание, а требование – быть открытыми к изменениям. Решающую роль в творческом и профессиональном становлении учителя играет самообразование. Курсовая переподготовка не в состоянии преодолеть тот разрыв между необходимым темпом получения новых знаний и их традиционным восстановлением. Самообразование – это процесс сознательной самостоятельной познавательной деятельности. Осуществляется добровольно, планируется, руководствуется, контролируется самым педагогом. Для учителя самообразование является объективной необходимостью. Самообразование педагога имеет такие направления:

- Профессиональное

Предметы, которые мы преподаем, находятся в постоянном движении. Нужно углублять свои знания, совершенствовать методику преподавания этих предметов.

- Психолого-педагогическое

Совершенствование взаимодействия между учителем и учеником, учителем и родителями. Это является совершенствованием коммуникативной компетентности учителя.

- Методическое

Педагогическая наука не стоит на одном месте, постоянные изменения в обосновании методик, технологий, методов и приемов обучения; требуют внимания тех, кто их использует.

- Информационно-компьютерное

С введением в повседневную жизнь ИКТ учитель должен сам овладеть навыками работы на компьютере и элементарными навыками использования компьютера в учебном процессе. Учителя, которые владеют компьютером, больше владеют ситуацией, которая отвечает современным потребностям детей и требованиям общества.

- Гуманитарное

Совершенствуются эстетические, исторические, правовые знания.

- Личностное

Касается охраны здоровья, хобби и интересов учителя, предотвращение профессионального выгорания [3, с. 4-40].

Самообразование педагога не должно сводиться к восстановлению знаний, которыми он овладел в вузе, речь идет об

ознакомлении с новейшими педагогическими и психологическими исследованиями, поиск новых направлений в методике и организации учебно-воспитательного процесса, рассмотрение на высоком научном уровне педагогических проблем, вызывающих затруднения в практической работе, и – на современном этапе – овладение инструментами дистанционной работы.

Необходимо обратить внимание на возможный список источников самообразования. Это – учебники, профессиональная периодическая печать, ресурсы интернета: вебинары, онлайн курсы, тренинги.

Одним из направлений моего самообразования является овладение кейс-технологией в начальной школе. Современный мир несет с собой быстрый взрыв легкодоступных знаний. Ребёнок должен эффективно использовать огромное изобилие доступной для него информации. Междисциплинарный характер сегодняшних проблем, вызовов требует уже от учащихся начальной школы способности интегрировать знания и навыки по ряду дисциплин, чтобы учиться находить решения и применять многое на практике. При использовании кейс – технологии конкретные ответы не даются, их необходимо находить самостоятельно. Это позволит учащимся, опираясь на собственный опыт, формулировать выводы, использовать на практике полученные знания, предлагать собственный или групповой взгляд на проблему. В кейсе проблема представлена не в явном виде и, как правило, не имеет однозначного решения. Кейсы делятся на тренировочные, обучающие, аналитические, исследовательские, систематизирующие и прогностические.

Разные они бывают и по структуре:

- Структурированный кейс.

В нём минимум информации. Всегда есть оптимальное решение. Кейс включает краткое и точное изложение ситуации с конкретными цифрами и данными.

- Неструктурированный кейс

Это достаточно большие кейсы. Содержат много подробной информации, при этом иногда включает в себя много лишней информации. При работе над кейсом необходимо чётко разобратся с условиями – нужными и ненужными. Неструктурированные кейсы имеют материал с большим количеством данных.

Они предназначены для оценки быстроты мышления, умения отделять главное от второстепенного.

- Кейсы-первооткрыватели

При работе с этими кейсами учитель предлагает творческое задание. Кейсы этого вида могут быть как короткими, так и длинными. Наблюдение за решением такого кейса даёт учителю возможность увидеть, способен ли ребёнок мыслить творчески, нестандартно [4, с. 22-23].

Что развивает у учащихся данная технология?

Аналитические навыки – умение различать существенную и несущественную информацию, анализировать, представлять и добывать её, мыслить чётко и логично;

практические навыки – формировать на практике навыки использования теории;

творческие навыки – генерировать альтернативные решения;

коммуникативные навыки – умение вести дискуссию, применять талант переубеждения, учиться защищать собственную точку зрения, переубеждать оппонентов, учиться составлять и оформлять короткий отчёт;

социальные навыки – учиться оценивать поведение людей, уметь слушать, поддерживать в дискуссии или аргументировать противоположные мысли, учиться контролировать себя [5].

Учитель учится так же, как и ученики. Через интерактивный характер этого метода учитель постоянно сталкивается со свежим взглядом на старые проблемы или тестирует классические решения новых проблем. Технология эффективна, поскольку используется активное обучение, предусматриваются открытия, наращивается способность к критическому мышлению, используется дискуссия, моделируется учебная среда: оно предлагает обмен идеями от одного человека к другому и обеспечивает доверие, уважение и риск, моделируется процесс индуктивного обучения из опыта: он ценен для содействия обучению в течение всей жизни. Это также способствует более эффективному обучению и длительному сохранению.

Список библиографических ссылок

1. Государственный стандарт начального образования (2018). *Начальное обучение и воспитание*, 28–29, с. 41–45.

2. Об утверждении методических рекомендаций по образовательному пространству НУШ (2018). *Начальное обучение и воспитание*, 4–5, с.4–5

3. Об утверждении профессионального стандарта «Учитель начальных классов заведения общего среднего образования» (2018). *Начальное обучение и воспитание*, 28–29, с. 4–40.

4. Деркач, А.М. (2010). Кейс-метод в обучении. *Специалист*, 4, с. 22–23.

5. Загашев, И.О. (2003). *Критическое мышление: технология развития*. СПб. и др.: Альянс-Дельта, с. 284.

Хвалюк І. І.

ПРОФЕСІЙНА САМООСВІТА ВЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сучасні умови розвитку освіти характеризуються реформуванням освітньої галузі, побудовою «Нової української школи». Великого значення набувають уміння створювати сприятливе для розвитку дитини навчально-розвивальне середовище, пошуки нових педагогічних ідей, технологій, методів та їх впровадження у освітній процес. Такі напрямки освіти ставлять перед педагогами нові вимоги щодо їх професійної компетентності. Суспільство бачить педагога нової формації компетентним, умотивованим, кваліфікованим, який має свободу вибору й розвивається професійно впродовж життя, самостійно й творчо здобуває інформацію, організовує освітній процес через педагогіку партнерства, перебуває на передовій суспільних та освітніх перетворень. Професійний розвиток сучасного професіонала передбачає його безперервний саморозвиток і самореалізацію як актуальних соціально-культурних пріоритетів.

Орієнтиром власного професійного розвитку є затверджений новий професійний стандарт вчителя, який дає опис загальних та професійних компетенцій вчителя. У Стандарті визначено 5 трудових функцій вчителя. Для кожної функції конкретизовано 15 професійних компетентностей, якими має володіти фахівець.

Головним фактором, який впливає на подальший розвиток і професійне вдосконалення педагога являється проблема самоосвіти вчителя. Цей процес, за Л. С. Виготським, є рисою притаманною розвитку особистості: «Розвиток є неперервним процесом саморуку, що характеризується, передусім, постійним виникненням та утворенням нового, чого не було на попередніх етапах» [1, с. 248].

Професійний розвиток педагогічного працівника – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності й розвитку професійно значущих якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку [2, с. 72].

Професійний розвиток вчителя має такі складові: самовиховання (формування особистісних якостей характеру, стилів поведінки і ін.) та самоосвіта (набуття нових знань, навичок). На успішність професійного розвитку впливають різні чинники: особисті якості вчителя, коло його професійних інтересів, рівень фахової підготовки, педагогічний досвід, здатність до рефлексії. За рівнем сформованості культури самоосвітньої діяльності та мотивацією на самоосвіту розрізняють наступні групи педагогів.

До першої групи відноситься категорія вчителів, які мають високу пізнавальну активність. Це педагоги, які добре знають свій предмет, в своїй діяльності використовують передовий досвід, мають постійну потребу до самоосвіти.

До другої групи належать вчителі, які відкриті до знань, пізнавальну активність мають трохи нижче. Загалом володіють технікою самоосвіти.

Третя група – вчителі з середнім рівнем професійної педагогічної майстерності. Самоосвітою займаються під тиском зовнішніх обставин.

Четверта група вчителів – в своїй професійній діяльності творчості не виявляють, мають низький рівень самоосвітньої діяльності. До навчальних занять готуються за готовими методичними розробками.

Проте сучасні умови розвитку освіти спонукають вчителів з усіх груп вдосконалювати свою професійну майстерність, підвищувати педагогічну ерудицію, творчо підходити до своєї роботи.

Сучасна самоосвітня діяльність педагога має включати: опрацювання науковою, методичною літератури, перегляд періодичних видань, тематичних інтернет – ресурсів, участь у різноманітних наукових, науко-практичних конференціях, дослідницьку роботу, відвідування уроків колег, обмін думками з питань організації занять, змісту навчання, розробку і практичне впровадження різних форм уроків, позакласних заходів та навчальних матеріалів.

Для підвищення ефективності освітнього процесу необхідна мотивація до самоосвіти. Успішний та умотивований вчитель – один з головних принципів Нової української школи. Це повинні забезпечити і держава, і адміністрація навчального закладу, і сам вчитель.

Держава сприяє підвищенню соціального статусу педагога, надає свободу вибору навчальних програм, підручників, методів та форм навчання, займається питаннями щодо підготовки педагогічних кадрів для роботи в умовах Нової української школи.

Кожен навчальний заклад забезпечує можливості для навчання вчителя, організує методично-педагогічні заходи щодо стимулювання самоосвітньої діяльності педагога.

В ХГУ «НУА» ведеться пошук і розробка сучасних підходів, які сприяють підвищенню професійної майстерності та самоосвіти вчителів. Методичні заходи поділяються на групи. До першої групи відносяться заходи, спрямовані на підсилення практичного напрямку самоосвіти:

- відкриті уроки;
- співбесіди з учителями;
- вирішення проблемних дидактичних завдань.

Друга група заходів спрямована на підвищення теоретичного напрямку самоосвіти:

- науково-практичні конференції;
- публікація статей, присвячених проблемам, які виникають у загальноосвітній школі на етапі реформування освітньої галузі;
- психолого – практичні семінари.

Третя група заходів передбачає колективну співпрацю та заохочує вчителів до активної творчої діяльності:

- предметно-методичні тижні;

- творчі звіти;
- ділові ігри.

Четверта група заходів передбачає презентацію індивідуальних методичних здобутків:

- майстер – класи;
- публікація методичних посібників і розробок [3].

Самоосвітня діяльність педагога передбачає і неформальну самоосвіту, яка в Україні стає все більш популярною. І. Пекар зазначає, що неформальна освіта пропонує альтернативні форми навчання та новий зміст, які допомагають людям пристосуватися до постійних трансформацій суспільства. В багатьох європейських країнах неформальна освіта позиціонується у сфері громадянської освіти і спрямована на створення умов для формування демократично орієнтованого громадянина [4]. У неформальній освіті, на відміну від традиційних курсів підвищення кваліфікації, сам педагог обирає шлях набуття знань в залежності від своїх уподобань. Дедалі все більше і більше пропонується дистанційних курсів, які можуть проходити онлайн чи в запису. Сам вчитель може самостійно обрати тематику курсу, викладача. Програма курсів зазвичай відбувається декілька днів, в комфортній для учасника атмосфері. В неформальній освіті проявляються мотиви, які можуть спонукати вчителя до самоосвіти. А саме – потреба в знаннях й інтересу до них, сучасні вимоги до професійної діяльності, бажання оволодіти новими підходами у навчанні, прагнення самоствердження серед колег і батьків.

Реформи в сфері освіти тільки починають реалізовуватись, тому педагоги мають безліч можливостей для реалізації своїх проєктів, постійного вдосконалення своєї професійної майстерності.

Список бібліографічних ссылок

1. Выготский, Л. С. (1991). *Педагогическая психология*. Москва: Изд-во Педагогика, 480 с.

2. Дробін, А.А. (2018). Професійне самовдосконалення вчителя як запорука ефективного навчального процесу. В: В.В. Сидоренко, Я.Л. Швень, ред. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*, ч.1. Київ: Агроосвіта, 286 с.

3. Щербина, І.К. (2013). *Самоосвіта вчителя як запорука підвищення його професійної майстерності. Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика*. Херсон: ХАНО, 288 с.

4. Пекар, І. (2016). *Роль неформальної освіти у сучасному суспільстві* [online]. Available at: <http://business-territory.com/articles/rol-neformalno%D1%97-osv%D1%96ti-u-suchasnomu-susp%D1%96lstv%D1%96> [Accessed 15 Feb. 2021].

Шилкунова З. И.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УЧИТЕЛЯ: НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНИМАНИЮ

Потребность в модернизации образования – осознанная необходимость сегодняшнего дня. Трудный и противоречивый поиск путей ее осуществления идет уже не первый год. Принятие нового Государственного стандарта начального общего образования, разработка Концепции НУШ являются контекстом существования всего педагогического сообщества, осуществляющего этот поиск.

Важнейшим социальным требованием к школе является ориентация образования не только на усвоение обучающимися определенной суммы знаний, но и на целостное развитие личности школьника, на формирование у него познавательных и созидательных способностей, необходимых для успешной социализации в обществе и активной адаптации на рынке труда.

Компетентностное образование является важным ресурсом развития общества. Однако при этом необходимо отметить потребность изменений в учителе. Формирование личности ученика, признание её важности и ценности происходит под влиянием личности педагога. На современном этапе работы школы ощущается необходимость в учителе-профессионале, способном выбирать наилучшие варианты организации педагогического процесса, прогнозировать их результаты, создавать собственную концепцию, основу которой составляет вера в себя, в реальную возможность развития личности каждого школьника, в преобразующую силу педагогического труда.

Вопрос о профессиональной компетентности учителя не является новым. Он имеет свою историю развития и включает в себя разработку основ формирования педагогической направленности (О. А. Дубасенюк, О. В. Ильченко, Н. В. Кузьмина, С. Т. Каргин, И. Я. Фастовец) и развития профессиональных и личностных качеств педагога (О. М. Астряб, П. Белозерцев, О. С. Залужный, И. А. Зязюн, Я. О. Мамлнтів, Л. С. Нечепоренко, И. А. Колесникова, Н. В. Кузьмина, Н. Д. Левитов, И. Я. Лернер, М. Н. Скаткин, В. А. Слостенин, В.А. Сухомлинский,); определение сущности истоков педагогического творчества (В. И. Андреев, Ю. Н. Кулюткин, В. И. Загвязинский, М. М. Поташник); анализ психологических основ профессиональной деятельности педагога (Л. С. Выготский, В. В. Давыдов, А. Н. Леонтьев, А. М. Матюшкин, Д. Б. Эльконин).

Сегодня речь идет об особых требованиях к личности и деятельности учителя. Требования эти определяются необходимостью достижения нового качества образования. Накоплен обширный материал о том, какими профессиональными компетентностями должен обладать учитель инновационного типа. Среди них: коммуникативная, предметно-методическая, информационно-цифровая, психологическая, эмоционально-этическая, педагогическое партнерство, инклюзивная, здоровьесберегающая, проектная, прогностическая, оценочно-аналитическая, инновационная, рефлексивная, способность к обучению на протяжении к жизни [1].

В соответствии с профессиональным стандартом учителя начальных классов современный учитель должен обладать следующими умениями:

- Анализировать перспективные подходы к обучению и развитию учащихся, понимать их и оценивать преимущества и риски;
- Составлять план профессионального саморазвития;
- Определять тенденции и динамику образовательного процесса;
- Осознавать свою роль как учителя, систему собственных ценностей, целей и задач профессиональной деятельности;
- Анализировать свою деятельность относительно ценностей, целей и задач;

- Определять сильные и слабые стороны собственной профессиональной деятельности;
- Формулировать запрос на профессиональное саморазвитие и планировать действия по его осуществлению;
- Отслеживать свое интеллектуальное, эмоциональное, духовное и социальное здоровье;
- Осуществлять педагогические исследования.

По сути, учитель инновационного типа должен технологически разрабатывать и процессуально моделировать образовательный процесс в целом; технологически разрабатывать информационные структуры в виде монологического изложения и в задачном исполнении, преобразовывать учебную информацию, составлять структурные схемы; составлять диагностические программы, методики, выявляющие состояние образовательного процесса в его различных характеристиках; проследить учебные продвижения учащихся; анализировать опыт коллег, свой инновационный опыт; разрабатывать новые технологии обучения, учебные программы [2, с. 62–64].

Изменение качества профессиональной деятельности педагога может происходить в том случае, если учитель готов не только использовать имеющиеся педагогические технологии, но и выходить за рамки нормативной педагогики, через совершенствование собственной деятельности стимулировать творческую деятельность учеников, опираясь на фундаментальные психолого-педагогические принципы организации учебно-познавательной деятельности.

Не вызывает сомнений важность и необходимость владения учителем перечисленных выше компетентностей и компетенций. Этот объемный список требований, предъявляемых к учителю, до конца не отражает всю полноту задач, которые он призван решать сегодня.

Понимание того, каким должен быть современный учитель очень важно в качестве смысловых ориентиров работы. Однако на сегодняшний день мало кто говорит о том, откуда возьмется такой учитель в школе, которая «долгое время работает в условиях постоянных изменений, которые, к сожалению, не являются системными и достаточно подготовленными», когда «не менее

важным тормозом качества образования является слабая согласованность процессов подготовки будущих учителей и дальнейшего повышения их квалификации с реальными требованиями быстро изменяющейся педагогической практики» [3].

Проблеме становления учителя, в котором нуждается современная образовательная практика, придает остроту ее двухуровневость. С одной стороны, учитель – ключевая фигура в процессе реформирования образовательной системы, носитель изменений, а, с другой стороны, учитель – объект, на которого направлены изменения. Двойная роль учителя – быть субъектом и объектом образовательных реформ требует рассмотрения его профессионального развития как одного из основных вызовов системе образования.

Компетенции 21 века, 4К компетенции, становлению которых у обучающихся должен способствовать современный учитель, в первую очередь должны быть сформированы у самого учителя. Эта задача коренным образом меняет подходы к профессиональному развитию учителя.

Учителя нового типа нужно растить и формировать. А это значит, что важным моментом в этом поиске является позиция учебного заведения. Во многом от управленческой стратегии образовательного учреждения, от созданной в нем культурно-образовательной среды зависит уровень развития учителей. Возможно, инновационная стратегия управления учебным заведением, способствующая становлению учительской субъектности, и является одним из вариантов решения этой проблемы.

Подтверждение этому находим в одном из первых международных исследований научной литературы по проблемам профессионального развития, проведенном при поддержке Института Планирования Образования ЮНЕСКО [5]. В нем обоснованы характеристики феномена профессионального развития учителя в мировом педагогическом пространстве.

Э. Виллегас-Реймерс [4] к основным из них относит следующие:

- Учитель – субъект активного обучения;
- Профессиональное развитие учителя – постоянный процесс;
- Наиболее эффективная форма профессионального развития – деятельность учителя в школе;

– Наибольшие возможности для развития – это обучение на рабочем месте, в учебном заведении, которое должно представлять собой творческую исследовательскую лабораторию;

– Профессионально развивающийся учитель – это рефлексивный практик.

Анализ деятельности «НУА», как инновационного образовательного комплекса, первым в Украине начавшего работу по отработке модуля непрерывного образования, позволяет утверждать, что работа по становлению учителя нового типа лежит в основе ее функционирования.

Инновационная модель управления школой, включение учителей в исследовательскую работу – это шаги, сделанные академией больше 20 лет назад, к которым мировая практика приближается только сейчас.

Деятельность в рамках научного направления, по сути, является методологической основой работы кафедры начального образования, задающей смысловые ориентиры деятельности каждого учителя. Решение всех задач, стоящих перед кафедрой, в первую очередь, способствует формированию личности учителя нового типа, поскольку предполагает инновационную, внутренне мотивированную деятельность каждого педагога.

Однако сегодняшней день показывает острую необходимость анализа и коррекции подходов к профессиональному развитию учителей и в академии. Очевидно, что привычные и ранее работающие механизмы этого процесса работают менее эффективно и требуют пересмотра и модернизации.

Безусловно, имеющийся опыт и понимание основ инновационных процессов позволит академии выйти на новый продуктивный путь профессионального развития учителей.

Список библиографических ссылок

1. Rada.gov.ua, (2020). *Про затвердження професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> [Accessed 28 february 2021].

2. Колесникова, В.И. (2006). *Индивидуальный стиль педагогического творчества в отечественных инновационных воспитательно-образовательных концепциях 1960-1980-х гг.* Пятигорск: Изд-во ПГЛУ. 139 с.

3. Савченко, О. Я (2012). Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя. В: *Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів: теоретичні аспекти.* [online]. Available at: <http://lib.znate.ru/docs/index-165267.html?page=2> [Accessed 28 february 2021].

4. Villegas-Reimers, E. (2002). *Teacher Professional Development: an International Review of the Literature.* Paris. UNESCO, International Institute for Educational Planning. 178 p.

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

Бикова Т. Г.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Без прагнення до наукової роботи учитель неминуче потрапляє під владу трьох педагогічних демонів: механічності, рутинності, банальності.

К. А. Дістервег

Новий зміст і завдання сучасної системи освіти вимагають особливої уваги до особистості педагога – ключової постаті у формуванні особистості учнів. Із урахуванням особливості діяльності педагога, яка за змістом і сутністю є діяльністю творчою, розвиток особистості педагога є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його професіоналізму. За умови модернізації української школи актуальним стає компетентнісний підхід в освіті.

Завдання реалізації компетентнісного підходу відображені у нормативних документах про освіту: Державному стандарті

базової і повної загальної середньої освіти, Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів, навчальних програмах з предметів освітньої галузі.

Як же розуміти поняття «професійної компетентності»? Професійна компетентність – це якість особистості, яка дає змогу фахівцеві максимально ефективно здійснювати свою діяльність, а також сприяє його саморозвитку і самовдосконаленню.

Педагогічна компетентність інтегрує різні види компетенцій, які розкривають загальні здатності педагога в різних сторонах педагогічного процесу. Мова йде про пізнавально-інтелектуальну, діагностичну, проектувальну, організаторську, прогностичну, інформаційну, стимулюючу, оцінно-контрольну, аналітичну, психологічну, соціальну, громадянську, комунікативну, рефлексивну, творчу, методичну, дослідницьку компетенцію та інші [1, с. 42].

Вчителі, які працюють за програмою Нової української школи, виконують в освітньому процесі ролі наставника, мають академічну свободу, володіють навичками випереджального проектного менеджменту, самостійно й творчо здобувають інформацію, організовують дитиноцентрований процес, трансформують методи, прийоми та технології навчання залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг, формують бачення на сучасний світ і місце в ньому.

У зв'язку з цим варто говорити про нову роль вчителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Також, сучасні вчителі повинні вміти працювати в команді, творчо мислити, моделювати освітній процес, швидко знаходити необхідну інформацію, впроваджувати нові технології в процес навчання та виховання, ефективно включатимуться в розробку й реалізацію різноманітних проектів, виявлятимуть готовність до вирішення проблем, розробки нових ідей, виявлятимуть особисту зацікавленість в підвищенні ефективності праці, тощо.

Учителі початкових класів Народної української академії, які готувалися до роботи за програмою Нової української школи, навчалися на платформі Студії онлайн-освіти EdEra, проходили очні курси в Харківській академії безперервної освіти (далі ХАНО), приймали участь у різноманітних оффлайн- та онлайн-курсах, запропонованих програмою ХАНО.

Методика проведення уроку швидко змінюється відповідно до Концепції Нової української школи. Якщо раніше першим етапом або структурним елементом уроку був організаційний момент, то за новою методикою проведення навчального дня процес потрібно розпочинати з ранкової зустрічі. Тож вчителі стали запроваджувати у практику своєї роботи оновлені методики проведення уроку.

Раніше організаційний момент передбачав дуже коротке, до 5 хвилин привітання та здійснення налаштування учнів до уроку. В більшості випадків вчитель просто вітався і перевіряв наявність всіх необхідних матеріалів до уроку в учнів. Творчі вчителі мали ряд заготовок у віршованій формі на різні предмети. Дитина автоматично прослуховувала ще один віршик від учительки і без жодної зміни свого настрою розпочинала навчальний процес. Ранкові зустрічі у цьому плані суттєво відрізняються. По-перше час для проведення даного елемента навчального дня становить 15-25 хвилин. Ранкова зустріч складається з чотирьох компонентів:

- вітання, що здійснюється у колі;
- групове заняття, передбачає проведення ігор чи різноманітних вправ для створення почуття спільноти, єдності класу і ситуації успіху;
- обмін інформацією, відповідно до запропонованої теми діти можуть розповісти з власного життєвого досвіду, що вони знають, чи що їх може цікавити по даній темі;
- щоденні новини – це обговорення письмового оголошення з подальшою мотивацією вчителя.

Ранкова зустріч сприяє психологічному налаштуванню дитини до навчання, об'єднує дітей, і що дуже важливо створює позитивний настрій учнів. Діти приходять до школи зі своїми проблемами і різноманітним настроєм, завдання вчителя створити у класній кімнаті позитивну атмосферу у якій дитина буде навчатися.

В процесі навчання за програмою НУШ було проаналізовано та впроваджено в практику роботи інтегрованої підхід до навчально-виховного процесу в початковій школі.

Впровадження інтегрованих уроків формує усвідомлене ставлення учнів до навчання, поглиблення їх знань, розвиток уваги, пам'яті, розширення пізнавальних інтересів, оволодіння навчальними прийомами, забезпечення цілком нового психологічного клімату для учня і вчителя в процесі навчання.

Використання інтегрованого підходу до організації навчально-виховного процесу дозволяє урізноманітнювати форми й методи роботи, позбавлятися шаблонів, створює умови для виховання творчих здібностей школяра, розширює функції вчителя, дає змогу враховувати специфіку певного матеріалу та індивідуальні особливості кожної дитини.

Ще видатний педагог Василь Сухомлинський писав: «До хорошого уроку вчитель готується все життя». Самоосвіта є необхідною умовою професійної діяльності педагога. Педагог – одна з найбільш складних професій, яка потребує великої самовіддачі, відданості, жертви. Складність її визначається як високими вимогами, які пред'являються до педагога в умовах сучасного розвитку інформаційних технологій, так і великими затратами розумової, психічної енергії в його викладацькій і виховній діяльності.

Сучасний учитель не повинен обмежуватися предметом і методикою його викладання. Він має бути в курсі передових технологій, орієнтуватися в сучасній політиці, економіці, мати знання в різних сферах суспільного життя тощо.

Оволодіння професійною компетентністю, так само як педагогічною майстерністю, доступно кожному педагогові за умови цілеспрямованої роботи над собою. Воно формується на основі практичного досвіду. Але не будь-який досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є тільки праця, осмислена з точки зору її суті, цілей і технології діяльності.

В умовах карантину в березні 2020 року потрібно було опанувати вмінням навчати учнів дистанційно. Для вибору методів роботи, засвоєння нових інформаційних технологій, за короткий проміжок часу було відвідано безліч вебінарів на освітніх сайтах «На урок», «Всеосвіта» та інших; треба було вчитися готувати презентації за програмою PowerPoint, записувати відеоуроки та вдосконалювати інші види роботи. Для проведення онлайн-уроків на платформах ZOOM, ClassDodgo навчалися працювати як діти, так і їх батьки. Педагогічний процес був можливий лише за допомогою партнерства між учителем, учнем і батьками. Нове освітнє середовище, у якому комфортно і учням, і вчителям, і батькам, робить їх зацікавленими рівноправними

учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат, сприяє реалізації психологічного супроводу дитини в Новій українській школі [2, с. 15].

На професійний розвиток викладача впливають зовнішня та внутрішня сфери. Внутрішня сфера складається з п'яти «само-»:

- самоосвіти;
- самовдосконалення;
- саморозвитку;
- самовиховання;
- самоаналізу.

Зовнішня сфера – це педагогічні поради, постійно діючі семінари, методичні об'єднання, творчі групи та інші форми методичної роботи. Тому велике значення у формуванні педагогічної компетентності має також обмін досвідом з колегами школи, району, відвідування відкритих уроків учителів школи, семінарів, які проводяться в Народній українській академії (НУА), майстер-класів, засідань кафедри початкової школи НУА, педради школи, тощо.

Отже, самоосвіта викладача є основною формою підвищення професійної педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Самоосвіта – це безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення. Виробити в учня потребу і вміння навчатися впродовж життя може тільки той, хто сам постійно навчається, вміє і бажає цього.

Сам характер професійної діяльності педагога – цілеспрямований спосіб активного виховного впливу на свідомість і поведінку учня – зобов'язує педагога враховувати різні особливості ситуацій, в яких здійснюється процес навчання й виховання. Педагогічна діяльність спрямована на вирішення конкретної задачі: вислухати, зрозуміти, навчити, підказати, проконтролювати, переконати, пояснити, поправити тощо. Педагог повинен працювати компетентно та кваліфіковано із самого початку; він повинен навчати, виховувати, а значить постійно будувати свої взаємовідносини з учнями.

Професія вчителя дивовижна. Виховуючи і навчаючи дітей, він відчуває потребу і у власному вдосконаленні [3, с. 5–11].

Список бібліографічних посилань

1. Савченко, О. Я. (2002). Реформування змісту початкової освіти В: Савченко, О. Я. *Дидактика початкової школи*. Київ: Генеза, с. 39 – 50.
2. Якубчик, Л. О., Тимченко, Г.О. (2019). Психолого-педагогічний супровід дитини в умовах Нової української школи. *Початкове навчання*, 10–12, с. 14–20.
3. Сухомлинський, В. О. (1988). Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується? В: *Сто порад учителю*. Київ: Рад. шк., с. 5 –11.

Грецьких В. Н.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГА НУШ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Из-за стремительных изменений развития общества, быстрой смены современных технологий возникла необходимость формирования новой образовательной системы. Школа должна пройти через серьезные изменения, чтобы идти в ногу с жизнью. Окружающая действительность показывает, что перед современным образованием стоят различного рода риски, которые заставляют всех участников образовательного процесса меняться вместе с происходящими в мире процессами. Первым важнейшим риском является эффективность и качество образования при постоянном изменении и совершенствовании образовательного процесса. Вторым ключевым риском является профессиональное совершенствование педагогов, неполное понимание и принятие новых целей, принципов и задач, которые стоят перед школой. Третьим становится поиск путей преодоления сложившихся рисков. Перед учителем стоят вопросы: что изменить в своей деятельности, зачем, где и каким образом повысить педагогическое мастерство с учетом сегодняшних требований.

Сама образовательная реформа Украины побуждает педагогическое сообщество переориентироваться на новые научно-педагогические подходы в связи с решением задач НУШ. Это

требует от современных педагогов не только глубоких знаний, разнообразных способностей, но и умений устанавливать связи с современной жизнью, изменяться, творчески управлять образовательным процессом, воспитывать мотивированную к жизнедеятельности личность. По словам эксперта Украинского института будущего Николая Скибы: «Работа в школе – это не приговор, а наоборот – старт классной карьеры» [1].

В Концепции НУШ говорится, что «образование является основой интеллектуального, духовного, физического и культурного развития личности, ее успешной социализации, умеющей учиться на протяжении всей жизни» [2]. Такую личность вырастить под силу учителю, который, способен к саморазвитию, обучению на протяжении всей жизни. «Подготовку педагога к профессиональной деятельности следует рассматривать как форму пожизненного профессионального совершенства». Этот афоризм принадлежит Джону Дьюи (1859-1952) философу, психологу, педагогу, основоположнику прагматизма. Цель воспитания он видел в формировании личности, которая умеет приспосабливаться к условиям современных текущих изменений. Эта цель всегда остается одной из главных в педагогике. «Новой школе требуется новый учитель, который может стать агентом перемен» [2]. Осознание педагогами своего высокого назначения является фундаментом учительской профессии.

В помощь педагогу в Концепции реализации государственной политики реформирования общеобразовательной системы НУШ представлен проект профессионального развития учителей начальной школы. В нем четко выделены вызовы, которые стоят перед начальной школой. Одним из важнейших вызовов является формирование ключевых компетентностей учителя новой формации, как фактор качественного образования. «Компетентность – динамическая комбинация знаний, способов базового мышления, взглядов, ценностей, навыков, умений, других личных качеств, определяющих способность субъекта успешно вести профессиональную деятельность» [1].

Вопросы компетентностей на протяжении определенного времени разрабатывались многими учеными. А Маркова дает такие ключевые компетентности современного учителя как: успешное решение задач обучения и воспитания учащихся на

современном этапе; развитие у детей необходимых психологических качеств их характера для жизни; достижение желаемых результатов в развитии личности каждого ребенка; любовь к своей профессии; осознание перспективы, путей, форм и способов своего профессионального роста; открытость для постоянного профессионального обучения и совершенствования компетентностей самого педагога [3].

Новое понимание ключевых компетентностей педагога содержат документы НУШ. Эти документы помогут педагогу понять современные подходы к определению базовых общих компетентностей: аналитическое и стратегическое мышление; креативность, адаптивность, рефлексивность, коммуникативность оригинальность, критичность, результативность, инновативность и др.

Общие компетентности позволяют учителю выработать критерии самооценки своей деятельности, оценить профессиональную квалификацию, внутреннюю готовность к деятельности в рамках своей категории.

Профессиональная компетентность – базовая и доминирующая характеристика педагога. Она является единством его теоретической и практической готовности к осуществлению педагогической деятельности, включающей такие компетенции: интеллектуальную, организаторскую; аналитическую; контрольно-оценочную; информационную; коммуникативную; исследовательскую рефлексивную и др.

Профессионализм является важнейшей составной качества образования НУШ, дает возможность успешно развиваться, и является одним из определений педагогического мастерства, уровня, на котором происходит единение отшлифованных умений и навыков, использование психолого-педагогической теории на практике, формирование личных качеств учащегося и самого учителя [4].

Украинские педагоги И.Ф. Кривonos, И.А. Зязюн рассматривают педагогическое мастерство «как комплекс свойств личности, обеспечивающий высокий уровень самоорганизации профессиональной деятельности» Личностные качества учителя отражаются в его собственной деятельности. Об этом Мишель де Монтень говорил так: «Не представляю себе, как можно довольствоваться знаниями, полученными из вторых рук; хотя

чужое знание может нас кое-чему научить, мудрым бываешь лишь собственной мудростью» [5].

Профессиональный рост педагога понимается как непрерывный процесс раскрытия своего потенциала, своих духовных и физических сил, влияющих на педагогическую деятельность в целом. Главное в этом – личная его заинтересованность в саморазвитии и самосовершенствовании. Если педагог стремится к саморазвитию и личностному росту, нацелен на углубление знаний и умений, расширение кругозора, то стадии его личностно-профессионального роста будут такими: приобретение ориентированности в профессиональной, социальной, информационной, цифровой сфере; развитие аналитических и прогностических умений; формирование способностей оценочных, рефлексивных суждений, устойчивых компетентностей в продуктивной педагогической деятельности, совершенствование личных качеств, понимание себя для нахождения ресурсов, как для профессиональной деятельности, так и для личной счастливой жизни.

Управление профессиональным развитием педагогов на данном этапе еще недостаточно систематизировано и отработано. Развитие системы повышения квалификации в Украине характеризуется поисками нового содержания, форм, методов, средств обучения, управления в институтах повышения квалификации. Этот вопрос остается актуальным и для самого педагога. Учителю необходимо брать ответственность за свое совершенствование: курсы повышения квалификации, инновационная деятельность, участие в семинарах, научно-практических конференциях, методических объединениях, профессиональных конкурсах, проектной деятельности, представлении эффективного педагогического опыта, в посещении и проведении открытых уроков, мастер-классов и др.

Кроме этого, эффективным является изучение профессиональной научно-методической литературы. Оно позволяет отслеживать новые тенденции в сфере образования, дает возможность извлечь информацию необходимую для пополнения знаний в сфере смежных наук, таких как психология, биология, физика, литература. Такая работа поможет понять сложные аспекты в своей специальности, позволит посмотреть на проблему под другим углом зрения, найти параллели и повысить мотивацию учащихся.

Большое значение для повышения профессиональной компетентности имеет педагогическое сообщество учебного заведения. В Народной украинской академии 30 лет существует своя система профессионального развития всех субъектов образовательного процесса. Со дня основания академии определены перспективы развития роста и мастерства каждого учителя. В учебном заведении прослеживается высокий уровень интеграции между всеми подразделениями. В учебном процессе происходит тесная интегрированная взаимосвязь по изучению актуальных тем, современных тенденций развития научного и практического знания. Сложившаяся собственная система, в условиях постоянного теоретического познания и практики, характеризуется своеобразием путей и форм организации развития мастерства педагогов. Главной целью этой системы является формирование установки на перспективу развития творческого коллектива НУА, профессиональной деятельности каждого в этом коллективе.

В академии существуют разнообразные формы развития профессионального мастерства: научно-практические конференции; форумы; семинары; мастер-классы; тренинги; практикумы; образовательные экскурсии; дистанционное обучение и многое другое. Активное участие в жизни профессионального академического общества, самостоятельная работа, анализ и рефлексия дают основания: научного осмысления своей профессиональной практики, поиска новых стратегических решений в работе с детьми, разработку новых методов, освоения смежных дисциплин, таких как психология и др.

Ценным ресурсом для повышения общей квалификации субъектов образовательного процесса являются сами преподаватели ХГУ «НУА», учителя СЕПШ, студенты и учащиеся. Многие из них являются центром инновации. На научных конференциях, форумах, мастер-классах, открытых уроках, воспитательных мероприятиях они могут поделиться новыми подходами, образовательными технологиями, методическими находками, научными и практическими советами. Профессионалам присущи такие качества как: творческое мышление, генерирование новых идей, стремление к исследовательской работе, к научным достижениям, умение работать в команде,

обладание гибкостью, уверенность в себе, самосовершенствование своих способностей.

Педагогические системы со временем меняются, они меняют и рождают новые современные личности. Учителю надо быть всегда готовым к изменениям внешним и личностным, стать успешным в жизни, чтобы научить своих питомцев жить в гармонии и быть счастливыми.

Список библиографических ссылок

1. Vseosvita.ua (2019). Вебінари для вчителів [online] Київ, Україна. Available at: [https://www.google.com/search?client=opera&q=\(18+марта+2019+г+vseosvita.ua+Бібліотека+Самоосвіта\).\(18+марта+2019+г+vseosvita.ua+Бібліотека+Самоосвіта\).&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8](https://www.google.com/search?client=opera&q=(18+марта+2019+г+vseosvita.ua+Бібліотека+Самоосвіта).(18+марта+2019+г+vseosvita.ua+Бібліотека+Самоосвіта).&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8) [Accessed 18 March 2019].

2. Mon.gov.ua (2016). Нова українська школа [online] Київ, Україна. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [Accessed 27 October 2016].

2. Емельянова, М.В., Журлова, И.В., Савенко, Т.Н. (2005). Основы педагогического мастерства: Курс лекций для студентов дневного и заочного отделений педагогического университета. Мозырь: УО «МГПУ», 150 с.

3. Бібік, Н. М. (ред.). (2018). *Нова українська школа*. Київ: Літера ЛТД, 160 с.

4. Савченко, О. (сост.). (2018). *Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи*. Київ: ТД «Освіта-центр+», 240 с.

Заворуєва Л. М.

СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА НА ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

В наш час професійна компетентність вчителя має особливе значення, оскільки система освіти в даний час зазнає суттєвих інноваційних змін. У нинішніх умовах, щоб бути успішним і затребуваним, вчитель повинен бути готовим до змін, вміти швидко та ефективно адаптуватися до нових умов, виявляти

бажання бути професіоналом, постійно оновлювати свої знання та вміння. Прагнiть до саморозвитку, проявляйте терпимiсть до невизначеностi, будьте готовi ризикувати, тобто будьте професiйно компетентнi.

Зовнiшнi фактори мають суттєвий вплив на систему освiти сьогоднi. В основному до них пред'являються новi вимоги, постiйне збiльшення яких викликане низкою тенденцiй свiтового розвитку:

- Прискорення темпiв розвитку суспiльства вимагає пiдготовки учнiв до життя в умовах, що швидко змiнюються.

- Зi значним розширенням ступеня мiжкультурної взаємодiї комунiкабельнiсть та толерантнiсть випускникiв шкiл мають особливе значення.

- Виникнення та зростання глобальних проблем вимагає сучасного мислення серед молодi для їх вирiшення.

- Демократизацiя суспiльства та розширення можливостей для прийняття полiтичних та соцiальних рiшень поставили школи перед необхіднiстю посилити готовнiсть громадян приймати такi рiшення;

- Динамiчний розвиток економiки та глибокi структурнi змiни у зайнятостi, якi визначають постiйну потребу у професiйному розвитку та перепiдготовцi робiтникiв, вимагають розвитку бажання та здатностi вчитися протягом усього життя випускникiв шкiл [1].

Щоб задовольнити цi вимоги, школа повинна змiнитися, i цей процес повинен бути безперервним. Все це може бути досягнуто за допомогою незалежної, активної та гнучкої реакцiї на постiйнi змiни, якi можуть взяти на себе відповідальнiсть i пов'язати з власним розвитком як цiннiстю, з учителем, який здатний i хоче постiйно вчитися. Тому, перш за все, особливi вимоги ставляться до розвитку професiйної компетентностi вчителя.

Сучасний вчитель повинен любити i розумiти свого учня, бути уважним i вимогливим, мати комунiкативнi, конструктивнi навички, вмiти робити навчальний матерiал доступним для учнiв, повинен бути творчим, вмiти органiзовувати дитячий колектив. Серед них велике значення має перелiк особистих характеристик вчителя, таких як: Наприклад: наполегливiсть i самоконтроль, гнучкiсть поведiнки, громадянськiсть, людянiсть, дисциплiнованiсть, сумлiннiсть, iдейна переконанiсть, iнiцiативнiсть, щирiсть,

порядність, прагнення до самовдосконалення тощо. Усі ці навички та якості разом утворюють унікальну, своєрідну особистість вчителя. Гармонія в структурі особистості вчителя досягається не на основі рівномірного і пропорційного розвитку всіх якостей, а насамперед на основі максимального розвитку тих навичок, які створюють переважну спрямованість його особистості, що надає сенсу до всього життя та діяльності вчителя [2].

Сучасний учитель, працюючи над інтелектуальним багатством освітнього змісту, на високому рівні методів навчання, прагнучи пізнати, полюбити і допомогти школяреві створити себе, думає про ступінь своєї участі в розвитку школи. Тому роль управлінської діяльності шкільної адміністрації полягає не лише у формуванні та формуванні позитивної думки вчителів про їхні вміння, а й у залученні їх до різних видів інноваційної педагогічної діяльності, щоб допомогти вчителю оцінити своє «я» [3].

Для того, щоб перетворити інформацію у знання, учитель повинен «змусити» учня самостійно виконувати чималий обсяг роботи, як у класі, так і вдома, для моніторингу та оцінки її ефективності. Останні досягають того, що учні засвоюють новий матеріал, але в той же час існує ціла низка негативних психологічних наслідків. Зусилля вчителя використовуються для подолання небажання дітей вчитися. Робота перетворюється на важку, часом нездоланну роботу.

Існує різне розуміння ролі вчителя: одні бачать у ньому простого вчителя певного навчального предмета, інші – викладача, вихователя та наставника молоді, людину, яка сприяє формуванню особистості учня. Самоосвіта в широкому сенсі слова – це вдосконалення своїх знань і умінь в різних областях дійсності, а у вузькому – вдосконалення спеціальних знань і умінь в конкретній сфері діяльності. Зміст самоосвіти повинно відповідати професійному рівню педагога, його інтересам і схильностям. Головною умовою педагогічного самоосвіти є самоконтроль. Приступаючи до педагогічної самоосвіти, вчитель повинен добре вивчити себе, оцінити свої можливості, організувати об'єктивний самоконтроль на кожному етапі діяльності [4].

Професіоналізм учителя включає також низку особистих якостей, оскільки моральні, моральні аспекти спілкування зі студентами дуже важливі не лише для навчальної роботи, а й для

розвитку навчальних предметів. Отже, професійні вчителі повинні не тільки знати основи етики, але й дотримуватися їх [5].

Важливим показником професіоналізму вчителя є розвиток її творчої якості, творчої індивідуальності та здатності бути не лише виконавцем, але й принциповим завданням. Дослідження загальних ознак для вчителів, які показують якість творчих людей, показують, що їх пов'язують інтереси людей, наприклад, спостерігати за іншими, звертати увагу на унікальні навички та виділяти за різноманітними захопленнями. Вони виявляють щирий інтерес до навчальної діяльності, будують свою роботу на особливостях дітей, а не лише на вимогах програми. Формування творчої індивідуальності вчителя – це досить тривалий процес, який вимагає розвитку вміння самостійно знаходити способи робити щось, впливати на поведінку дітей та відповідальність за виховні та виховні результати.

Важливу роль у підготовці молодого покоління до життя відіграють шкільні вчителі. Тепер, коли суспільство формує принципово новий уряд в особистості та діяльності вчителів, йому потрібно розвивати свої професійні навички. Зрештою, саме шкільні вчителі усвідомлюють мету навчання та виховання, управління педагогічною та пізнавальною діяльністю, зайнятістю, соціальною, мистецькою, естетичною та спортивною діяльністю учнів, спрямовану на їх розвиток та формування різноманітних якостей особистості [6].

Виховна робота як функціональна діяльність спрямована на створення умов для розвитку та формування особистості людини. Конкретна робота вчителів впливає на освіту підростаючого покоління. Це процес взаємодії між людьми, які оволоділи досвідом попередніх поколінь, і людьми, які лише опанували його.

Предмет виховної роботи також специфічний. Це не мертвий матеріал, а активна людина зі своїми унікальними характеристиками, зі своїм ставленням та розумінням події. Інші фактори також впливають на дітей у школі (і не лише на педагогічний вплив вчителів). Вони часто здаються спонтанними, багатofункціональними та різними напрямками. Отже, педагогічна робота передбачає одночасне пристосування до всіх впливів, включаючи ті, що походять від самих учнів, а саме до організації навчання, перепідготовки та самоосвіти [7].

В контексті модернізації освіти особливим занепокоєнням стає проблема професійної підготовки кваліфікованих робітників, які є конкурентоспроможними, компетентними та гладкими у своїй роботі. Важливим фактором реалізації цієї вимоги є спрямованість експертів на професійний саморозвиток. Студентам важливо усвідомити, що кожен, хто має хорошу професійну освіту та навички для розвитку особистості, як особисто, так і професійно, може бути успішною людиною на ринку. Самозайнятість та комунікативні навички, адаптивність та нові умови праці, станьте мобільним спеціалістом. У цьому контексті проблема полягає у вдосконаленні теоретичної та практичної підготовки соціальних педагогів, здатних продуктивно вирішувати проблеми, пов'язані з соціалізацією та адаптацією молоді до сучасної реальності життя в суспільстві. Професійний розвиток вчителів вимагає, щоб вони мали сильну професійну спрямованість на здійснення цих видів діяльності, здатність до професійного саморозвитку та розвитку рефлексивних навичок [8].

Таким чином, сучасний освітній простір потребує ініціативних, творчих педагогів, здатних до постійної самоосвіти, саморозвитку, пошуку нових ефективних способів викладання.

Список бібліографічних посилань

1. Исаев, И. Ф. (2002). *Профессионально-педагогическая культура преподавателя*. М.: Издат. центр «Академия».
2. Хуторской, А.В. (2005). Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. *Эйдос*, [online]. Available at: <http://www.eidos/journal/2005/1212.htm/> [Accessed 11 Jan. 2021].
3. Гоноболін, Ф. Н. (1992). Психологический анализ педагогических способностей. В: В.Н. Мясищев, ред. *Проблемы способностей*. М., 1992. – С. 244–254.
4. Сиротинко, Г. О. (2005). Інноваційний розвиток освіти: проблеми переходу від теорії до практики. *Управління школою*, 1, с. 15–18.
5. Кухарев, И. В. (1990). На пути к профессиональному совершенству. М.: Просвещение, 159 с.
6. Азаров, Ю.П. (1982). *Чувство, техника, мастерство*. М.: Знание, 32 с.

7. Ильенков, Э. В. (1994). Школа должна учить мыслить. *Народное образование*.

8. Шишов, С. Е., Кальней, В. А. (1999). *Мониторинг качества образования в школе*. М.: Педагогическое общество России, 354 с.

Кобзарь Е. Г.

ОВЛАДЕНИЕ STEM-ПОДХОДАМИ К ОБУЧЕНИЮ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЯ

Система образования в настоящее время характеризуется значительными инновационными преобразованиями, в частности, активизацией STEM-образования.

В связи с этим особую значимость приобретает профессиональная компетентность учителя.

В сложившихся условиях учитель, чтобы быть успешным и востребованным, должен быть готовым к любым изменениям, уметь быстро и эффективно адаптироваться к новым условиям, проявлять стремление быть профессионалом, постоянно обновлять свои знания и умения, стремиться к саморазвитию, проявлять толерантность к неопределенности, быть готовым к риску, т.е. быть профессионально компетентным.

Сегодня система STEM развивается как один из основных трендов образования. Стремительная эволюция технологий ведет к тому, что в ближайшем будущем самыми популярными и перспективными специалистами на планете станут программисты, IT-специалисты, профессионалы в сфере высоких технологий. Все они будут связаны с технологией и высоко технологичным производством на стыке с естественными науками. Особенно будут востребованы специалисты био- и нанотехнологий.

Школа – это первая ступенька в подготовке таких специалистов, а STEM-образование – это не просто передача знаний от учителя к ученику, это способ расширения сознания и изменения реальности.

Аббревиатура STEM расшифровывается как наука, технология, инженерия, математика и техническое творчество (архитектура, скульптура, искусство). Эти направления лежат в основе данной методики образования. Изучаются названные дисциплины в комплексе. Если обучение организовано по методике STEM, то в центре внимания находится практическое задание или проблема. Учащиеся учатся находить пути решения проблемы не в теории, а прямо сейчас путем проб и ошибок.

В ходе такого поиска развиваются способности

- к исследовательской работе;
- аналитической работе;
- к экспериментированию;
- к критическому мышлению.

STEM-образование

- предполагает интегрированное обучение по темам, а не по предметам;
- с помощью практических занятий демонстрирует применение научно-технических знаний в реальной жизни.

На уроках дети разрабатывают, строят и развивают продукты современной индустрии, своими руками создают прототип реального продукта.

Создавая разные продукты, строя мосты и дороги, запуская самолеты, разрабатывая свои подводные и воздушные конструкции, дети становятся все больше уверенными в своих силах. Во время выполнения практических заданий или решения проблем идет активная коммуникация и командная работа, создается свободная атмосфера для дискуссий и высказывания мнений.

Занятия STEM очень увлекательные и динамичные, что не дает детям скучать и уставать.

Первый STEM-урок в СЭПШ «НУА» провела Зоя Игоревна Шилкунова. Разработать такой урок – дело не из легких, т.к. STEM – это переплетение всех наук, всех знаний, всего того, что нас окружает. Зоя Игоревна успешно продемонстрировала на уроке связь между наукой и технологиями, показала, как можно развивать у детей интерес к естественнонаучным и техническим дисциплинам.

STEM-обучение позволяет проводить раннюю профессиональную ориентацию, готовить детей к технологически развитому миру.

Названные преимущества и возможности STEM-обучения свидетельствуют о том, что оно чрезвычайно актуально, а овладение STEM-подходами к обучению – это направление, которое развивает и повышает профессиональный рост учителя.

В Украине STEM-образование активизировалось в 2017 году в пилотных классах НУШ. 06.08.2020г. была утверждена концепция развития STEM-образования, реализация которой предусмотрена до 2027 года. Согласно концепции, учебные методики и учебные программы STEM-образования будут нацелены на формирование компетентностей, актуальных на рынке труда.

«Розвиток STEM-освіти може реалізуватися через усі види освіти – формальну, неформальну, інформальну (на онлайн-платформах, у STEM-центрах/лабораторіях, за допомогою екскурсій, турнірів, конкурсів, фестивалів, практикумів, квестів, хакатонів).

Відповідно до концепції НУШ зі школи мають виходити не лише особистості та відповідальні громадяни, але й інноватори. Саме тому МОН активно впроваджує STEM-підходи у вивченні предметів у школі та підтримує подібні ініціативи. У такий спосіб ми формуємо інтерес школярів до технічних дисциплін, будуюмо фундамент для їх професійного майбутнього. Бо технологічно грамотне суспільство є основою для розвитку інноваційної економіки України» [1].

Как только первоклассник переступает порог школы, на плечи учителя ложится сверхзадача:

- не растерять заложенного природой;
- развить навыки, задатки и способности
- «вытянуть» наружу скрытые таланты;
- дать ребенку возможность проявить себя и почувствовать свою значимость. STEM-образование – это инструмент решения этой сверхзадачи.

На каждом этапе есть свои особенности этого обучения. В начальной школе это – формирование навыков исследовательской и проектной деятельности в доступной для этого возраста форме. Модулями программы STEM для младших школьников являются:

1. Экспериментирование с живой и неживой природой;
2. LEGO-конструирование;

3. Робототехника;
4. Конструирование и моделирование;
5. Развитие математических представлений;
6. Подготовка проектов;
7. Раннее программирование;
8. Песочная анимация;
9. Создание мультфильмов;
10. Экскурсии;
11. Квесты;
12. Создание лэпбукингов и других продуктов учебно-исследовательской деятельности детей.

Интеграция образовательных модулей в программе STEM обеспечивает достижение образовательных целей в процессе приоритетной возрасту детской деятельности – познавательно-исследовательской с вовлечением в научно-техническое творчество.

Организация исследовательской деятельности учащихся требует от учителя определенных знаний и умений. Учитель должен обоснованно отбирать содержание обучения для включения исследовательских методов в урок, сочетать методы с формой организации учащихся на уроке – фронтальной, групповой, индивидуальной, выбирать средства обучения и оценивать результаты.

Познавательно-исследовательская деятельность дает детям возможность получить представление о таком универсальном инструменте познания окружающей природы как научный метод. Чтобы научить детей пользоваться научным методом, учитель сам должен владеть им в совершенстве, т.е. уметь предпринимать рациональные действия, чтобы решить определенную задачу или достичь определенной цели, пройти путь исследования или познания, используя приемы и операции практической или теоретической деятельности.

С момента активизации STEM-образования в Украине ежегодно в начальной школе СЭПШ ХГУ «НУА» проводится «День исследователя». Подготовка к этому дню проводится заранее на уроках и во внеурочное время. Учителя формируют и развивают у ребят навыки исследовательской деятельности: умения видеть проблему, задавать вопросы, выдвигать гипотезы, давать

определения понятиям, классифицировать, наблюдать, проводить эксперименты, делать выводы и умозаключения, структурировать материал, доказывать и защищать свои идеи.

Кроме «Дня исследователя» ежегодно в начальной школе проводится апрельская детская научная конференция, которая свидетельствует о том, что, в основном, все учителя начальной школы используют STEM-подходы к обучению – формируют навыки исследовательской деятельности. Разнообразие тем для исследовательской работы огромно. Но четырехлетний опыт показал, что младшие школьники выбирают чаще всего эмпирические темы, тесно связанные с практикой и предполагающие проведение собственных наблюдений и экспериментов. Выбор детей обоснован. Он соответствует возрастным особенностям. Познавательная деятельность ребенка приближается к исследовательской деятельности ученого. В этой работе ребята проходят тот путь, который проходят ученые-исследователи: от выдвижения гипотезы до ее доказательства или опровержения.

Широко используется в начальной школе проектная деятельность, которая обеспечивает активность учащихся, формирует общеучебные умения, навыки и компетенции, развивает познавательный интерес и связь обучения с жизнью. В этой работе младшие школьники также учатся пользоваться научным методом познания окружающей действительности, искать грамотные объяснения явлений действительности и использовать эти знания и умения в своей учебе и жизни.

Проектная деятельность является эффективным педагогическим инструментом, работающим на освоение обучающимися технологии жизненного проектирования. Она развивает умение самостоятельно выстраивать шаги для решения поставленной цели, учит нести ответственность за результат.

Для того, чтобы достигать дидактических целей через разработку проектов, учитель обязан знать:

1-е: типы проектов по доминирующей деятельности (исследовательские, имеющие практическую направленность; творческие – получение творческого продукта; ролевые, где проектанты играют роли литературных героев, исторических персонажей, судей, врачей и др.; информационные – сбор информации о ком-то, о чем-то; межпредметные, где затрагивают 2-3 предмета);

2-е: типы проектов по продолжительности (мини-проекты, краткосрочные и долгосрочные);

3-е: знать структуру проектной деятельности:

- постановка проблемы, цели;
- планирование деятельности;
- поиск и обработка информации;
- исследование, эксперимент;
- создание продукта, оформление;
- оценка презентации;
- рефлексия;

4-е: знать основные требования к проектной деятельности:

- наличие значимой проблемы;
- самостоятельная деятельность учащихся;
- структурирование содержательной части проекта с указанием поэтапных результатов;
- использование исследовательских методов.

Вот названия некоторых STEM-проектов младших школьников:

«Береги планету» (+ дети сочиняли логины по теме)

«Космос. Космический аппарат будущего» (+ LEGO-конструирование)

«Зеленая энергия планеты» (групповой проект, создание плаката)

Серия проектов по темам «Жизнь замечательных людей», «Жители океанов», «Лесные обитатели», «Школа будущего», «Животные Харьковской области», «Азбука здоровой жизни» (+ создание логингов, моделей различных предметов, плакатов по заявленным темам).

Постоянная исследовательская деятельность детей – это естественное их состояние. В ходе исследовательской деятельности и проектной деятельности у младших школьников более эффективно развивается весь комплекс необходимых компетенций. Интерес к природной поисковой активности – это и есть элемент STEM-КУЛЬТУРЫ.

STEM-ПОДХОДЫ К ОБУЧЕНИЮ – это способ помочь современным детям в будущем стать новаторами, целеустремленными, творческими и надежными звеньями команды, общества и, в целом, страны.

Список библиографических ссылок

1. Інститут модернізації змісту освіти, (2019). *Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної та позашкільної освіти у 2019/2020 навчальному році* [online] Available at: <https://drive.google.com/file/d/1jF4z8ADQGX59abukBq8N5JRi8Vd4AmvI/view> Accessed 28 February 2021].

Кучерява О. О.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ НУШ

Суть Нової української школи (НУШ) полягає у формуванні динамічної комбінації знань, умінь, цінностей та ціннісних ставлень дитини, що корелюють із сучасним світом, допомагають дитині розв'язувати життєві проблеми і проводити подальшу навчальну і професійну діяльність.

Готовність до НУШ – системна характеристика розвитку дитини старшого дошкільного віку, яка проявляється у сформованості компетенцій, які формують шляхом прищеплення ціннісного ставлення до оточення й довкілля, розвивають за сприятливих умов у різноманітних ситуаціях життєвого досвіду та спілкування, у які включена дитина в сім'ї та суспільному вихованні. Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти в контексті завдань Нової української школи є закономірністю розвитку [1, с. 26].

Наступність між дошкільною та початковою освітою простежується й через формування наскрізних умінь, що є спільними для дошкільної та початкової освіти: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

Одним із ефективних засобів здобуття необхідних навичок і знань у сучасному світі є впровадження підходу STREAM, де за основу береться не набуття знань, а вміння їх здобути, застосувати, не втрачаючи при цьому себе, як особистість. Отримати знання

не окремими предметами, а за допомогою інтеграції декількох напрямків в одне ціле.

У підсумку використання формується самостійність і усвідомленість дитини в усіх їх проявах; розвиток дослідницького потенціалу; формування активної громадянської позиції. STREAM дає учням можливість вчитися творчо, використовуючи навички XXI століття, такі як комунікація, вміння працювати в команді, застосовувати критичне і креативне мислення.

Одним із ефективних засобів впровадження STREAM-освіти є дитяча дослідницька діяльність. Вона передбачає інтегровану дослідницьку, творчу діяльність дітей, спрямовану на отримання самостійних результатів під керівництвом вихователя.

Спираючись на основні завдання дітей з різних ліній розвитку Базового компонента дошкільної освіти, дослідницька діяльність поглиблює весь процес розвитку дитини, формує системні та глибокі знання про навколишній світ у взаємозв'язках і залежностях. Вона найближче підводить дитину до проблеми, а винагородою за активність та допитливість дітей є їх самостійні відкриття у світі природи [1, с. 18].

В освітньому процесі дитяче експериментування дозволяє дитині моделювати у своїй свідомості картину світу, засновану на власних спостереженнях, експериментах, встановлення взаємозв'язків, закономірностей. Експериментальна діяльність викликає у дитини інтерес до дослідження природи, розвиває розумові операції (аналіз, синтез, класифікацію, узагальнення), стимулює пізнавальну активність і допитливість дитини.

Доцільність експериментування зумовлена розмаїттям природних явищ, змінністю і циклічністю сезонних ознак, прихованістю причинних зв'язків. Цікаві досліди, експерименти, що проводяться в роботі, спонукають дітей до самостійного пошуку причин, способів дій, прояву творчості, оскільки представлені з урахуванням розвитку дитини дошкільного віку [2, с. 12]. Крім того, дидактичний матеріал, який використовується в роботі, забезпечує розвиток двох типів активності: власної активності дитини та активності, що стимулюється дорослим. Експеримент, самостійно проведений дитиною, дозволяє їй створити модель природно-наукового явища й узагальнити отримані дані дієвим шляхом результату, зіставити їх, класифікувати та робити висновки про ціннісну значимість

фізичних явищ для людини й самого себе. Надається можливість дітям реалізувати свій творчий хист, досягти успіху, проявити свою індивідуальність і в той же час навчитися працювати в групі [3, с. 106].

Результат досліду не може «повиснути у повітрі», а повинен мати продовження у подальшій роботі. Наприклад при проведенні дослідів з сіллю, діти знайомиться з походженням, добичею. А також де використовується, що можна зробити. Пробують власноруч приготувати солоне тісто, малювати сіллю, вирощувати кристали.

Мій досвід роботи з дітьми дошкільного віку показує, що в дитячій творчості часто виникає суперечність між радісними, цікавими, часто неочікуваними переживаннями, що викликані сприйманням навколишнього світу й можливостями відображення цих почуттів. Тому для розвитку творчого розвитку дошкільників, їх креативних здібностей, треба пропонувати дітям різні види діяльності: експериментування та дослідницька діяльність, спостереження, споглядання, творчі ігри та театралізована діяльність тощо. Творчо спрямованій активності дошкільника притаманні: активність у мисленні, ініціативність, наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви; творити нове, сумніватися й шукати шляхи рішень, отримувати задоволення від результату й самого процесу творення. Усе це не лише привчає вихованців виконувати вказівки, а й спонукає їх самостійно аналізувати явища, віднаходити причини й зв'язки, робити певні висновки. Висловлюючи припущення у своїх міркуваннях, діти мають почуватися вільно, розкуто, навіть, якщо сумніваються в істинності своїх суджень. Правильних відповідей може бути кілька, тож нехай діти активно діляться своїми нестандартними думками і припущеннями. Експериментуючи, дитина дістає змогу «почаклувати», пропустити враження крізь себе. Вона стає свідком дивовижних перетворень звичайних речей, починає інакше ставитися до них, поповнює власну скарбничку життєвого досвіду. Проведення експерименту сприяє формуванню креативності, розвитку творчості дошкільника.

Екологічне виховання в дошкільному віці здійснюється в найрізноманітніших формах. Однак, сьогодні загальновизнаним є той факт, що найбільш дієвою формою екологічного виховання є

метод проекту, як універсальний засіб впливу на інтелектуальну, емоційно-чуттєву та вольову сферу особистості дитини, як шлях розвитку ініціативної, творчої особистості.

Протягом року мною був розроблено не один, а декілька проєктів. Розроблений мною проєкт «Дивовижний світ води» здійснювався протягом трьох місяців і виявився дуже цікавим та результативним.

Перша речовина, з якою із задоволенням знайомиться дитина, це вода. Вона дає дитині приємні відчуття, розвиває різні рецептори й надає практично необмежені можливості пізнавати світ і себе в ньому. Ігри з водою один з найприємніших способів навчання. Даний проєкт допоміг дітям дізнатися не тільки про властивості води, але і навчив розуміти цінність води для життя на Землі. Я впевнена, що вплив цих ігор з водою можна пояснити саме прагненням малюків до пізнання її властивостей. Все це робить гру особливо цікавою і хвилюючою для дошкільників.

Метою проєкту було:

- дати дітям уявлення про воду, її властивості (прозорість, щільність, три стани: рідка, лід, пара). підвести дітей до розуміння: вода може знаходитись в рідкому і твердому станах: при замерзанні вода перетворюється на лід, лід у теплі тоне (перетворюється на воду.), у воді розчиняються сіль, цукор, гуаш, а пісок не розчиняється; вода прозора, без запаху, без смаку;

- започаткувати основи екологічної культури особистості, виховувати дбайливе ставлення до води, закріпити знання про роль води у житті людини, рослин і тварин;

- розвивати спостережливість у дітей старшого дошкільного віку через ігри з водою шляхом створення позитивного емоційного відгуку;

- заохочувати прояв ініціативи і допитливості з метою отримання нових знань;

- залучати дітей до раціонального використання ресурсів води;

- вчити дітей виконувати досліді, висловлювати свої думки, правильно будувати речення, збагатити словниковий запас, розвивати інтерес до природи, її явищ.

У своїй роботі я використовувала такі форми роботи з дітьми, як комплексні та фронтальні заняття, екскурсії, цільові спостереження, ігри, епізодичні і тривалі спостереження, досліді,

вправи з елементами психогімнастики, рухові емпатії, екологічні хвилинки – роздуми.

Впродовж першого, підготовчого, етапу ми проводили заняття-бесіди з дітьми щодо використання води з теми: «Вода і її дивовижні властивості», «Вода – найдорожчий скарб», «Подорож Капітошки», аналізували прочитані казки та вчили пісні і вірші про воду.

На другому, дослідницькому, етапі, щоб активізувати набуті раніше знання про воду, спонукати дітей до пізнавальної активності, сформувати стійкий інтерес до неживої природи, ми проводили досліди. Дитяча дослідницька діяльність передбачає інтегровану дослідницьку, творчу діяльність дітей, спрямовану на отримання самостійних результатів під керівництвом вихователя. На цьому етапі проводились різні типи дослідів.

Перш за все це досліди-здивування, метою яких є зачепити, здивувати, примусити розмірковувати. Експерименти не потребують спеціальної підготовки і дорогого обладнання. «Виростіть кристали», «Зробіть лимонний вулкан», «Диво з пакетиками». Досліди – ілюстрації – звертаємо увагу на явища природи, визначаємо умови його появи. Наприклад: веселку можна побачити в мильній кульки і в природі.

Досліди – порівняння – порівнюємо властивості об'єктів. Діти вивчають об'єкт, явища. Досліди «Як вода тане», досліди з конструювання. Наприклад: зробив кафе треба підібрати машину, яка б могла заїхати, ляльку.

Досліди – моделювання – виявляють творчі здібності. Супер-робот, який буде робити все, що завгодно.

Досліди – пояснення – відповідь на запитання «чому так відбувається?» Під час експериментування дитині потрібно відповісти на такі запитання: як я це роблю; чому я це роблю саме так, а не інакше; навіщо я це роблю та про що хочу дізнатися; що зрештою вийшло. Наприклад, досліди-пояснення можуть буди дослідами в мистецтві, послухали звук в інструменті, або досліди з визначенням властивостей паперу [4, с. 30].

На протязі трьох місяців, що здійснювався проект діти ознайомились з багатьма властивостями води, серед яких: розчинення речовин у воді; розділення рідини й сипкої речовини; взаємодія питної соди з водою; визначення текучості речовин за

допомогою чаю, олії, молока, камінчиків; досліди з солодкими газованими напоями.

Організовуючи та плануючи роботу експериментальної та дослідницької діяльності з малюками, я можу визначити, що: у дітей поступово виявляється пізнавальний інтерес до експериментування; розвиваються всі аналізатори, чуттєвий досвід, нетрадиційне дивергентне мислення; з'являється вміння самостійно знаходити альтернативні шляхи пошуку інформації та визначення властивостей матеріалів; поширюються знання про взаємозалежність явищ живої та неживої природи.

Саме експериментально-дослідницька діяльність є базовим компонентом підготовки дітей дошкільного віку до НУШ. Ця діяльність допомагає формувати нестандартне, інженерне мислення дітей, виховати інтерес до точних і винахідницьких здібностей, зацікавити малят математикою, привити бажання пізнавати світ та робити відкриття, навчити дітей спостерігати дає невичерпний матеріал для розв'язання різноманітних інженерних завдань.

Список бібліографічних посилань

1. Байер, О.М., Безсонова, О.К., Богініч, О. Л. та ін. (2021). *Базовий компонент дошкільної освіти*. Київ, 40 с.
2. Гануза, С. А. (2004). *Уроки мислення серед природи*, 116 с.
3. Гнізділова, О. А. (2014). *Дослідно-експериментальна діяльність дітей з природними об'єктами в умовах ДНЗ*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 106 с.
4. Михайліченко, Т. (2010). Інтеграція пошуково-дослідницької діяльності з різними видами діяльності дошкільників. *Вихователь методист дошкільного закладу*, 236 с.

Кушнарєнко Л. П.

САМООБРАЗОВАНИЕ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

В современных условиях профессиональный рост учителя требует значительного внимания, педагог должен идти в ногу со временем. Мы знаем, что очень быстро меняются границы

и особенности информации, содержание школьных программ, учебников, методических пособий. Привычным в работе учителя становится применение компьютерных технологий. Использование информационных технологий, инновационных методов обучения – это неизбежность качественного обучения школьников в сегодняшнем мире. Изменения во всех отраслях жизни на современном этапе предъявляет новые требования к педагогу.

Отличительная черта современного мира состоит в том, что всё очень быстро изменяется. Через определённое количество лет информация в мире удваивается. Знания, полученные людьми, в течении жизни устаревают и могут быть не востребованы. Поэтому эти знания необходимо периодически корректировать. А итог обучения не в виде знаний, а в виде умения учиться становится наиболее популярным.

Непрерывно изменяются не только содержание знаний и их количество, но и технологии, методы, при помощи которых учителя передают знания детям. Поэтому педагог должен быть знаком с новыми, интересными методиками и технологиями преподавания и уметь их использовать в своей работе.

Если у педагога нет определённой суммы компетенций и нужного уровня профессионализма, то те или иные реформы, перемены и инновации не дадут ожидаемого эффекта в образовании. Поэтому учитель в сегодняшнем мире должен быть специалистом, который постоянно готов к самосовершенствованию.

Профессионализм – высокая подготовленность к выполнению задач профессиональной деятельности. Профессионализм специалиста проявляется в систематическом повышении квалификации, творческой активности, способности продуктивно удовлетворять возрастающие требования общественного производства и культуры. Предпосылкой достижения профессионализма является достаточно высокое развитие профессионально важных качеств личности, ее специальных способностей.

Компетентность (лат. Competens, competentis – способный, соответствующий) – образованный в определенной области; тот, кто имеет право по своим знаниям или полномочиями выполнять или решать «что-либо».

Компетентность – специальным путем структурированные (организованные) наборы знаний, умений, навыков и отношений,

которые приобретаются в процессе обучения, позволяющие человека определять, есть идентифицировать и решать независимо от контекста (от ситуации) проблемы, характерные для определенной сферы деятельности [1].

Исходя из этого, если педагог профессионально компетентен, то он выполняет свою работу на достаточно высоком уровне и показывает довольно неизменно хорошие результаты. Безусловным условием успеха профессионализма является личностный рост педагога. Стержнем его деятельности являются сформированные педагогические компетенции:

- предметная;
- методическая;
- психолого-педагогическая;
- дифференциально-педагогическая [2].

Одним из эффективных условий повышения профессиональной компетенции учителя является самообразование.

Самообразование – приобретение знаний на основе собственных самостоятельных занятий. В своей высшей точке доходит до систематической работы человека над собой, превращая в потребность осознания им прочитанного и услышанного, самостоятельного формулирования выводов [1].

Самообразование – это деятельность, которая:

- осуществляется добровольно и сознательно;
- планируется, управляется и контролируется самим человеком;
- необходима для совершенствования каких – либо качеств или навыков человека.

Мотивировать педагогов к саморазвитию можно. Необходимо создать такие условия, которые помогут начать процесс самообразования. Это

- поиск новой информации;
- желание творчества;
- соответствие современным требованиям;
- интерес к делу [3].

В современной педагогической среде используются разные формы организации самообразования:

- 1) специальная образовательная подготовка;

- 2) повышение квалификации:
 - курсовая переподготовка
 - с использованием дистанционных технологий
- 3) групповая самообразовательная работа
 - работа методических объединений
 - проведение циклов лекций, семинаров
- 4) индивидуальная самообразовательная работа с помощью:
 - средств массовой информации
 - вычислительной и оргтехники
 - библиотек, музеев
 - исследований и экспериментов
 - осмысление передового опыта и обобщения собственной практической деятельности
 - формирование портфолио (участие в разнообразных конкурсах) [3].

Трудно переоценить значение самообразования в усовершенствовании педагогических компетенций учителя. Это прежде всего, повышение качества преподавания, творчество учителя, профессиональный рост, соответствие учителя требованиям современности.

Постоянный рост профессиональных педагогических компетенций – это основное условие, которое влияет на качество учебного процесса. Адольф Дистерверг писал «Учитель должен в совершенстве владеть своим предметом, любить профессию и детей, заниматься постоянным самообразованием». Хочется сказать, что только тот имеет право учить, кто сам регулярно ищет пути самосовершенствования.

Список библиографических ссылок

1. Загвязанский, В. И., Закирова, А. Ф., Строкова, Т. А. и др. (2008). *Педагогический словарь* [online]. Available at: <https://didacts.ru/slovari/pedagogicheskii-slovar-2008-g.html> [Accessed 21 Jan. 2021].

2. Дьяченко, А. А. (2020). *Профессиональный рост педагога как необходимое условие повышения качества образования в современной школе* [online]. Available at: urok.1sept.ru/articles/680174 [Accessed 21 Jan. 2021].

3. Петрова, Н. В. (2010). *Самообразование педагога – одна*

из составляющих его профессиональной компетенции [online]. Available at: urok.1sept.ru/articles/580821 [Accessed 17 Jan. 2021].

Литовченко А. В.

ВПРОВАДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Нова українська школа передбачає наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Це зумовлено викликами, які постають перед сучасною освітою у зв'язку зі стрімким розвитком технологій. Питання ролі вчителя у впровадженні можливостей формування у школярів інформаційно-комунікаційну компетентність стає дуже важливим аспектом. У статті 12 Закону України «Про освіту» [1] зазначено, що досягнення мети повної загальної середньої освіти забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, серед яких інформаційно-комунікаційна компетентність, яка у свою чергу не може бути реалізована без здатності співпрацювати з іншими людьми.

Інформаційно-комунікаційна компетентність пов'язана з формуванням умінь самостійно шукати, аналізувати, добирати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її.

Ця компетенція забезпечує навички роботи учнів з інформацією, що міститься в навчальних предметах і освітніх галузях, а також в навколишньому світі [2].

Ризиком освітнього процесу є невміння дітей працювати з інформацією. Сьогодні задача вчителів полягає не стільки формування в учнів навичок читання, скільки в забезпеченні можливостей для становлення умінь працювати з інформацією, як показником загального розвитку особистості. Працюючи з дітьми, ми бачимо, що часто вони сприймають зображення невірно. Багато дітей не можуть знаходити інформацію в тексті подану в явному та неявному вигляді. Їм важко висловлювати свою точку зору про прочитане, визначати тему і головну думку тексту.

Таким чином, проблему отримання, розуміння та застосування інформації необхідно визначити як першочергову. Від рівня сформованості зазначених вмінь залежить подальше успішне навчання дитини.

А. А. Ємець у своїй роботі «Методика роботи з науково-пізнавальними творами в початкових класах» [3] говорить про те, що у сучасному світі все більшого значення набуває вміння орієнтуватися в великому обсязі інформації. Обсяг постійно зростає, а інформація ускладнюється. Успішне навчання школярів неможливе без оволодіння раціональними прийомами роботи з книгою, що є основою для самостійного здобуття знань.

У сучасному світі розширення інформаційно-комунікативного простору підвищує значення спілкування у різних сферах життєдіяльності. Ефективність процесу спілкування залежить від здатності людини до комунікації. В результаті освіти у людини формується цілісна якість, яка дозволяє їй взаємодіяти з іншими людьми. Ця якість – комунікативна культура людини.

Комунікативна компетентність становить собою оволодіння особистістю комунікативними якостями, які пов'язані з необхідністю взаємодіяти з іншими людьми, об'єктами навколишнього світу та його інформаційними потоками, умінням знаходити, перетворювати і передавати інформацію, виконувати різні соціальні ролі в групі та колективі.

Досліджуючи структуру комунікативної компетентності, А. Захарова [4] акцентує увагу на тому, що мовленнєві уміння (оволодіння мовленнєвою діяльністю і мовленнєвими засобами спілкування) є необхідними для ефективного спілкування.

Отже, інформаційно-комунікаційна компетентність нерозривно пов'язана з мовленнєвою діяльністю і мовленнєвими засобами спілкування.

Навчання зв'язного мовлення – найголовніше завдання початкового курсу рідної мови, оскільки вільне володіння мовленням забезпечує успішне опанування учнями навчальних предметів, сприяє повноцінному спілкуванню, розвитку пізнавальних і творчих здібностей дітей. Мовленнєва компетенція виявляється в умінні молодших школярів адекватно й доречно висловлюватися в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, вести діалог, складати різні види

розповідей тощо), використовуючи для цього мовні та інтонаційні засоби виразності мовлення.

На сучасному етапі розвитку наук мовленнєва діяльність розглядається як особливий вид діяльності, спрямований на формування думки (предмета мовленнєвої діяльності) засобами мови та способом мовлення. Мета і завдання розвитку мовлення в початковій школі полягає в опануванні грамоти, умінні висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Чималу роль у створенні власних висловлювань відіграє засвоєння учнями понять про текст, засоби його організації, функціональні стилі, типи мовлення.

Для навчання зв'язного мовлення розглядають комплекс відповідних мовленнєвих умінь:

- уміння інформаційно-змістовного характеру (уміння добирати інформаційний і фактичний матеріал для майбутнього висловлювання, визначити й розкрити тему та головну думку тексту тощо);

- структурно-композиційні вміння (уміння бачити й відрізнити частини тексту, скласти план і будувати частини тексту, зв'язно й послідовно викладати зміст тексту);

- уміння використовувати різноманітні мовні засоби (уміння вільно та правильно користуватися лексичними, граматичними й стилістичними засобами);

- уміння вдосконалювати текст (уміння знаходити помилки й недоліки та усувати їх).

Особливої актуальності сьогодні набуває питання оволодіння літературними нормами державної української мови учнів у школах з російською мовою викладання. Потрібно враховувати об'єктивні умови, в яких опиняються діти, вносити відповідні корективи в навчальний процес, підпорядковуючи його насамперед розвитку умінь комунікативного мовлення. Тому завдання вчителя полягає саме в тому, щоб навчити дітей змістовно, граматично правильно і стилістично вірно висловлювати свою точку зору, розвивати навички мислення, виробляти власне розуміння життя та ставлення до нього. Комунікативна мета навчання, формування мовленнєвої компетенції учнів у школах з російською мовою викладання зумовлює потребу при відборі й методичної організації навчального матеріалу, а також під час організації самого процесу

навчання керуватися принципами системності (системна організація мовного матеріалу) і комунікативними (сфера застосування мови).

Одним із засобів створення мовленнєвої діяльності учнів на уроці української мови та формування інформаційно-комунікативної компетентності є впровадження в шкільну практику методичної системи роботи з пізнавальною літературою. Для початкової школи серед дитячої пізнавальної літератури науково-художні твори являють найбільшу цінність. Це різновид дитячої пізнавальної літератури, в якому пізнавальна інформація подається читачеві за допомогою сюжету і художнього образу.

Робота з науково-художніми творами починається з підготовчого етапу.

Посібник «Зошит з розвитку українського мовлення» А. А. Ємець, А. В. Литовченко [5] описує впровадження комплексу різноманітних завдань при роботі з віршами. Методика роботи над посібником передбачає створення мовленнєвої ситуації, до якої залучається дитина за допомогою віршів і завдань, доступних і цікавих читачеві-початківцю.

Найбільш органічними заняттями для дитини 6–7 років є гра й малювання. Практика свідчить, що під час організації ігрової діяльності на уроці учні не просто сприяють мовленню, а і спілкуються з однолітками й учителем. Малювання допомагає унаочнити поняття й образи, з якими знайомлять дитину в школі.

Використання обох видів діяльності – малювання й ігри – робить процес оволодіння українським мовленням – оптимальним для сучасних першокласників, які значну частину свого часу проводять в умовах російськомовного оточення.

У посібнику подано віршовані твори двох видів: художні і пізнавальні. Серед художніх віршів є певна кількість творів, у яких головною темою є малювання. Розповідання вірша, що супроводжується малюванням, викликає позитивні емоції в дітей і сприяє запам'ятовуванню і твору, і лексики, якою він насичений. В зошиті представлені зразки поетапного малювання й контурні малюнки для того, щоб розфарбовувати й одночасно промовляти рядки віршів.

Блок пізнавальних віршів знайомить дітей з першою пізнавальною літературою. Це вірші, насичені словами-термінами, за

допомогою яких, учнів вводять у специфічну систему одержання інформації. Коли діти вивчають вірш, вони запам'ятовують і систему представлених у ньому об'єктів. У такий спосіб запропоновані для вивчення різні тематичні групи: дні тижня, назви місяців, назви диких і свійських тварин та інші. При роботі з подібними віршами ефективним є багаторазове перечитування з різними завданнями:

- читання-зразок учителя,
- читання хором,
- читання разом із учителем;
- наступне читання – хором, але з виконанням завдання, яке дозволяє сконцентрувати увагу на словах-термінах: читання з виділенням голосом назв (весь текст пошепки, назви – голосно або весь текст звичайним голосом, а назви пошепки).

Варіантів таких вправ може бути безліч. Методика роботи з пізнавальними віршами передбачає системне розучування за допомогою опорних ілюстрацій. Учитель може використовувати малюнки, подані в зошиті, а може дібрати до кожного вірша кольорові ілюстрації більшого формату, що є зручніше до фронтальної роботи.

Основна форма роботи з зошитом – ігрова. Ігри, запропоновані в зошиті, вчитель може доповнювати й видозмінювати.

Така специфічна система одержання інформації, працюючи з віршами, починає створювати базу знань і вмінь, що дозволяє поступово перейти до сприйняття більше складних способів подачі інформації.

На основному етапі учні знайомляться з розмаїттям науково-художніх творів (жанровим, тематичним, авторським) і опановують основні прийоми роботи з науково-художнім твором.

Основне завдання таких творів полягає в розвитку пізнавального інтересу в дітей, вихованні розумової активності, в тому щоб привернути увагу до навколишнього світу, викликати запитання. Прийоми роботи з науково-художніми творами налаштовують учнів на мовленнєву дію, яка збагачує й активізує словниковий запас російськомовних учнів, вчить послідовно і логічно викладати думки, створювати власні висловлювання, удосконалює грамати́чний лад мовлення учнів.

Прийоми роботи з науково-художніми творами сприяють формуванню у молодших школярів інформаційно-комунікативної компетентності.

Реалізація завдань формування даної компетентності може бути ефективною лише за умови, що учень є суб'єктом навчально-виховного процесу, а вчитель забезпечує правильний вибір ефективних педагогічних технологій.

Список бібліографічних посилань

1. Rada.gov.ua, (2014). *Про освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [Accessed 29 June 2020].

2. МОН України. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи* [online]. Київ, Україна. Available at: URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [Accessed 29 June 2020].

3. Ємець, А. А. (2700) *Методика роботи з науково-пізнавальними творами в початкових класах*. Харків: Скорпіон, 128 с.

4. Захарова, А. В. (1998). *Генезис самооцінки*. Тула: Тульський гос. пед. ун-т, 135 с.

5. Ємець, А. А., Литовченко, А. В. (2013). *Зошит з розвитку українського мовлення для 1–2-го класів*. Харків: Вид-во НУА, 40 с.

Магомедова А. П.

ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА

В современном обществе стремительное развитие техники и технологий ставит перед нами новые стратегические задачи по реформированию образования в Украине.

К ним относятся принципиально новые требования к качеству подготовки и переподготовки специалистов, отвечающих запросам современного информационного общества. Реализация данных задач должна основываться на внедрении новых концепций обучения, широкого применения компетентностного подхода

и информационных технологий (ИТ). Главным проводником и носителем вышеупомянутых задач выступают педагогические работники.

Для учителя очень важно иметь не только глубокое знание предмета и методики его преподавания, но и развивать собственную профессиональную компетентность, состоящую из отдельных компетенций. В концепции «Новая украинская школа» выделены десять ключевых компетенций, которые необходимы в первую очередь не только педагогам для их профессиональной деятельности, но и всем людям в целом [1].

Отдельную ступень занимает информационно-цифровая компетентность (ИЦК). При выделении ИЦК как отдельной составляющей профессиональной компетентности педагога, важное значение имеет использование ИТ во всех сферах человеческой деятельности, в том числе и в образовании. Формирование ИЦК рассматривается как одна из приоритетных задач профессиональной подготовки педагога и основывается на широком внедрении в образовательный процесс современных ИТ. При анализе психолого-педагогической литературы можно проследить актуальность темы в работах таких исследователей, как: Беспалов, В.Н. Быков, П.С. Венгерский, Л. Горбунова, Е.И. Дмитриева, М. И. Жалдак, В.А. Колмакова, Т.А. Кудрявая, А.В. Малишевский, Н.В. Морзе, Н.В. Насырова, А.Ю. Новиков. Анализы развития ИЦК педагогических работников, уже работающих, исследованы на сегодняшний день недостаточно. Необходимость развития ИЦК педагогов на протяжении всей профессиональной деятельности, с одной стороны, и недостаточность теоретических разработок в педагогических исследованиях, а также в практической реализации этого вопроса, с другой стороны, обеспечивают актуальность темы данной статьи.

Учитывая вышеизложенное, в одной из основ педагогического образованием должны стоять новые задачи, требующие пересмотра подходов к содержанию обучения педагогических работников и повышение их уровня ИЦК в условиях непрерывного образования. В связи с этим целью статьи является исследовать развитие ИЦК педагогов общеобразовательных учебных заведений в системе последипломного образования. Изложение основного материала.

Информационная модель предполагает исключительно новые функции образования и изменения роли педагогов в развитии общества. На смену трансляции готовых знаний, которые реализуются с помощью традиционных технологий, приходит осознание особенностей современного образования, которое должно носить опережающий характер, объективно по-новому подходить к подготовке учащихся. В свою очередь учащемуся нужно быть готовым к самостоятельному изучению необходимой информации и формированию умения её применять в условиях быстрых социально-экономических изменений.

Необходимо сместить акцент с ретрансляторной функции на функцию производительную, которая в свою очередь значительно повысит требования к уровню подготовки и повышения квалификации педагогических работников, к развитию их информационно-цифровой компетентности (ИЦК), которая является одной из ключевых составляющих профессиональной компетентности [2]. Специалисту кроме знаний, умений и навыков, необходимо иметь определенные профессиональные компетентности, которые в свою очередь должны проходить оценки соответствия его профессиональной деятельности и должны соответствовать определенному образовательно-квалификационному уровню (на основе наличия в них компетенций и определенных стандартов). Из этого следует что, компетентностный подход направляет образовательный процесс повышения квалификации педагогов в системе последипломного педагогического образования, не столько на более углубленное получение знаний и умений в определенной области, но и в значительной степени на развитие профессиональных компетенций педагогов, в том числе на овладение информационными технологиями и инновационными образовательными, которые создают принципиально новые изменения в организации обучения, существенно обогащают опыт личной профессиональной деятельности педагогического работника, а также способствуют развитию жизненных приоритетов. При анализе трудов Севастьяновой Б.С., Банашко Л.В., Тафинцева С.И., Кришук А.Н., Чесноковой А.В., и др. можно сделать заключение, что ученые выделяют различные совокупности ключевых профессиональных компетентностей

педагога, среди них обязательно присутствует информационный, информационно-коммуникационный или информационно-цифровой компонент.

Вышеперечисленные понятия имеют незначительные различия в трактовке и их наличие заостряет важность информационно-цифровой составляющей в образовании. Как видим, ИЦК является одной из ключевых компонентов профессиональной деятельности педагога. В данной работе будем пользоваться следующим его определением: информационно-цифровая компетентность педагога (ИЦК) – это объединенный результат личности педагога по овладению современными цифровыми и информационными технологиями и применению их в собственной профессиональной деятельности, которая формируется на основе изучения им смысловым, деятельностным и мотивационным компонентами опыта работы с разнообразной информацией [1].

Информационно-цифровая компетентность подразумевает уверенное и одновременно критическое применение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) для поиска, организации, обработки и обмена информацией на работе, в частном общении и публичном пространстве, а также учитывает не только информационную и медиа-грамотность, но и владение основами программирования, работой с базами данных, навыками безопасности в Интернете включая кибербезопасность.

Современному педагогу следует учитывать и понимать этику работы с информацией [1, с.11]. Развитие ИЦК педагога можно осуществить при обучении в высших учебных заведениях, во время прохождения курсов повышения квалификации и путем самообразования.

Следует отметить, что ИЦК педагогов в системе последипломного образования, реализуется в процессе обучения дисциплинам информационного звена через обучение с использованием цифровых и информационных технологий. Н.В. Морзе акцентирует [3], что формирование ИЦК педагогов является сложной, но чрезвычайно актуальной проблемой. Для решения задачи развития ИЦК педагогов необходимо подходить совокупно с учетом входных параметров, процессов и содержательного наполнения каждого звена такой системы.

Основными этапами развития системы ИЦК педагогов будут являться:

- определение содержания ИЦК, которое реализуется в условиях непрерывного развития информационных технологий и их включение в образовательный процесс;
- определение уровней развития ИЦК, показателей и критериев, которые характеризуют;
- оценивания уровня владения ИЦК педагогов, которое предусматривает выбор метода оценки, формирования базы материалов для оценки (тесты, анкеты, задачи и т.д.), выбор программного обеспечения для осуществления оценки;
- возможность корректировки учебных планов и рабочих программ с учетом результатов оценки и с целью дальнейшего развития ИЦК педагогов, которое помогает реализоваться посредством проведения мастер-классов, семинаров, тренингов, дистанционных электронных курсов, и т.д. [1].

Максимально широко структура ИК-компетенций педагога описана в рекомендациях ЮНЕСКО [4] и которая включает 6 модулей:

- понимание роли ИКТ в образовании,
- учебная программа и оценки,
- педагогические практики,
- технические и программные средства ИКТ,
- организация и управление учебным процессом,
- профессиональное развитие.

Есть возможность рассмотреть ИК-компетентности преподавателей в каждом из шести модулей в трех категориях: применение ИКТ, усвоения знаний и производство знаний. На основе анализа сущности дефиниции ИЦК [2], мировых и государственных программных документов и включение современных научно-педагогических исследований по вопросам развития информационно-цифровой компетентности педагогических работников (И.Д. Бега, М.И. Жалдака, Н.В. Морзе, К.А. Морозовой, А.В. Овчарука и других), мы охарактеризовали ИЦК педагогов по таким критериям: когнитивной, мотивационной, деятельностной. Все эти критерии предусматривают владение соответствующими характеристиками и уточняются с помощью определенных показателей.

К главной составляющей мотивационных компонентов можно отнести систему взглядов и убеждений, которая позволяет указать на потребность личности в формировании ИЦК. Она предусматривает осознанные действия по поиску, отбору и использованию определенных возможностей для решения учебных задач, для осознания целей и границ применения ИКТ. Основная часть компонента состоит из знаний и представлений в области применения ИКТ для решения задач не только учебного, но и профессионального, а также личного направления, выявляет понимание взаимосвязей в структуре аппаратного и программного обеспечения, совокупное понимание возможностей информации, которая доступна в различных цифровых форматах, уверенную ориентацию в современном программном обеспечении и его назначении.

Деятельный компонент предполагает наличие умения и навыка по освоению и использованию современных информационных технологий для решения задач профессионального, образовательного и бытового характера; рациональное использование различных возможностей современного программного обеспечения для анализа, обработки и представления информации, в обширном, творческом подходе к решению различных групп задач с использованием ИКТ [5]. В виду того, что большинство педагогов в различной степени владеют современными информационными технологиями, поэтому для оценки их ИЦК можно определить следующий уровень развития ИЦК: низкий (ознакомительный), базовый (репродуктивный), высокий (продуктивный) [6].

Эти уровни условные, но нужны для дальнейшего оценивания ИЦК педагогов. Таким образом, ИЦК педагога нужно постоянно и целенаправленно развивать на протяжении всей профессиональной деятельности учителя.

Список библиографических ссылок

1. Онкович, Г. В., Янишин, О. К., Сахневич, І. А. та Балабанова, К. В. (2012). *Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа*. Пед. думка, с. 239–335.
2. Антонченко, М. О. (2017). *Медиаобразование в профессиональной подготовке учителя*. Сумы, 82 с.

3. МОН України. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [Accessed 29 June 2020].

4. Гринько, В. О. (2017). Розвиток цифрової компетентності в процесі неформальної освіти педагогів. *Молодий вчений*.

5. Іванов, В. Ф., Волошенко, О. В. (2013). *Медіаосвіта та медіаграмотність*. С. 349–352

6. MEDIASAPIENS, (2016). *Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)* [online]. Available at: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovodzhennya_mediaosviti_v_ukraini_no_va_redaktsiya [Accessed 11 Jan. 2020].

Секція III
Мотивація та форми підвищення кваліфікації
вчителів іноземної мови в сучасних умовах

ДОПОВІДІ

Батманова С. М.

**ПРОФЕСИОНАЛЬНЫЙ И ЛИЧНОСТНЫЙ РОСТ ПЕДАГОГА
КАК ОСНОВА ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ**

Мы видим, какими быстрыми темпами меняется современный мир, и в этом состоит его особенность. Объем информации в мире увеличивается с каждым годом, поэтому знания, полученные людьми ранее, устаревают и нуждаются в постоянном изменении. И сейчас педагогам необходимо понять, что важны не только результаты обучения в виде конкретных знаний, но и в виде умения учиться. И это становятся сегодня всё более востребованным. Это касается и самих педагогов, их профессиональной компетентности, личностного роста и их подходов к обучению и воспитанию учащихся.

Исходя из этого, умение учиться и меняться вместе с изменчивым миром являются важным элементом в процессе модернизации и инновационного развития – единственного пути, который, позволит Украине стать конкурентоспособным государством XXI века. И в центре этих преобразований важную роль играют учителя, открытые ко всему новому, понимающие детскую психологию, чуткие, внимательные и восприимчивые к интересам современных школьников.

Сейчас на передний план выходит подготовка педагогов, обладающих высокой квалификацией и необходимой информационной культурой с тем, чтобы они были готовы и умели применять новые информационные технологии в процессе обучения. И мы видим на примере 2020-2021 учебного года, который поставил новые задачи перед учителем. Этот период, в некотором смысле, стал

уникальным во всем мире, и процессы изменения затронули все аспекты человеческой жизни. И, в первую очередь, это коснулось системы образования. Формат дистанционного обучения представил новые вызовы и возможности для формирования и развития новых профессиональных компетенций учителя и предложил детям новую форму обучения и общения.

Обновление знаний и совершенствование навыков происходит быстрыми темпами. В этих условиях учебные организации активно открывают для себя электронное обучение посредством использования дистанционных технологий. С их помощью стали динамично развиваться образовательные платформы, которые позволяют учителю, в непростое время дистанционного обучения, иметь возможность личного общения с учениками, возможность объяснить грамматический материал и отработать новые лексические единицы, тем более, иметь возможность объективно проверить результаты учебной деятельности [1].

Учителям пришлось осваивать новые обучающие платформы, такие как Skype, Zoom, Google Class, Skyesschool и другие. К тому же в процессе реализации концепции цифровизации методика преподавания трансформируется в единство организации образовательного процесса и обучения. Использование новых информационно-коммуникационных технологий является начальным этапом для дальнейшего развития цифровой педагогики.

Подобные информационные новации создают условия существенной перестройки образовательного процесса, изменению роли педагога, основная образовательная задача которого будет трансформироваться – не только объяснять тот или иной материал, а помогать каждому выстраивать индивидуальную траекторию освоения знаний.

Информационно-коммуникационные технологии предоставляют наибольшие возможности в модернизации подходов в процессе реализации образовательных услуг, возрастанию мобильности учащихся и преподавателей, созданию качественно новой образовательной среды.

В Народной Украинской Академии предпринимаются последовательные шаги для создания качественных условий для творческого педагогического труда, эффективного обучения и воспитания подрастающего поколения. В ситуации изменений,

происходящих в жизни, всё более значимыми для педагога становятся повышение квалификации и его профессиональный рост.

Современной школе нужен учитель, знающий и владеющий методикой преподавания предмета в совершенстве. Своевременное прохождение курсовой подготовки является одним из показателей профессионализма педагогов. В современных условиях существуют новые формы организации повышения квалификации и переподготовки. Сегодня педагоги сами могут выбирать как место, так и направление своего повышения квалификации. Это очные или дистанционные курсы, которые соответствуют требованиям инновационной педагогики. Они дают возможность сделать труд педагога профессионально-компетентным, в котором на достаточно высоком уровне осуществляется педагогическая деятельность, педагогическое общение, реализуется личность учителя, достигаются хорошие результаты в обучении и воспитании учащихся.

“Развитие профессиональной компетентности – это развитие творческой индивидуальности учителя, формирование готовности к принятию нового, развитие и восприимчивости к педагогическим инновациям” [2]. От уровня профессионализма педагогов, их способности к непрерывному образованию напрямую зависят результаты социально-экономического и духовного развития общества. “Современный учитель является одновременно преподавателем, воспитателем, организатором деятельности детей, активным участником общения с учениками, их родителями, коллегами, исследователем педагогического процесса, консультантом, просветителем и общественником” [3]. При такой универсальности педагогической деятельности он не может стоять на месте, а должен двигаться вперёд, постоянно повышать уровень своего профессионализма и педагогического мастерства, вести творческий поиск нового.

Главной целью методической работы является непрерывное совершенствование квалификации педагога, непрерывное содействие повышению его эрудиции и компетентности в области методики преподавания. Помимо курсов переподготовки сейчас стали популярны интерактивные Вебинары, которые проводят ведущие отечественные и зарубежные методисты. Кроме этого,

существует большой выбор курсов по предметам в Интернете. Я, например, уже третий год являюсь слушателем Американских курсов “Deep English”, которые помогают мне углублять знание английского языка в аудировании, говорении и чтении. Во время дистанционного периода обучения я часто использовала их материалы для своих уроков по темам. Это очень важно для постоянного саморазвития и самосовершенствования.

Одним из направлений профессионального саморазвития является активация творческой деятельности педагогов: это научная работа (ведение научно-исследовательской ученической деятельности в Малой Академии Наук, участие в конференциях разного уровня, написание статей), кроме этого, семинарские занятия, консультации, психологические тренинги, мастер-классы. НУА приветствует именно системность в работе педагога, дающая определённые результаты.

Учителя невозможно заставить быть творческим, интеллектуально и духовно развитым. Необходимо хотеть, желать развиваться самому учителю, но и необходимо создавать все условия для развития его профессионального мастерства и личного самосовершенствования. Одним из средств реализации новых направлений является аттестация, задача которой – стимулирование роста профессионализма и продуктивности педагогического труда. Аттестация – это венец упорного пятилетнего труда педагога и администрации, важной частью которого является межаттестационный период, когда педагог растёт профессионально и совершенствует свое мастерство.

Таким образом, переход к новой модели организации образовательной деятельности предполагает использование высокотехнологичных организационно – педагогических и методических подходов. Основные тренды цифровой трансформации кардинально меняют образование и социальную сферу. “Цифровые технологии в образовательной деятельности – условие необходимое, но не достаточное для повышения качества усвоения содержания изучаемого предмета” [4]. Умение ставить задачи, находить пути их решения, использовать способности к аналитической деятельности – это необходимые навыки, которые заставляют переориентировать традиционные педагогические приемы и методы в процессе дистанционного образования.

Список библиографических ссылок

1. Гутарева, Н. Ю. (2016). Дистанционное обучение иностранным языкам в неязыковом вузе. *Вестник ТГПУ*, №4. с. 123–127.
2. Багаева, И. Д. (2011). *Профессионализм педагогической деятельности и основы его формирования у будущего учителя*. Усть-Каменогорск, 338 с.
3. Квашко, Л. П. (2016). *Личностно-профессиональное саморазвитие: миф или реальность?* Владивосток: Изд-во ДВУ, с. 260.
4. Бабаева, М. Э., Краснюк, Л. В. (2020). Профессиональное самосовершенствование педагога. *Молодой ученый*, [online] 4(294), с. 270–272. Available at: <https://moluch.ru/archive/294/66707/> [Accessed 25 February 2021].

Стодух А. И.

ФОРМЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Считай несчастным тот день или час,
в который ты не усвоил ничего нового
и ничего не прибавил к своему
образованию.

Ян Амос Коменский

Наш мир не стоит на месте, мы постоянно видим и слышим о тех или иных открытиях, совершенствованиях, умениях. Каждому человеку, независимо от его рода деятельности, необходимо интересоваться процессами в современном мире, чтобы отвечать тем потребностям, которые выдвигает современный мир и общество, чтобы комфортно чувствовать себя среди этих изменений. Питер Друкер определяет одной из задач менеджмента – ни на минуту не останавливать развитие людей. Такая задача будет актуальной и для учителей, ведь определенные изменения происходят и в образовательной сфере так же, как и остальных сферах деятельности человека. В сфере образования происходят инновационные процессы, во время которых совершенствуются педагогические технологии, методы, формы

и средства обучения. Учителю, чтобы быть конкурентно способным и выполнять свою работу на высоком уровне, необходимо постоянно повышать свою квалификацию: заниматься саморазвитием, интересоваться и осваивать новшества, быть в творческом поиске, заниматься научно-методической деятельностью, изучать и осваивать опыт передовых учителей.

Существуют различные формы повышения квалификации: очные, заочные, очно-заочные, в смешанном формате (дистанционное обучение, электронное обучение). На курсах повышения квалификации учителя могут посещать лекции, семинары, мастер-классы, мастерские, конференции, консультации. Так же непосредственно они принимают участие в деловых ролевых играх, групповой научной деятельности, учителя выполняют практическую работу. Некоторые учителя проходят индивидуальную стажировку [1].

В системе повышения квалификации учителей иностранных языков можно выделить такие направления:

1) внешние (изучение дистанционных курсов, прохождение курсов повышения квалификации, стажировка, участие в конференциях, семинарах);

2) внутришкольные (самообразование педагогов, посещение уроков, лекций и семинаров своих коллег).

Существует Кембриджский экзамен ТКТ (The Teaching Knowledge Test), который проверяет теоретические знания и знания методики преподавания. Этот экзамен очень удобен, поскольку он дает независимую оценку знаниям методике преподавания английского языка учителя. Также чтобы пройти этот международный экзамен учителю не нужно выполнять каких-либо специальных требований, ему достаточно иметь знания английского языка на уровне «Intermediate» (уровень B1 согласно Общеввропейской шкале определения уровня владения языком Совета Европы). В ходе этого экзамена проверяются именно теоретические знания учителей, а не их педагогические способности. Хотя они не менее важны для учителя. В данном экзамене оцениваются такие профессиональные умения учителей английского языка, как:

- знания грамматической, лексической и фонетической систем английского языка;

- знания четырех видов деятельности (говорения, чтение, письмо и аудирование);
- овладение методами и приёмами обучения: умение подать материал, ориентирование в типах упражнений и заданий, знаний видов контроля;
 - умение учитывать языковые потребности учащихся;
 - умение планировать урок и отдельные его структуры, ставить цель урока и каждого его этапа, умение подбирать более подходящую форму контроля в зависимости от целей;
 - умение подобрать необходимые пособия и наглядность для урока и др [2].

Так же хотелось бы обратить внимание и на международно-признанный курс *Shaping the Way We Teach English*, для учителей английского языка (EFL Teachers). Данный курс состоит из двух частей. Его проводит Орегонский университет (the University of Oregon). Если учитель успешно проходит этот курс, то получает сертификат.

The Landscape of English Language Teaching – первая часть курса *Shaping the Way We Teach English* для учителей школ, преподавателей колледжей и вузов, которые имеют или еще пока не имеют стаж работы. Во время прохождения этого курса учителя и преподаватели изучают важные аспекты обучению английского языка. Курс рассчитан на пять недель, каждая из которых имеет свою тему. По каждой теме учитель имеет информационное обеспечение в виде видео материалов, статьи из журналов. Обсуждение каждой темы проходит на специальных форумах. Каждая неделя заканчивается обязательным тестом (Quiz).

Чтобы попасть на курс и получить доступ к нему, необходимо подать заявку и дождаться начала. Курс проходит на платформе Coursera. Меню курса состоит из таких позиций: описание курса, оценивание, введение в курс, аналитическая анкета, конкурсная информация и проект. В нем также можно найти объявления курса, видео-лекции, форумы обсуждений и тесты.

Внизу под меню размещена первая неделя (Week 1). После выполнение всех заданий и прохождения первой недели появляется вторая и т. д.

Предложенные к выполнению задания, распределяются на обязательные (Required), полученные баллы за выполнение

которых влияют на получение сертификата, и общие (Optional), которые не оцениваются, но участие в них приветствуется. Кроме того, есть строго установленные сроки окончания работы над заданиями. Представленный курс имеет много позитивных моментов: доброжелательную атмосферу, учителя могут получить своевременную и всемерную помощь и поддержку от преподавателей курса, к каждому заданию записаны пошаговые инструкции, участники курса могут общаться с другими участниками курса по всему миру, делиться с ними своим опытом и используя их опыт. Так же можно выбирать раздел изучения в зависимости от возрастного контингента учеников, с которыми работают учителя: *young learners or teens/adults*. Участники курса имеют доступ к курсу круглосуточно и могут самостоятельно выбирать время, когда будут его проходить. Предполагается, что для выполнения заданий участникам потребуется 5–6 часов в неделю.

В данном курсе на каждой неделе можно выделить такую структуру:

- Просмотр вступительного видео (преподаватели курса анонсируют тему недели, объясняют и обсуждают теоретические и практические вопросы, относящиеся к ней).

- Выполнение теста (предварительно оценивает ваше понимание этой темы, но баллы, полученные за его выполнение, не влияют на их конечное суммирование).

- Просмотр обязательного видео (видео-урок, ответы на вопросы по увиденным элементам уроков).

- Чтение обязательного материала (статья).

- Обязательная работа на форуме по теме недели (минимум два ваших поста или комментария).

- Выполнение обязательного теста.

Так же на курсе читать предложенные материалы. Все эти материалы можно сохранять к себе на компьютер.

Каждая тема расширяет знания по подходам, методикам и техникам преподавания английского языка. Ниже привожу перечень тем для каждой недели:

- Week 1. Authentic Materials and Realia
- Week 2. Pair and Group Work
- Week 3. Critical and Creative Thinking

- Week 4. Learner Feedback and Assessment
- Week 5. Contextualizing Language

Одной из достаточно удобной формой повышения квалификации является дистанционное обучение. Такая форма обучения предоставляет возможность обучаться одновременно достаточно большому количеству учителей. У учителей нет необходимости ездить далеко от дома, быть зависимыми от общественного транспорта, погодных условий и др. факторов [3]. Так же это очень удобно поскольку можно совмещать работу в школе и собственно обучение, у каждого учителя есть доступ к курсу обучения в любое время и в любом месте. Для входа на определенный дистанционный курс и его прохождения, необходимо зайти на определенную онлайн платформу и ввести личный пароль и логин. А затем внимательно изучать теоретический материал и выполнять предложенные задания.

Каждый дистанционный курс предлагает различные виды работы, среди которых можно выделить:

- 1) самостоятельное изучение теоретического материала, который может быть подан в виде текстового документа, презентации, видеолекции, аудиофайла, учебника в электронном виде;
- 2) выполнение практических заданий после изучения определенных тем или разделов; прохождение аттестации [4].

Основными сложностями, с которыми могут столкнуться учителя, проходящие дистанционный курс – недостаточный уровень некоторых учителей овладения информационно-коммуникативными технологиями. Так же не у всех учителей на достаточном уровне сформировано умение организовать самообучение. Много учителя откладывают на последний момент прохождение определенного дистанционного курса или его части [5].

Список библиографических ссылок

1. Якушкина, А. А. (2015). Информационная среда как средство непрерывного профессионального развития учителя начальных классов. В: *Применение инновационных технологий в образовании*. с. 209–212.
2. Малыхина, В. В. (2012). О зависимости результатов выполнения учебных заданий от их функций. В: *Профессиональная*

компетентность педагога в русле современных тенденций развития образования. с. 116–119.

3. Блоховцова, Г. Г., Волохатых, А. С. (2016). Перспективы развития дистанционного образования. Преимущества и недостатки. *Символ науки*, 10–2, с. 119–121.

4. Егорова, Т. М. (2005). Использование дистанционного обучения в системе повышения квалификации педагогических работников. В: *Информационные технологии в науке и образовании.* с. 250–253.

5. Якушкина, А. А., Матвеева, Е. И. и Лаврова, Н. Н. (2015). Дистанционные технологии повышения квалификации педагогов (начальное общее образование). М.: ГАОУ ВО МИОО, 36 с.

Цыганок О. И.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ РАБОТЫ УЧИТЕЛЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕЙ И СТАРШЕЙ ШКОЛЫ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В условиях смешанной (очной и дистанционной) формы обучения учащихся возник новый вопрос: «Как формировать иноязычную компетентность учащихся средней и старшей школы в сложившихся условиях обучения?» Необходимым стало также определение целей иноязычного образования в средней школе с учетом психофизиологических, возрастных особенностей школьников и их знаний по иностранным языкам. Основная цель обучения ИЯ на данной ступени – овладение иноязычной коммуникативной компетентностью, включающей мотивационно-учебную, информационно-познавательную, учебно-стратегическую, межкультурную и рефлексивно-оценочную компетенции. Овладение данными компетенциями предполагает овладение навыками понимания читаемого и аудируемого текста, овладение диалогической, монологической и письменной речью, культуроведческими знаниями и эмоционально-оценочными умениями [1, с. 31].

Задачи иноязычного образования в средней школе представляются следующими:

- мотивировать учеников к освоению учебных тем;
- стимулировать ответственность школьников за свою учёбу;

- научить школьников самостоятельно добывать знания, используя информационные технологии и др.;
- способствовать развитию компетенций самообразовательной, исследовательской и творческой деятельности учеников средней школы;
- формировать у школьников системное мышление на основе самостоятельной работы над выполнением индивидуальных творческих заданий по иностранному языку.

Принципами обучения иностранному языку школьников средней школы являются:

- инициирование активности использования стратегий для отбора и систематизации учебного материала;
- создание условий для умственного напряжения, связанного с постановкой цели овладения ключевыми компетенциями;
- поддержание сознательности, связанной с вызовом имеющихся знаний у учащихся для решения учебной задачи и поиском конкретной необходимой информации в режиме online;
- наличие результатов, которые отражают собственное видение решения проблемы;
- овладение навыками самостоятельной работы в решении учебных языковых задач [1, с. 33].

Поскольку подростки постоянно обращаются к информации Интернета, необходимо разрабатывать и внедрять информационные технологии, помогающие ученикам критически и эффективно использовать разнообразную информацию из Интернета и применять её в учебных ситуациях. Внедрение информационных и коммуникационных технологий способствует сетевому взаимодействию и участию учащихся в реализации крупных проектов (партнерство в школах Европы, которое помогает учащимся и учителям быть в прямом контакте посредством электронной почты и принимать участие в международных конференциях на различных языках). Для этого учащимся необходимо обучать самостоятельной познавательной деятельности (поиски источников информации в Интернете, прессе, литературе, на радио и телевидении). Для обучения следует использовать следующие учебные задачи, решаемые в информационных, исследовательских и проектных технологиях:

- 1) задачи на воспроизведение содержания (на уровне узнавания

(что знакомо), на понимание отдельных фактов, понятий, на вычленение правил, норм поведения на уровне воспроизведения);

2) задачи на осмысление информации на стадии вызова (определение фактов, перечисление и описание фактов, свидетельствующих о том, где происходит действие, когда, с кем, в какой стране; объяснение поведения действующих лиц; определение отношений в описываемых источниках (цель, средство, влияние, функция, польза);

3) задачи на осмысление полученной информации (объяснение слов, понятий, смысла полученной из Интернета информации; обобщение ее; анализ и синтез учебного материала; аргументация событий и их оценка);

4) задачи на порождение речевых высказываний (составление плана, конспекта доклада или сочинения по материалам понятой и осмысленной информации, найденной в Интернете, написание доклада, письменное сочинение с обзором и сопоставлением всей полученной информации);

5) задачи на развитие творческого мышления (применение на практике (объяснение при помощи фактов из Интернета); попытка решения проблемных ситуаций с помощью аргументов из Интернета; эвристический поиск решения проблемы на основе собственных наблюдений и конкретных эмпирических данных);

6) задачи на развитие рефлексии (вспомнить, как проходило вычленение необходимой информации и её запоминание; сопоставить правомерность использованных ресурсов из Интернета; знать, почувствовал ли ученик необходимость полученной информации, ощутил ли он возможность совместного использования и редактирования текстовых материалов в режиме online; как проходило построение текста, всегда ли оно соответствовало разработанному ранее плану, конспекту; какие стратегии индивидуального и группового учебного действия осваивались школьниками) [1, с. 34].

Современные требования к уровню владения иностранным языком инициируют разработку наукоемких и практико-ориентированных сквозных технологий:

- исследовательская технология (определение проблемы, выдвижение гипотезы, выбор источников информации, анализ,

синтез и систематизация полученной подростками информации, презентация результатов исследования поставленной проблемы);

- игровые технологии как средство развития мотивационно-познавательной сферы и преодоления возрастного эгоцентризма, формирования ориентировочной основы умственных действий, овладения рефлексивными умениями для адекватной самооценки;
- технология развития критического мышления (вызов имеющихся знаний по теме, осмысление получаемой информации, рефлексивное осмысление и обобщение полученной информации и определение направлений для дальнейшего изучения темы), благодаря которой учащиеся овладевают эффективными стратегиями мышления, позволяющими работать с информацией на всех образовательных ступенях, кроме того, развивают в себе качества толерантности, патриотизма, дружелюбия, доброты, милосердия к окружающему миру [1, с. 35].

Результаты научных исследований по измерению учебных достижений школьников в ходе интенсивного использования программных материалов электронного обучения e-learning в самостоятельной работе свидетельствуют о необходимости повышения роли последней, что предполагает:

- модернизацию учебных программ в плане увеличения доли самостоятельной работы над изучаемым материалом, определение тем с использованием компьютерных методических средств;
- внедрение в процесс обучения ИЯ современных информационных технологий, позволяющих ученику осваивать иноязычный материал самостоятельно, в удобное для него время;
- совершенствование системы контроля, введение балльно-рейтинговой системы и внедрение компьютерного тестирования;
- совершенствование технологий проектной и исследовательской деятельности путём подключения их к работе с электронными ресурсами [1, с. 37].

Учителя СЕПШ ХГУ «НУА» постоянно стараются повысить уровень своей педагогической подготовки, участвуют в научной работе по подготовке учащихся к участию в Малой Академии Наук и МАН-юниор, международных проектах. Это позволяет нам более эффективно взаимодействовать с преподавателями вуза, как места будущей ступени обучения наших учащихся. Уроки

мы также стараемся проводить в разнообразных формах: квесты, конкурсы, онлайн олимпиады на сайте Всеосвіта, инсценировки сказок по домашнему чтению и проведение тематических уроков на неделе иностранных языков.

Ежегодно, с целью развития интереса детей к изучению английского языка, с учащимися младшей школы, а именно 3-4 классов и учащимися средней и старшей школы 5-10 классы проводится конкурс «Puzzle». Ребята с большим удовольствием принимают участие во всеукраинском конкурсе знатоков английского языка «Puzzle». Хочется отметить, что многие дети не только получают сертификат участника этого конкурса, с информацией о количестве набранных баллов, но и являются серебряными и золотыми призерами.

Также наши учителя являются:

- членами жюри на районных и областных этапах олимпиад по английскому языку;
- участниками проверки открытой части заданий по внешнему независимому тестированию;
- участниками научно-методических и научно-практических конференций, семинаров, круглых столов, дискуссий по актуальным проблемам преподавания иностранных языков, направленных на учительскую аудиторию;
- организаторами участия учащихся 5 классов в международном проекте по переписке с детьми из Европы;

Насколько радостно и активно дети включились в эту работу: красиво оформили свои письма для детей по переписке в Испанию, рассказали про себя, свою семью и интересы. Подготовили красивые поздравительные открытки к Рождеству и Новому году.

Особенно интересным моментом была запись видеопоздравления с наступающими праздниками.

С целью совершенствования своих навыков преподавания и мастерства, а также для внесения разнообразия в свой урок, учителя могут использовать разнообразные и увлекательные приложения. Их можно использовать как часть урока, так и во внеурочное время. Например, British Council предлагает следующий перечень приложений на выбор учителя:

- с помощью работы с приложением Learn English Grammar

можно помочь своим учащимся улучшить знание грамматического материала по различным уровням языка.

- приложение IELTS Word Power поможет в подготовке к IELTS или просто расширить свой словарный запас по 11 разным категориям.

- приложение Learn English Great Videos поведает об истории английского языка, культуре Великобритании, самых известных музеях Лондона и других достопримечательностях Соединенного Королевства. На основе 24 коротких видео можно потренировать восприятие английской речи на слух.

- приложение Sounds Right предлагает интерактивную таблицу, где можно послушать произношение английских звуков, для постановки произношения, а если есть трудности, поможет с пониманием символов фонетического алфавита. Их можно отработать в звуке или в составе нескольких примеров слов.

- приложение Johnny Grammar's Word Challenge будет интересно тем, кто любит быстро отвечать на вопросы и дает возможность проверить свои знания слов, правил орфографии и грамматики для разного уровня владения английским языком.

- приложение для детей Learn English Kids: Playtime предлагает просмотр сказок и анимированных рассказов, а также можно послушать песни и поиграть в игру, для отработки правильного написания слов и понимания услышанного.

- приложение Learning Time with Timmy разработано Британским Советом в сотрудничестве с анимационной студией Aardman Animations дает интересный и занимательный материал по темам: числа, цвета, животные и еда.

- приложение Learn English Elementary Podcasts помогает оттачивать навыки аудирования и расширить словарный запас вместе с подкастами о жизни в Великобритании. Эпизоды сопровождаются транскриптом. А затем будут упражнения на понимание прослушанного.

Также в своей работе учителями на уроках часто используется игровая обучающая платформа «Kahoot». Она широко используется в качестве образовательной технологии в школах, благодаря которой участники генерируются в одну систему, работая в синхронном режиме и у них есть возможность сразу увидеть

свой результат в ходе выполнения викторины со множеством выборов. Очень удобна функция на этой платформе, которая позволяет учителям самим создать условия викторины по нужной и актуальной теме урока.

Существует много онлайн образовательных платформ по повышению уровня квалификации учителей английского языка, таких как Всеосвіта, British Council, Cambridge University Press и др., а также вебинаров по вопросам организации и проведения уроков в online и offline режиме, предоставляющих полезную информацию по подготовке и проведению занятий в интерактивной форме. Все они несут большую практическую направленность и очень помогают в работе как начинающего учителя, так и педагога со стажем. Среди тем, которые по моему мнению все еще актуальны на сегодняшний день были следующие:

- Корпоративна культура в закладі загальної середньої освіти
- Engaging and motivating students through visible progress
- Engaging activities for online lessons with teens
- Motivating teens to take responsibility for their own learning
- Engaging language learners from home
- Speaking to the screen: overcoming challenges in developing conversation skills in virtual contexts
- Fun Boosts – Practical interactive skills development for children at home
- Play it again Sam! The value of task repetition
- How to teach children online and overcome the physical distance

Все эти полезные ресурсы несомненно будут помогать учителям английского языка формировать иноязычную компетенцию учащихся средней и старшей школы.

Применение компьютерной техники вносит эвристическую новизну в процесс обучения и создает мотивацию для продуктивного самопознания и самосовершенствования, а также делает занятие привлекательным и по-настоящему современным, происходит индивидуализация обучения, контроль и подведение итогов проходят объективно и своевременно» [2, с. 456].

Неотъемлемые свойства новых технологий такие, как их интерактивность, полимодальность, мультимедийность, визуализация содержания, играют важную роль в обучении. Так,

компьютерная визуализация образовательного контента, особенно в игровой, интерактивной форме развивает когнитивные стили мышления, креативность и мыслительную активность обучаемых, а также оказывает положительный эффект на их психологическое и эмоциональное состояние [3, с. 23].

Основными вопросами при выборе преподавателем цифровых технологий являются: что применять, как применять и, самое главное, зачем применять тот или иной ресурс. Необходимо, прежде всего, определиться с основными целями и задачами самого занятия, а, следовательно, и применения компьютерных инноваций в рамках данного занятия. Затем мы должны уже задаваться вопросом, какой ресурс необходимо задействовать для наиболее эффективного достижения данных целей и задач, и, наконец, как функционирует выбранное нами средство обучения.

Все эти полезные ресурсы несомненно будут помогать учителям английского языка формировать иноязычную компетенцию учащихся средней и старшей школы.

Список библиографических ссылок

1. Голубкова, О. Н., Утехина, А. Н., Тройникова, Е. В., Маханькова, Н. В., Войтович, И. К., Трифонова, И. С. и Хасанова, Л. И. (2013). *Повышение качества иноязычного образования в Удмуртской Республике: концепция и опыт реализации*. Ижевск: Изд-во «Удмуртский университет», 96 с.

2. Рябцева, Н.К. (2016). Новые коммуникативные тенденции в современной культуре и инновации в области преподавания иностранного языка. *Лингвистика и методика преподавания иностранных языков*, вып. 8, 557 с.

3. Brent, H. (2012). *Infographic*. [online] The Gamification of Education. Available at: <http://www.technapex.com/2012/08/infographic-the-gamification-of-education> [Accessed 29 June 2020].

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ, УЧАСТЬ У ДИСКУСІЇ

Гопта Л. А.

МОТИВАЦІЯ УЧИТЕЛЯ К СОВЕРШЕНСТВОВАННЮ СВОЕГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМА

Преподавание иностранного языка – одно из актуальных и приоритетных направлений в современном образовании. Популярность туризма, межнациональной коммуникации, а также самореализации людей в мультикультурном информационном пространстве ставят перед педагогами новые задачи. Старые модели преподавания, направленные исключительно на чтение и пересказ текстов, перестают работать. Тенденции сферы преподавания иностранных языков свидетельствуют о том, что на первое место выходят подходы, направленные на формирование у учащихся коммуникативных навыков. Как утверждает Е.Г. Кашина, учителя часто оказываются не готовыми к тому, чтобы качественно работать в новых условиях [1]. А для этого требуется не только качественная лингвистическая, но и психолого-педагогическая подготовка.

Среди наиболее актуальных инновационных форм повышения квалификации педагогов следует отметить:

- тематические курсы и сертифицированные обучающие программы;
- специализированные интернет-форумы, на которых педагоги могут общаться и обмениваться опытом между собой;
- фестивали открытых уроков и конкурсы методических разработок;
- семинары-практикумы, тематические научные конференции;
- конкурсы профессионального мастерства, как, например, «Учитель года».

Участие педагога в подобных мероприятиях, постоянная коммуникация с коллегами и активный мониторинг тенденций образовательной отрасли дает возможность отслеживать и адаптировать в своей работе инновации. На наш взгляд, такой подход

особенно актуален в работе учителей немецкого языка. Обмен опытом, постоянное самообразование и применение инновационных методик в своей профессиональной деятельности дает возможность в значительной степени компенсировать отсутствие пребывания в среде носителей языка. Использование вышеперечисленных форм повышения квалификации направлено на реализацию сразу нескольких важных задач. Среди них:

- обмен специализированной информацией с коллегами, поддержание доброжелательных отношений в профессиональной среде, что прямо влияет на удовлетворение психологических потребностей сообщества и конкретного педагога в частности;
- формирование понимания перспектив развития отрасли и своего места в ней;
- использование возможностей для профессиональной кооперации в совместных авторских проектах (например, написание в соавторстве книг, проведение совместных тематических прямых эфиров, онлайн-семинаров).

Последний из перечисленных пунктов нуждается в особом внимании. За последний год сфера образования претерпела достаточно много трансформаций, связанных с пандемией COVID-19 и карантинными мерами, которые направлены на то, чтобы замедлить распространение вируса и нагрузку на систему здравоохранения. Такие изменения не могли не коснуться и других сфер жизни. В условиях, когда становится актуальным дистанционное обучение, перед учителями иностранных языков стоит множество вызовов. Во-первых, это потребность адаптировать свои знания, навыки и стиль преподавания под новый формат, который ограничивает возможности качественного общения и профессионального самовыражения. Во-вторых, это сложности, связанные с техническими аспектами. В любой момент может подвести интернет-соединение, а его качество не всегда находится на должном уровне. В-третьих, групповая работа усложняется из-за невозможности в режиме реального взаимодействия контролировать обстановку и максимально эффективно влиять на уровень вовлеченности учеников в учебный процесс [2].

В условиях, которые поставили перед современными учителями объективные обстоятельства в сфере дистанционного обучения, актуализируются следующие проблемы:

- поиск внешней и внутренней мотивации к улучшению качества образовательных услуг;
- профилактика профессионального выгорания и перманентного стресса на фоне работы в постоянно меняющихся условиях;
- адаптация форм преподавания и конкретных упражнений к новым реалиям;
- поиск эффективных форм проверки знаний учеников и обратной связи с ними.

Еще несколько лет назад исследователь В.П. Вейдт акцентировал внимание на том, что использование технологий дистанционного обучения стимулирует познавательный интерес педагогов в работе с различными источниками информации [3]. Однако это касается дистанционных образовательных курсов, с которыми можно ознакомиться в любом удобном формате и режиме. Что касается работы с учениками в реальном времени, это накладывает определенные сложности. А тем более – если педагогу приходится адаптироваться в новых формах преподавания быстро и эффективно. Такие условия сами по себе являются стрессовыми. Поэтому не последнюю роль играет мотивация, которая может помочь специалисту найти подход к своим ученикам в новых условиях.

На наш взгляд, от мотивации учителя во многом зависит и то, насколько заинтересованными в получении знаний будут его ученики. Если затрагивать вопрос внешней мотивации учителя, то со стороны администраций учебных заведений, а также профильных министерств и ведомств важна информационная и методическая помощь, поддержка педагогов и содействие им в овладении новыми методиками преподавания. Что касается внутренней мотивации, то в данном контексте актуальными являются:

- осознанность в своих внутренних причинах выбора конкретной специализации в профессии;
- заинтересованность в том, чтобы поддерживать эффективное взаимодействие с учениками не только в плане преподаваемого предмета, но и в контексте личного примера разносторонне образованного человека;
- персональная заинтересованность в том, чтобы повышать компетентность и, благодаря этому, чувствовать себя более уверенно в преподаваемом предмете.

Дистанционное обучение иностранному языку ставит перед педагогом целый ряд задач, связанных с формированием у учащихся различных компетенций. А именно:

- Фонетическая компетенция требует использования фонетических игр, практикумов, прослушивания текстов в аутентичном исполнении, а также – их дальнейшего воспроизведения. В данном направлении педагог может не только предлагать ученикам примеры текстов, но и мотивировать их к самостоятельному поиску по определенным критериям. Например, учитель предлагает ученикам найти перевод любимых песен на немецком языке, а потом составить короткое резюме по нескольким композициям и на следующем занятии продемонстрировать свои знания перед остальными учащимися. Каждый коротко рассказывает на немецком языке о своих любимых композициях. Поощряется, если ученик может не только свободно пересказать сюжет песни, но и рассказать о ней интересные факты. Например, это может быть история и год написания, название альбома, в который вошел трек.

- Лексическая компетенция эффективно развивается, если учитель предлагает своим ученикам лингвистические и ролевые игры. Использование последних может быть усложнено в условиях дистанционного обучения, однако отказываться от данного формата не следует. Например, есть возможность адаптации ролевых игр под дистанционный формат с использованием метода взаимного интервьюирования в онлайн-режиме. Учащимся предлагается взять поочередно друг у друга интервью на заданную тему, а группа делает анализ ошибок. Такая форма работы позволяет повысить уровень вовлеченности учеников, заинтересовать их, способствовать развитию навыков наблюдательности и критического мышления.

- Грамматическая компетенция нуждается в разработке методических предпосылок для эффективного освоения речевых образцов, а также построения корректных высказываний на их основе. В контексте развития у учащихся этой компетенции педагогу, который преподает иностранный язык, важно, чтобы в процессе развития грамматических навыков у одних учеников, другие также были задействованы в работе, когда идет речь об онлайн-формате. Иначе есть риск, что часть группы будет чувствовать себя изолированно от других учащихся. Пока кто-то

один отвечает, других следует мотивировать к анализу услышанных высказываний, совместной работе над ошибками.

На наш взгляд, именно такое видение адаптации форм работы к дистанционному обучению дает возможность без снижения качества преподавания обеспечить учащимся возможности для полноценного получения знаний, несмотря на неблагоприятные внешние условия. Использование приведенных примеров в работе является следствием повышения педагогом своей профессиональной компетентности.

Делая акцент на адаптацию работы к условиям дистанционного обучения, не следует сбрасывать со счетов и повышение компетентности педагога в контексте преподавания в традиционных условиях очного формата. Приспособление профессиональных навыков к текущим обстоятельствам не должно отменять стратегического видения и развития компетенций специалиста, которые ориентированы на очное взаимодействие с учащимися. Более того, на наш взгляд, крайне важным является развитие навыка педагога обеспечивать ученикам комфортный переход с дистанционного обучения на работу в рамках «живых» уроков. Этот навык требует гибкости в профессиональном подходе к обучению, а также психологической устойчивости.

На наш взгляд, объектами, на которые могут быть направлены навыки педагога по повышению своей компетентности, прежде всего, являются:

- умение эффективно поэтапно планировать урок;
- навык структурировать урок с учетом объективных потребностей учащихся;
- умение подбирать максимально эффективную форму проверки знаний;
- навык эффективно ориентироваться в подборе дополнительных пособий и материалов, которые необходимы в работе.

О.А. Бударина, описывая важные компетенции педагога, который преподаёт иностранный язык, делает акцент на умении правильно объяснить задание детям, а также органично интегрировать в ход урока объяснение новых слов, которые должны запомнить ученики. Также особого внимания заслуживает мнение ученой о том, что компетентность педагога во многом зависит от умения исправлять ошибки, давать оценочные комментарии

к ответам учащихся и знать групповые формы работы на уроке [4]. На наш взгляд, немаловажным также является умение адаптировать эти групповые формы работы к дистанционному обучению, если в таковом в дальнейшем будет возникать необходимость.

Действующее законодательство Украины в области образования дает четкие определения того, какими должны быть результаты учебного процесса у учащихся. В тексте основного профильного нормативно-правового акта указано, что эти результаты должны быть подлежащими идентификации, оценке и измерению [5]. То есть – важно, чтобы учащийся мог продемонстрировать конкретные знания, умения и навыки по завершению образовательной программы или ее отдельных компонентов.

В завершение важно отметить, что вся деятельность педагога, направленная на повышение собственной квалификации, должна строиться вокруг упомянутой задачи. Только при таком подходе есть основания рассчитывать на то, что педагогический труд учителя иностранного языка будет обеспечивать конкретные результаты как в тактическом, так и в стратегическом плане.

Список библиографических ссылок

1. Кашина, Е.Г. (2016). *Инновационные формы повышения квалификации учителей иностранного языка* [online]. Самара. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-formy-povysheniya-kvalifikatsii-uchiteley-inostrannogo-yazyka/viewer> [Adressed 28 Jan. 2021].

2. Руднева И.Т., Овсянникова М.Н. (2014). *Профессиональная деятельность в условиях риска*. Самара: Издательство «Самарский университет», 323 с.

3. Вейдт В. П. (2018). Опыт применения дистанционных образовательных технологий в повышении квалификации педагогов Калининградской области. В: *Эффективные модели повышения квалификации педагогов: опыт Калининградской области*. Изд-во Калининградского областного института развития образования, с. 34–46.

4. Бударина А.О. (2018). Эффективная модель повышения квалификации учителей иностранного языка в Калининградской области: международная сертификация и оценка соответствия.

В: *Эффективные модели повышения квалификации педагогов: опыт Калининградской области*. Калининград. Изд-во Калининградского областного института развития образования, с. 27–34.

5. Rada.gov.ua (2017). *Про освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [Adressed 26 Jan. 2021].

Диденко Ю. А.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ РОСТ УЧИТЕЛЯ И ЕГО РОЛЬ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Сфера преподавания иностранного языка в современных условиях развивается очень стремительно. Не зря приобретают актуальность новые форматы преподавания, которые дают возможность более эффективно вести коммуникацию между педагогами и учениками. Более того, есть множество новых вызовов, ответом на которые должна стать успешная преподавательская деятельность, отображающая в себе запросы и потребности учащихся. При таком подходе педагог может быть уверен в том, что его компетенции всегда найдут свое место на рынке труда. В этом контексте внешняя и внутренняя мотивации человека пересекаются.

Мотивационные факторы, которые побуждают неуклонно совершенствовать свое педагогическое мастерство, позволяют педагогу держать руку на пульсе тенденций своей сферы. Это возможность не терять связи с коллегами и понимать, в каких аспектах следует адаптировать свою работу к постоянно меняющимся реалиям. Чтобы преподавание проходило на должном уровне, мотивация должна присутствовать в профессиональном мировоззрении педагога, преподающего иностранный язык. Ее функции в данном контексте будут следующими:

- *Поддерживать педагога в эмоциональном тоне, уберегая его от профессионального выгорания.* В современной психологии большое внимание уделяется вопросу так называемой выученной беспомощности. На наш взгляд, эта тема крайне важна в рассмотрении педагогической деятельности в ее современном

контексте. Учитель иностранного языка регулярно сталкивается с новыми вызовами – начиная с дистанционного обучения и заканчивая потребностью в совершенствовании своего мастерства с учетом новых методик и стилей преподавания. Таким образом, помимо содержания учебного продукта, актуализируется потребность в поиске новых форм подачи материала. В таких условиях учителю важна адаптивность и гибкость мышления, чтобы его манера преподавания отображала реальные запросы и потребности целевой аудитории – в данном контексте, его учеников. Возвращаясь к упомянутому термину выученной беспомощности, следует отметить, что положительный настрой и желание познавать новое оберегают современного педагога от данного состояния. Важно, чтобы человек понимал свои реальные возможности, развивал их и был заинтересованным эффективно работать – не от страха потерять рабочее место или стать неконкурентоспособным, а от стремления лучше понимать свою сферу в меняющихся условиях.

- *Способствовать тому, чтобы учитель не терял стремления к новизне.* Постоянное самообразование укрепляет нейронные связи и является профилактикой деменции, если смотреть на данный вопрос в стратегическом контексте. Таким образом, работа педагога над собой – это не просто деятельность, направленная вовне. Это поддержка себя как на педагогическом, так и на психологическом уровне. Когда педагогическая практика осуществляется осознанно с учетом данного аспекта, учитель в ней гораздо больше заинтересован, поскольку понимает значимость процесса постоянного самосовершенствования для себя.

- *Развивать коммуникационные связи.* Когда учитель иностранного языка трудится над освоением в работе новых подходов и методик, это дает ему возможность держать руку на пульсе профессиональных новостей. Как следствие – возникает закономерное стремление делиться полученной информацией, которая используется им в профессиональной деятельности, с коллегами [1]. Одновременно с этим, такой педагог сам получает множество актуальных знаний. Запускается механизм причинно-следственных связей, при которых, с одной стороны, повышается собственная компетентность, а с другой – нарабатываются новые знакомства, которые помогают быть в курсе

новостей сферы образования и чувствовать свое активное влияние на нее. Это касается ощущения себя субъектом, а не просто свидетелем развития отрасли образования.

Продолжая раскрытие вопроса, связанного с мотивацией педагога, преподающего иностранный язык, следует отметить, что от этого фактора напрямую зависят такие показатели в работе, как:

- продуктивность, позволяющая делать свою работу лучше;
- адаптивность к изменениям, которые охватывают сферу преподавания иностранного языка;
- уверенность в успешном профессиональном общении и продуктивном обмене опытом с коллегами;
- способность адаптировать свою деятельность под запрос, связанный с объективными потребностями учеников.

Следует отметить, что глубинное понимание этих процессов позволяет учителю иностранного языка расставить в своей работе правильные акценты. Вместе с тем, оно дает возможность повлиять и на мотивацию учеников, поскольку внутреннее состояние педагога накладывает отпечаток на качество его работы. Мотивированный учитель становится для своих учеников примером – это касается как работы в группе, так и в индивидуальном контексте [2]. Высокий уровень мотивации педагога, на наш взгляд, дает возможность лучше понимать мотивы эффективного обучения его учеников и строить свою профессиональную деятельность, реализуя в ней следующие задачи:

- построение такого стиля преподавания, который отвечает на обоснованные ожидания учеников;
- умение построить коммуникацию в группе и помочь учащимся лучше взаимодействовать между собой;
- эффективное использование личного примера, способного заинтересовать учеников.

Когда группа понимает, что полученные знания помогут в дальнейшем более уверенно чувствовать себя в современном мире, работа строится наиболее качественным образом. В таком случае ученики осознают то, что они смогут использовать новые полученные знания в разных сферах жизни, а именно:

- возможности путешествовать и уверенно себя чувствовать в других странах;

- новых перспективных или просто интересных знакомств с иностранными друзьями и коллегами;
- дополнительных карьерных перспективах, открывающих шансы поиска высокооплачиваемой и квалифицированной работы за границей;
- возможности принимать участие в международных бизнес-проектах и культурных инициативах;
- шансы для перспективного сотрудничества с иностранными дипломатическими ведомствами.

Если ученики приступают к изучению иностранного языка с такой мотивацией, они видят возможности, которые откроют перед ними новые знания и навыки. А это, в свою очередь, значит, что обучение с их стороны будет строиться не для формального результата, а с глубинным пониманием того, какое значимое место в их жизни может занять иностранный язык. Чтобы взаимодействие педагога и учеников проходило максимально конструктивным образом, учитель должен со своей стороны быть мотивированным. И тогда вышеперечисленные результаты будут им достигнуты. Такой стиль работы побуждает учеников выстраивать свое обучение в соответствии с высокими стандартами, заданными в учебном процессе. Это получается естественным образом без дополнительных серьезных трудозатрат. Учитель демонстрирует пример, увлекает своим предметом и тем самым помогает детям учиться из желания познать новую информацию, а не формального стремления к высокой оценке, за которой не стоит мотивации, интереса и уважения к предмету.

Что касается форм повышения квалификации, то, на наш взгляд, наряду с традиционными семинарами, конференциями и конкурсами педагогического мастерства, очень важны инструменты для работы над собой, которые помогают педагогу развивать свою личность в разных направлениях. На первый взгляд, такое утверждение может показаться не имеющим отношения к языковой практике. Однако, если посмотреть на данный вопрос более пристально, то из озвученного видения вытекают следующие тенденции:

- если педагог работает над собой в психологическом плане, он становится более авторитетным для своих учеников, что, в том числе, повышает их уровень мотивации, о которой уже упоминалось;

- когда учитель интересуется культурой разных стран, он может более эффективно знакомить с культурными контекстами межнационального общения – при этом языковые знания позиционируются перед детьми как инструмент коммуникации и возможность беспрепятственно общаться с разными людьми;

- если педагог работает над укреплением связей в профессиональном сообществе, это делает его открытым для множества интересных и перспективных контактов, как, например, приглашения на открытые уроки других профессионалов или аутентичных носителей языка.

Перечисленные примеры касаются как в целом личностного, так и профессионального роста. Более того, на наш взгляд, эти две сферы перекликаются между собой, поскольку личностный рост оказывает непосредственное влияние на профессиональную самореализацию человека. Исходя из этого, формы повышения квалификации должны предусматривать не только узкоспециализированный, но и более масштабный контекст.

Важно и значимо, чтобы, помимо профессиональных мероприятий и схожих сфер взаимодействия специалистов, популяризировались и другие формы повышения квалификации. Они должны быть направленными на персональный контекст, развитие личности учителя иностранного языка, его всесторонней развитости. Человек с широким мировоззрением может успешно интегрировать знания из разных сфер жизни общества непосредственно в преподавание своего предмета. Как результат – это обогащает стиль преподавания иностранного языка, делает профессиональную манеру педагога в изложении его материала привлекательной и узнаваемой для учащихся.

На наш взгляд, крайне важным является именно упомянутое личностное развитие, которое может проявляться в таких направлениях:

- психологической работе над собой;
- посещении культурных мероприятий;
- построении новых контактов с интересными для учеников личностями – аутентичными носителями языка, которые могут посетить урок или выйти на онлайн-связь;
- изучении смежных областей знаний;

- освоении инновационных методик в образовании в целом, чтобы интегрировать их в преподавание своего предмета.

Таким образом, важно выйти за рамки привычного подхода, который делает акцент исключительно на профессиональные компетенции. Безусловно, они также важны и предусмотрены ст. 27 Закона Украины «Об общем среднем образовании» [3]. Однако неформальное образование, которое выделено в отдельную группу профильным законом, регулирующим сферу образования в целом, может стать базовым акцентом в наиболее перспективных формах повышения квалификации педагогов [4]. К этой группе относится самообразование, на котором и был сделан акцент в нашем видении. Формы повышения квалификации, которые связаны с личностным ростом учителя и его умением интегрировать новые знания и навыки в профессиональной отрасли, помогают достигать высоких результатов.

Список библиографических ссылок

1. Вейдт В. П. (2018). Опыт применения дистанционных образовательных технологий в повышении квалификации педагогов Калининградской области. В: *Эффективные модели повышения квалификации педагогов: опыт Калининградской области. Сборник научно-методических статей*. Калининград. Изд-во Калининградского областного института развития образования, с. 34–46.

2. Асмолов А.Г. (2008). Стратегия социокультурной модернизации образования: на пути к преодолению кризиса идентичности и построению гражданского общества. В: *Вопросы образования*. №3, с. 23–27.

3. Rada.gov.ua (2017). *Про освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [Adressed 3 Jan. 2021].

4. Rada.gov.ua (2020). *Про загальну середню освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> [Adressed 14 Jan. 2021].

Зобова Г. М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Під професійною компетентністю вчителя розуміється сукупність професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної педагогічної діяльності. Професійно компетентним можна назвати вчителя, який на досить високому рівні здійснює педагогічну діяльність, педагогічне спілкування, досягає стабільно високих результатів у навчанні та вихованні учнів. Розвиток професійної компетентності – це розвиток творчої індивідуальності, формування сприйнятливості до педагогічних інновацій, здібностей адаптуватися до змін в педагогічному середовищі. Від професійного рівня педагога безпосередньо залежить духовний розвиток суспільства.

Необхідно відзначити наступні аспекти педагогічної компетентності вчителя:

- *управлінський аспект*: як учитель аналізує, планує, організовує, контролює, регулює навчальний процес і взаємини з учнями;
- *психологічний аспект*: як впливає особистість учителя на учнів, як педагог враховує індивідуальні здібності учнів;
- *педагогічний аспект*: за допомогою яких форм і методів учитель веде навчання школярів.

Головні показники професійної компетентності вчителя іноземної мови включають в себе необхідність вміння розвивати в учнів комунікативне і міжособистісне спілкування, компонентами якого є лінгвістична, тематична, соціокультурна, навчально-пізнавальна компетенції. Комунікативна компетенція передбачає не тільки формування таких особистісних якостей як товарицькість, відкритість у взаємодії з іншими людьми, але і розвиток в учнів практичних умінь, здібностей керувати своєю навчальною діяльністю, самостійності і творчості учнів у вирішенні комунікативних завдань, тим самим, дозволяючи учням побачити своє зростання, свої досягнення. Успішність діяльності учня на уроці іноземної мови буде залежати від того, наскільки у нього закладена вчителем мотиваційна основа для навчання і самонавчання. Щоб зробити навчання привабливим, потрібно проводити уроки

в незвичайній формі. А це досягається застосуванням цікавих засобів навчання, створених самим викладачем у вигляді проблемних питань, кросвордів, навчально-пізнавальних завдань, презентацій, проєктів. Інформаційно-технологічна компетенція вчителя іноземної мови покликана в цьому зіграти велику роль. Показники цієї компетенції – оволодіння комп'ютерною грамотністю з метою пошуку та оперативного опрацювання необхідної інформації, володіння сучасними технологіями навчання.

Основними способами розвитку професійної компетентності педагога є:

- робота в методичних об'єднаннях, творчих групах;
- науково-дослідницька діяльність;
- інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій;
- активна участь в педагогічних конкурсах, майстер-класах;
- узагальнення власного педагогічного досвіду;
- відвідування проблемних тематичних курсів;
- використання цифрових технологій;
- участь в Інтернет-форумах.

Таким чином, компетентність вчителя – це синтез професіоналізму (спеціальна, методична, психолого-педагогічна підготовка), творчості (творчість відносин, самого процесу навчання, оптимальне використання засобів, прийомів, методів навчання) і мистецтва (акторство і ораторство). І на сьогоднішній день стає очевидним, що простої суми знань для компетентного професіонала абсолютно недостатньо.

У наш час знання англійської мови стає скоріше нормою (комп'ютерна, економічна і політична термінологія базуються на англійській мові), і можна говорити про англійську мову як про мову міжнародного спілкування. Міністерство освіти і науки України розробляє заходи з вивчення мов громадянами країни, серед яких організація мовних курсів на базі вищих навчальних закладів, викладання предметів англійською мовою, збільшення кількості гуртків з вивчення мов, проведення олімпіад та конкурсів, розвиток практики обміну учнями та студентами між навчальними закладами України і країнами з державною мовою – англійською. Ініціатива має на увазі також впровадження більшої кількості теле-

і радіопрограм з навчання англійської мови та транслюванню фільмів на мові-оригіналі з українськими субтитрами. Про вивчення іноземних мов сказано в *Концепції розвитку англійської мови в університетах*, затвердженій МОНУ в 2019 році [1]. У документі акцентується увага на тому, що для досягнення належного рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності вітчизняна система освіти повинна забезпечити спадкоємність іншомовної освіти в системі «середня школа – ВНЗ», що обумовлено численними викликами, пов'язаними з актуальною проблемою «освіти протягом життя» («lifelong education»).

Немає сумніву в тому, що рішення даних завдань вимагає підвищення якості освіти. Поняття якості освіти є збалансованою відповідністю освіти (як результату) до встановлених потреб, цілей, вимог, норм, стандартів. Якість освіти передбачає, перш за все, якість педагогічних кадрів та якість викладання [2]. Одним із шляхів підвищення якості викладання в середній школі, в тому числі, і іноземних мов, є введення системи атестації педагогічних кадрів. Важливим фактором підвищення кваліфікації для вчителів іноземної мови є сертифікація [3].

Сертифікація – процедура підтвердження рівня компетентності педагога вимогам відповідного стандарту. В цілому, сертифікація (ліцензування) вчителів – це досить поширена світова практика, яка залежить від системи управління школами. Можна виділити дві такі системи: централізована (Японія, Норвегія та ін.) і ліберальна (США, Канада, Великобританія). При централізованій системі вчитель не може працювати в школі, не маючи сертифіката. У Канаді, а також в США, кожна провінція і штат встановлює свої вимоги до тестів сертифікації (ліцензування).

Міністерством освіти і науки України надано бачення системи сертифікації вчителів закладів загальної середньої освіти. Характерною рисою сертифікації вчителів іноземних мов закладів загальної середньої освіти є те, що подібна практика існує, і її не треба вигадувати. Необхідно лише поширення даної процедури серед вчителів середньої школи з відповідним оформленням. Однією з особливостей є те, що добровільна сертифікація вчителів буде проходити в незалежних установах сертифікації кожні 5 років. Для вчителів англійської мови як іноземної розроблені наступні кембриджські сертифікації: TKT, CELTA і DELTA.

ТКТ – міжнародний кембриджський тест для вчителів англійської мови будь-якого розряду, тобто його може здавати як досвідчений спеціаліст, так і початківець. ТКТ тестує професійні знання вчителів англійської мови з метою підвищення впевненості в собі і підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Тест складається з декількох модулів, чотири з яких є обов'язковими і три відповідно до спеціалізації.

Обов'язкові розділи тесту ТКТ:

Модуль 1: основи викладання англійської мови (Background to language teaching), 80 питань на 80 хвилин.

Модуль 2: планування (Planning for language teaching), 80 питань на 80 хвилин.

Модуль 3: контроль в класі (Classroom management), 80 питань на 80 хвилин.

Модуль 4: практика викладання (Practical – Assessment of teaching competence), один урок 40 хвилин або два уроки по 20 хвилин.

CELTA – кембриджська сертифікаційна програма для вчителів англійської мови, що володіють невеликим досвідом викладання англійської мови. Щорічно тест *CELTA* обирають для себе більш 10 000 вчителів англійської мови. Учасником програми можна стати за умови володіння англійською мовою на рівні C1 або вище (upper-intermediate / advanced).

Сертифікація CELTA включає в себе наступні розділи:

1. Вчителі та учні – контекст урочної діяльності (Learners and teachers, and the teaching and learning context).

2. Суть мови, яка викладається (Language analysis and awareness).

3. Робота над аспектами: аудіювання, письмо, мовлення, читання (Language skills: reading, listening, speaking and writing).

4. Використання ресурсів для планування уроку (Planning and resources for different teaching contexts).

5. Робота над собою (Developing teaching skills and professionalism).

Підсумкових іспитів за сертифікаційною програмою *CELTA* немає.

DELTA – кембриджська сертифікаційна програма вищого рівня для досвідчених вчителів англійської мови з досконалим володінням англійською мовою (proficiency).

Сертифікація DELTA проводиться за такими розділами:

1. Розуміння англійської мови, методології його викладання, ресурси, які використовуються вчителями англійської мови (Understanding Language, Methodology and Resources for Teaching).

2. Творчий підхід, професіоналізм викладання (Developing Professional Practice).

3. Практика і спеціалізація в галузі викладання англійської мови (Option 1: Extending Practice and ELT Specialism, Option 2: English Language Teaching Management) [4].

Слід зазначити, що професійна діяльність вчителя іноземної мови нерозривно пов'язана з його внутрішньою і зовнішньою культурою. Які ж особливості, пов'язані з професійною діяльністю, повинні бути притаманні зовнішній і внутрішній культурі вчителя іноземної мови? Відповідаючи на це питання, необхідно виділити такі професійні якості вчителя іноземної мови:

1. Викладач цього предмета повинен бути знавцем не тільки в області методики викладання іноземної мови, а й в області культури однієї або декількох зарубіжних країн, народи яких говорять на тій чи іншій мові, що вивчається учнями.

2. Учитель цього предмета повинен в навчальному процесі виконувати функцію носія не тільки вітчизняної, а й зарубіжної культури, показувати учням різні аспекти культури інших країн, сприяти їх осмисленню і залученню до цінних сторін цієї культури.

3. Будучи носієм культури країни мови, що вивчається, вчитель цього предмета повинен, зокрема, володіти прийнятими в країні нормами поведінки, тобто він повинен не тільки знати іноземну мову, а й володіти культурою мовлення на цій мові, що виражається в культурі мовної поведінки, в багатстві, точності і виразності мовлення, в дотриманні мовного етикету. Все це необхідно також враховувати в процесі сертифікації вчителів іноземної мови [5].

В даний час, в умовах карантинних обмежень внаслідок пандемії коронавірусу і періодичного переходу українських шкіл на навчання в дистанційному форматі, підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови щодо використання Інтернет-ресурсів набуло особливої актуальності. Необхідно зазначити, що дистанційне навчання іноземної мови має свої особливості, адже іноземна мова не є теоретичною дисципліною, і на меті – не тільки володіння мовною компетенцією, а й володіння комунікативною компетенцією.

Дистанційне навчання в Спеціалізованій економіко-правовій школі Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (СЕСШ ХГУ «НУА») в період карантину стало своєрідним викликом для вчителів іноземної мови. Перехід на нову форму навчання зайняв багато годин самонавчання і роботи над собою. Спочатку складно було звикнути до такої організації роботи, але з введенням дистанційного навчання вчителі й учні освоїли значну кількість цікавих програм і додатків, через які можна організувати навчання іноземної мови в тій мірі і в тому форматі, в якому це необхідно.

Слід підкреслити, що ефективно дистанційне навчання іноземної мови має будуватися на базі добре побудованого віртуального мовного середовища. Сьогодні в Інтернеті існує величезна кількість електронних освітніх майданчиків, за допомогою яких ми хоча б якось можемо продовжити навчання дітей іноземної мови і не втратити ті результати, які напрацьовували раніше. Найбільш оптимальними платформами для проведення онлайн-уроків іноземної мови вчителями СЕСШ стали платформи Zoom, ClassDojo та LearningApps.

Разом з тим, Інтернет-ресурси широко використовуються вчителями іноземної мови для підвищення рівня кваліфікації. Серед українських платформ і ресурсів для самоосвіти вчителів варто назвати такі:

- студія онлайн-освіти EdEra;
- навчальні курси й вебінари від EdPro;
- освітній проєкт «На Урок»;
- Інтернет-портал «Всеосвіта».

Сучасний процес модернізації освіти, значимий для розвитку суспільства, вимагає від учителя підвищення його професійного рівня, вдосконалення педагогічної культури, відповідної запитам сьогодення. Підвищення кваліфікації вчителів орієнтоване на оновлення професійних знань, умінь, навичок і є частиною цілісної освітньої системи. Підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови набуває все більшого значення, адже концепція «Нова українська школа» розглядає володіння іноземними мовами як одну з ключових компетенцій, передбачає спонукання вчителів до професійного розвитку і передбачає нові форми професійного вдосконалення вчителів з актуальних проблем іншомовної освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Mon.gov.ua, (2019). *Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/2019-06-24-proekt-konts-angl-movi-1.docx> [Accessed 28 February 2021].
2. Ленская, Е.А. (2008) Качество образования и качество подготовки учителя. *Вопр. образования*, 4, с. 81–85.
3. Дзямко, С.С. (2003) Атестація педагогічних кадрів як механізм управління якістю освіти. *Упр. шк.*, 10, с. 27–31.
4. *Интернет-ресурс*. Available at: www.cambridgeol.org [Accessed 28 February 2021].
5. Редько, В. (2004) Як забезпечити в навчанні іноземної мови ефективне функціонування системи: учитель – підручник – учень. *Іноземні мови в навчальних закладах*, 4(10): Педагогічна преса, с. 62–68.

Пилипенко Л. О.

ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядаються актуальні проблеми іншомовної освіти. Визначено, що якість викладання та засвоєння іноземної мови забезпечується, серед іншого, рівнем професійної компетентності вчителя іноземної мови. Автором визначено, що особливе значення для забезпечення ефективності підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови мають ті її форми, які сприяють подоланню труднощів, обумовлених інноваційними умовами освіти.

Актуальність проблеми. Одним з найприоритетніших завдань сучасного суспільства є підвищення якості освіти взагалі, та окремих її напрямків зокрема. В умовах сучасної глобалізації та міжкультурних зв'язків, особливе важливе значення має вивчення іноземних мов, оскільки лише вільне володіння ними здатне належно забезпечити інтернаціональне спілкування.

Проте, традиційне викладання іноземних мов не має ніякої комунікативної спрямованості, через те, що зводиться переважно

до читання і переказу текстів. Як справедливо зазначає М.В. Рудіна: «Таким чином, реалізується виключно одна функція мови – функція повідомлення, інформативна функція» [1].

Метою статті є дослідження особливостей підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови, яке орієнтоване на оновлення професійних знань та фахове зростання.

Не вимагає доказів той факт, що ефективність освітнього процесу на пряму залежить від професійної компетентності вчителя, його здатності діяти в мінливих умовах сучасності. Тому, система підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови покликана забезпечити відповідність компетентності вчителя вимогам загальнодержавного освітнього стандарту.

Питання підвищення професіоналізму педагогів привертають до себе увагу не одного покоління науковців. Сьогодні стосовно вчителів активно досліджуються такі поняття, як професійна компетентність, професійний потенціал, професіоналізм, професійне зростання, професійний розвиток, професійне мислення, професійна спрямованість, професійна підготовка тощо.

Наступна позиція полягає в уточненні змісту слова «підвищення». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «підвищення» – дія зі значенням підвищити; «підвищити» – дія, зі значенням підвищувати; «підвищувати» – 1) робити вищим; 2) // збільшувати, посилювати вияв чого-небудь; 3) доводити до вищого ступеня, вдосконалювати розвиток чого-небудь; 4) робити кращим, поліпшувати що-небудь; // удосконалювати, піднімати щось [2].

Представлені тлумачення висвітлюють важливу тенденцію: процес, позначений цим словом, є таким, що не завершується. Це твердження дає підстави для ряду висновків: – по-перше, підвищення професіоналізму вчителя іноземної мови триватиме впродовж всього часу його професійної діяльності; – по-друге, можливе підвищення окремих складових (чого-небудь, щось) професіоналізму вчителя іноземної мови в спеціально організованих формах науково-методичної роботи; – по-третє, відповідно до наукової теорії розвитку систем, підвищення однієї зі складових (компетентності) впливатиме на зміни в усій системі (професіоналізмі молодого вчителя англійської мови); – по-четверте, у тлу-

маченні слова «підвищення» відсутня вказівка на можливість вимірювання чогось (лише – доводити до вищого ступеня, вдосконалювати розвиток чого-небудь), що підтверджує загальновідому тезу про те, що виявлення більшості якісних результатів освітніх процесів віддалені в часі від реального процесу навчання та виховання [1].

У Листі «Щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти» № 1/9-141 від 04.03.20 р. Міністерством освіти та науки України зазначено, що «однією з глобальних цілей сталого розвитку, затверджених у 2015 році на саміті ООН, є забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» [3].

У зв'язку з цим, 5 вересня 2017 року Верховною Радою України було прийнято новий Закон України «Про освіту», яким запроваджено нову систему підвищення кваліфікації, що передбачає збільшення та розширення можливостей педагогічних працівників для вдосконалення педагогічної майстерності та професійного зростання впродовж усього життя.

Отже, навчання вчителя не повинно вичерпуватись отриманням відповідного диплому, підвищення його професійних знань, умінь та навичок, особистісних якостей має тривати безперервно протягом всієї професійної діяльності [4]. Необхідність відповідності компетентності вчителя іноземної мови реаліям сьогодення зумовлює виникнення нових інноваційних форм підвищення кваліфікації, а це, в свою чергу, потребує оновлення навчально-методичної літератури, використання інтерактивних форм та методів навчання, що зумовлює появу нових форм підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови.

Інноваційні засоби організації підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови передбачають використання різноманітних форм, серед яких особливо ефективними є: інтерактивні лекції, семінари, самостійна робота, майстер-класи, тренінги, конференції, вебінари, круглі столи тощо.

Зауважимо, що існує різноманіття форм проведення занять з підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови спрямоване на досягнення активної взаємодії та практичний розвиток професійних умінь та навичок, а не на просте пасивне отримання інформації.

Тому, основою сучасних курсів підвищення кваліфікації вчителів є розвиток творчості, креативності, професійних здібностей та майстерності.

Дослідники відзначають, що підвищення кваліфікації вчителів спрямоване на розвиток семи компетентностей, а саме: професійно-педагогічної, соціально-громадянської, загальнокультурної, психологічно-фасилітативної, мовно-комунікативної, підприємницької та інформаційно-цифрової [5].

Подібне різноманіття компетентностей свідчить про те, що сучасні курси спрямовані не лише на вдосконалення професійної майстерності педагога, а й на покращення умінь та навичок з тих галузей знань, які є дотичними до діяльності будь-якого вчителя [5].

Інноваційні форми підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови повинні бути спрямовані, перш за все, на удосконалення мовної підготовки, з урахуванням виду мовної діяльності та різноманітних мовних аспектів. Тому, особливе значення для підтримання відповідної компетенції вчителя мають саме підвищення кваліфікації лінгвістичної спрямованості, оскільки за відсутності мовного середовища, мовні та мовленнєві навички неминуче втрачаються, що призводить до появи помилок та невідповідностей у мові. Варто відмітити, що для забезпечення ефективності підвищення кваліфікації лінгвістичної спрямованості першочергове значення має залучення для цього процесу носіїв мови, що, нажаль, має недостатнє розповсюдження.

Належне формування лінгвістичної компетентності визначається її елементами, формування яких забезпечує її ефективність. Серед елементів лінгвістичної компетенції дослідники виділяють фонетичний, лексичний та граматичний [6]. Так, фонетичний елемент передбачає наявність розвинених звукових і інтонаційних навичок; лексичний – інтегрує здатність до засвоєння великого обсягу лексики і здатність до її вживання в різних мовленевих ситуаціях; граматична елемент характеризується здібностями до грамотної побудови висловлювання [6].

Міжнародна спрямованість освітнього процесу породжує необхідність участі вчителів іноземної мови в міжнародних конференціях, лінгвістичних семінарах або вебінарах, з використанням активних форм і методів, які стимулюють процес формування їх лінгвістичної компетентності.

Крім цього, стрімкий розвиток електронних та мережових технологій у підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів в сучасних умовах зумовлює необхідність створення нових програм з підвищення кваліфікації із застосуванням програмного забезпечення і технічних засобів та подальший розвиток на цій основі технологій дистанційного навчання.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що пристосування освіти до сучасних умов існування суспільства вимагає від вчителя іноземної мови постійного безперервного підвищення професійного рівня. Саме тому підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови повинно бути орієнтовано на оновлення знань, умінь та навиків, що найефективніше може бути досягнуто із застосуванням інноваційних форм підвищення кваліфікації та неможливе без належного формування лінгвістичної компетентності.

Список бібліографічних посилань

1. Рудіна, М. В. (2013). Програма підвищення професіоналізму молодого вчителя англійської мови. *Наук. вісн. Донбасу*, [online] 3. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_3_9 [Accessed 26 February 2021].

2. Бусел, В. Т. (ред.). (2001). Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 1440 с.

3. МОН України, (2020). *Щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти* [online]. Київ, Україна. Available at: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/71473/ [Accessed 26 February 2021].

4. Старостіна, О. (2018). Удосконалення вітчизняної системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів з урахуванням досвіду Великої Британії. *Вісн. Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*, [online] 13. Available at: jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/.../13420 [Accessed 26 February 2021].

5. Марченко, Н. (2019). *Форми підвищення кваліфікації вчителів. Актуальні питання гуманітарних наук*, вип. 24, т. 2.

6. Кашина, Е. Г. (2016). Инновационные формы повышения квалификации учителей иностранного языка. *Вестник Самарского университета. История, педагогика, филология*, [online] 1. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-formy->

Скворцова Ю. О.

ФОРМИ ТА МОТИВАЦІЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із важливих завдань розвитку освітньої галузі на сучасному етапі є підвищення кваліфікації педагогів і розвиток їх мотивації як умов ефективної освітньої та виховної діяльності. Не є винятком і область навчання іноземним мовам, яка є однією з найбільш мобільних і таких, що швидко розвиваються на сьогоднішній день.

Підвищення інтересу до мотивації педагога і його особистості в процесі освіти в цілому пов'язані з тим, що сучасна освітня система в Україні та в усьому світі все більше орієнтується на особистісний компонент, прагне до індивідуалізації процесу викладання і навчання. Така зміна освітніх парадигм і обумовлює перехід від масово-репродуктивних форм і методів викладання до індивідуально-творчих, у рамках яких виникає необхідність підготовки фахівців з міцно сформованими потребами у професійній самоосвіті, здатних до саморозвитку і повноцінної самореалізації у педагогічній професії.

Мотивація вчителя іноземної мови ставала об'єктом дослідження у вітчизняній методичній літературі значно рідше, ніж мотивація учня. У той же час, цей напрямок досліджень є особливо актуальним сьогодні. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти України в XXI ст. [1], у Законі України «Про освіту» [2], а також у Концепції Нової української школи [3] визначається завдання щодо підготовки мотивованого вчителя, який має свободу творчості і розвивається професійно, прагне до особистісного самовдосконалення.

Процес професійного та особистісного розвитку вчителя іноземної мови, безумовно, повинен бути забезпечений як теоретично, так і практично. Ю. І. Завалевський вказує, що мотивація вчителя до самовдосконалення є необхідною умовою

його можливості бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці [4, с. 19].

Мотивація, за визначенням А. К. Маркова, Т. А. Матіс і А. Б. Орлова, є ієрархією мотивів, що забезпечують цілеспрямованість діяльності людини. Мотивація включає всі види спонукань, а саме: потреби, інтереси, мотиви, цілі, схильності, установки і т. д., тобто мотивація – це опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини [5, с. 45].

Мотивація є найважливішим елементом особистісного і професійного розвитку вчителя, оскільки саме внутрішня і зовнішня мотивація є рушійною силою на шляху педагога до самоосвіти і підвищення своєї кваліфікації протягом роботи у школі та протягом всього життя.

З огляду на цілі, якими керується педагог у своїй професійній діяльності, можна виділити три основні вектори його професійної мотивації:

1) спрямованість на себе (передбачає самореалізацію і самоствердження педагога у якості основної мети);

2) спрямованість на інших (пріоритетним завданням є забезпечення комфортних умов для оточуючих, наприклад, для учнів);

3) спрямованість на завдання (рушійною силою виступає реалізація поставленого завдання) [6, с. 184].

Останній напрям передбачає розгалуження на результат (досягнення кінцевої мети) і процес роботи (особлива увага звертається на способи і методи виконання роботи, а не на її підсумок). Якщо говорити про спрямованість на результат роботи, то варто відзначити, що вона також має два напрямки – націленість на досягнення успіху і уникнення невдач.

Управління мотивацією професійного розвитку педагогів будується на ідеї неперервної професійної освіти, яка передбачає спадкоємність вищої і післядипломної освіти, поєднання різних форм підвищення кваліфікації та безперервної освіти. При цьому необхідно оптимально задовольнити реальні професійні запити і потреби особистості в умовах диференціації і індивідуалізації змісту і форм навчання, поєднання формальної, неформальної та інформальної професійної освіти.

Обов'язковими компонентами управлінської діяльності є пропедевтична підготовка до курсів підвищення кваліфікації,

до якої входить вибір педагогом освітніх послуг (форма навчання, тип курсової роботи та ін.) виходячи з рівня професійної компетентності і мотивації до її підвищення.

Звертаючись до питання форм підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови у сучасних умовах, слід звернутися до тез, які з цього приводу висловлює Міністерство освіти і науки України. Зокрема, МОН вказує, що на сьогодні вчителі можуть підвищувати свою професійну кваліфікацію як в Україні, так і за кордоном (крім держави, визнаної державою-агресором або державою-окупантом) [7].

Серед форм, у рамках яких педагог може підвищувати свою професійну кваліфікацію, виділяються такі: інституційна (як очна – денна та вечірня, так і заочна); дистанційна; мережева; дуальна. Окрім того, педагог може підвищувати свою кваліфікацію на робочому місці, на виробництві або у інших формах, які обирає педагог. Передбачено, що форми підвищення кваліфікації вчителя можуть поєднуватися.

Виділяються також такі види підвищення кваліфікації вчителя, як навчання за програмою підвищення кваліфікації, у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах і т. д. та стажування.

Можуть бути визнані як підвищення кваліфікації участь у програмах академічної мобільності, наукове стажування, самоосвіта, здобуття вченого ступеня, здобуття вищої освіти. Такі види підвищення кваліфікації педагога мають свої особливості, які прописані у п. 26-30 «Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» [8]. Учитель самостійно вибирає форми, види, напрямки та суб'єктів підвищення кваліфікації.

У сфері підвищення кваліфікації педагогів в Україні провідним є принцип диференціації вчителів відповідно до спеціальностей – окремо підвищення кваліфікації проходять вчителі математики, вчителі іноземної мови, вчителі географії тощо.

Вчителі іноземної мови в Україні можуть обрати традиційну програму курсів підвищення кваліфікації на базі інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів, або ж обрати інші доступні опції. Зокрема, на сьогодні як державні організації, зокрема й інститути післядипломної освіти, так і приватні організації (тренінгові центри, освітні-онлайн платформи тощо) пропонують широкий

спектр авторських та проблемно тематичних курсів, розроблених відповідно до вимог часу та потреб учителя.

Наприклад, на онлайн-платформі НУШ відкрито онлайн-курси для підвищення кваліфікації вчителів англійської мови, які навчають перші класи [9]. Розроблені курси та програми підвищення кваліфікації вчителів англійської мови й окремими тренінговими центрами, наприклад – тренінговим центром «Лінгвіст» [10] тренінговим центром «Cambridge Club» [11] та ін. Розгалужена програма курсів підвищення кваліфікації вчителів англійської мови «PROTEACH» пропонується компанією «Dinternal Education», офіційним представником «Pearson» в Україні [12].

Широкі можливості для українських вчителів іноземних мов відкриваються у рамках дистанційної форми підвищення професійної кваліфікації на базі університетів. Кадрове забезпечення таких курсів здійснюють методисти, викладачі, науковці, вчителі-практики. Вагому роль в організації системи післядипломної освіти вчителів іноземної мови здійснюють і міжнародні організації, з якими активно співпрацює Україна, а саме – Британська Рада, Корпус Миру, Гете Інститут, Французький Культурний Центр.

Вчитель має право самостійно обрати найбільш звучний для себе варіант підвищення кваліфікації, а також форму, яка відповідає б цілям та запитам кожного конкретного вчителя. Зокрема, на сьогодні українські вчителі іноземних мов мають можливості у здобутті підвищення своєї кваліфікації як за класичними, так і за спеціалізованими програмами. Класичні програми побудовані так, щоб рівномірно охопити всі аспекти у вивченні англійської мови, тоді як спеціалізовані направлені переважно на підготовку до міжнародних іспитів, підтвердження на міжнародному рівні своїх знань з англійської мови (наприклад, це тестування TOEFL, IELTS та ін.) [11].

Крім двох наведених форматів підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови, розроблені на сьогодні розмовні програми, які направлені на тренування вчителів у вільному спілкуванні іноземною мовою, удосконаленні їх вимови. Цей напрямок є актуальним для українських вчителів іноземних мов, адже багато вчителів відчувають брак комунікативного середовища для реалізації та удосконалення своїх професійних компетенцій.

Розмовні програми можуть включати в себе перегляд відео, автентичних фільмів, прослуховування аудіо англійською, розмовну практику з носіями мови.

Широко використовуються на сьогодні технічні програми, які здебільшого спрямовані на конкретну сферу, вузьконаправлені. Наприклад, такі програми можуть бути орієнтовані на вивчення професійних термінів, чи опанування певних типів компетенцій вчителя (лексичну, граматичну тощо) [7].

Ще однією формою для підвищення компетентності вчителів є бізнес-тренінги, які можуть полягати у подальшому навчанні вчителів методиці викладання іноземних мов. На сьогодні такий формат актуальний, оскільки щодня з'являються нові ефективні навчальні методики, які важливо засвоювати та використовувати у своїй практичній діяльності й українським вчителям.

Висновки. Таким чином, важливим на сьогодні є підвищення мотивації вчителів іноземних мов до підвищення професійної кваліфікації та ознайомлення їх з доступними напрямками і формами підвищення кваліфікації, які доступні вчителю на сьогодні. Зокрема, українським вчителям іноземних мов на сьогодні доступні як інституційні, так і дистанційні, мережеві та змішані форми підвищення кваліфікації. Вчитель може звертатися як до державних, приватних, так і до міжнародних закладів, які забезпечують можливості підвищення кваліфікації. Закон України дозволяє вчителю самостійно обирати напрямок і формат підвищення своєї кваліфікації відповідно до своїх потреб, інтересів та цілей. Концепція професійної мотивації вчителя та підвищення ним своєї кваліфікації накладається на ідею навчання людини протягом життя, забезпечуючи вчителя нескінченними можливостями саморозвитку.

Список бібліографічних посилань

1. *Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст.* (2001). [online]. Київ: Шк. світ. Available at: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3438/1/natsionalna%20doktryna.pdf> [Accessed 15 Feb. 2021].

2. Rada.gov.ua, (2014). *Про освіту* [online]. Київ, Україна. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [Accessed 29 June 2020].

3. МОН України. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи* [online]. Київ, Україна. Available at: URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [Accessed 29 June 2020].

4. Завалевський, Ю. І. (2015). Організаційно-методичні умови формування конкурентоспроможності вчителя в процесі інноваційної діяльності. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 11, с. 19–24.

5. Маркова, А. К., Матис, Т. А. та Орлов, А. Б. (1990). Возрастные особенности мотивации учения и умение школьников учиться. В. *Формирование мотивации учени*. Москва: Просвещение, с. 44–49.

6. Андрощук, І. М. (2013). Управління мотивацією професійного розвитку педагога в умовах регіональної системи післядипломної педагогічної освіти. *Педагогічний альманах*, вип. 20, с. 183–188.

7. Osvita.ua, (2020). Підвищення кваліфікації: нові можливості для вчителів [online]. Available at: <http://osvita.ua/school/69722/> [Accessed 15 Feb. 2021].

8. Кабінет Міністрів України, (2019). *Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників* [online]. Available at: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/2019.04.25-Proekt-Poryadku-PK-P-NPP_GO.pdf [Accessed 15 Feb. 2021].

9. НУШ, (2021). *Ukrainian English Language Teacher Learning Platform* [online]. Available at: <https://nus-english.com.ua/> [Accessed 15 Feb. 2021].

10. Лінгвіст, (2020). *Програма підвищення кваліфікації вчителів англійської мови* [online]. Available at: <https://training.linguist.ua/category/program/> [Accessed 15 Feb. 2021].

11. Cambridge-club. *Тренінговий центр «Cambridge Club»* [online]. Available at: <https://cambridge-club.kiev.ua/> [Accessed 15 Feb. 2021].

12. PROTEACH. *Курси підвищення кваліфікації вчителів англійської мови «PROTEACH»* [online]. Available at: <http://english.dinternal.education/proteach> [Accessed 15 Feb. 2021].

Тарасова О. В.

СОВРЕМЕННЫЕ ФОРМЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЯ: ОТ ТЕОРИИ К ПРАКТИКЕ

Востребованность знаний английского языка повышается с каждым днем и ни у кого уже не вызывает сомнений в необходимости владения им. Современное подрастающее поколение находится в языковой среде уже с детства, чего сказать нельзя о предыдущих поколениях. Это и мультфильмы на английском языке, и развивающие игры, включающие английские слова и выражения. А также большое количество сайтов для изучения языка с различным уровнем его владения.

Обучение языку начинается уже в детском саду и продолжается в основном до окончания обучения в вузе. Несмотря на столь длительный период обучения многие молодые люди так и не овладевают нужными навыками для свободного общения. Проблема существует, и она очень актуальна. Педагоги, обучающие детей, должны расти профессионально, постоянно повышая свою квалификацию. Спрос на квалифицированных педагогов неизменно растет.

Квалифицированный педагог – это тот, кто умеет обучать различными увлекательными способами, заинтересовывая учащихся своим предметом и при этом давая качественные знания на каждом уровне обучения. Только такой педагог, который совершенствует свое мастерство, следуя тенденциям современности, может воспитать успешных и самостоятельных молодых людей.

Как современный педагог может повысить свой уровень квалификации, а значит и мастерства?

Прежде всего, педагог, который стремится расширить диапазон своих знаний, может познакомиться с современными технологиями и методиками преподавания. Это позволит ему существенно разнообразить занятия и сделать их нескучными для учащихся.

Во-вторых, это обмен информацией с коллегами как из своей страны, так и из-за рубежа, по вопросам о способах и методах преподавания. Участие в конференциях различного уровня, выступление и обсуждение докладов дает ростки новому видению старых процессов и внедрение новых идей в практику. Это

позволит учителю соответствовать потребностям и интересам современного ученика. В свою очередь, у ученика будет интерес к таким урокам, что повысит его осознанную мотивацию к изучению предмета, и следовательно, уровень владения языком.

Еще одним способом повышения квалификации являются тренинги по методике преподавания иностранного языка, проводимые различными профессиональными организациями, такими как тренинговые центры «Сертифіковані українські технології освіти», «Лінгвіст», субъект повышения квалификации ТОВ «Всеосвіта», Dinternal Education, Cambridge University Press, Cambridge Assessment English, MM Publication, National Geographic learning и другие. Подобные организации предлагают большой выбор тем для профессионального роста учителя.

Как же выбрать нужный курс или тренинг?

Прежде всего преподавателю необходимо определиться с темой, по которой он хотел бы получить новые знания и улучшить свою методическую подготовку. У каждого семинара есть своя тема, программа и методика подачи материала. Исходя из интересов учителя средней школы, ему могли бы подойти семинары «аспектные», т.е. каждый отдельный семинар посвящен одной компетенции обучения языку (чтению, письму, грамматике, лексике, говорению, аудированию) или «уровневые», т.е. семинары, на которых рассматривается подготовка учащихся разных возрастных групп (начальная, средняя или старшая школа) или разделенных по уровням знаний (Starter, Elementary, Pre-Intermediate, Intermediate, Upper-Intermediate, Advanced) [1].

Также существуют более узко направленные семинары. Так, например, семинары по подготовке к разным типам экзаменов, на которых учителя получают методическую помощь по подготовке учащихся к сдаче ДПА и ЗНО. Для тех, кто хочет подготовить учеников к международным квалификационным экзаменам Starters, Flyers, Movers, KET, PET, FCE, IELTS, TOEFL, проводятся дополнительные курсы повышения квалификации или семинары. Кроме того, более амбициозные преподаватели могут пройти специальную подготовку, получить международный сертификат и стать экзаменаторами международных экзаменов.

Speaking club можно рассматривать как прекрасное средство обучению коммуникации при обучении говорению, поддержания

уровня знания языка и повышения собственной квалификации. На таких занятиях или семинарах учителей знакомят с различным методиками и техниками обучения свободному говорению. Говорение можно совмещать с различными заданиями и видами речевой деятельности. Аудирование и обсуждение прослушанного, чтение и обсуждение прочитанного, применение методов *Brainstorming and Associations* в начале изучаемой темы или перед написанием эссе. Просмотр видеосюжетов с последующим обсуждением просмотренного, работой с лексикой, включая разговорные обороты речи, способствуют более легкому и быстрому усвоению современного языка, снимая языковой барьер [2].

Большую популярность в эпоху «карантинов» получили семинары и вебинары, касающиеся современных технологий. Жизнь бросила вызов всему миру и заставила искать новые формы и методы обучения. Стали очень популярными такие электронные платформы, как ZOOM, GOOGLE CLASS, GOOGLE MEET, MOODLE, SKYPE, URAN и многие другие. Учителя были вынуждены самостоятельно обучиться использованию этих ресурсов для проведения уроков в дистанционном режиме со школьниками, так как тогда к этому никто не был готов. В настоящее время мы можем наблюдать большое разнообразие предлагаемых курсов для более детальной проработки электронных ресурсов. Подобные курсы помогают учителям разобраться с изобилием интернет-ресурсов, на реальных примерах показывая, как их можно использовать для создания современного урока, мотивирующего учащихся к изучению языка.

Благодаря упомянутым семинарам учителя Народной Украинской Академии используют в своей практике некоторые из таких ресурсов. Это *kahoot.it*, *wordwall.net*, *LearningApps.org*, *vseosvita.ua*. Чем эти ресурсы интересны для учителей и их профессионального развития? *Vseosvita.ua* – это ресурс, который дает большой спектр возможностей для работы онлайн. Прежде всего он обладает широким набором инструментов для создания интерактивных онлайн тестов. Это сообщество учителей Украины, которое создает электронную библиотеку тестов. Любой учитель может воспользоваться библиотекой и использовать уже готовые тесты, либо создать свои. На сегодняшний день у меня уже более 30 созданных тестов, которые были апробированы учащимися

нашей школы. Это самостоятельные работы, контрольные работы, тесты на чтение, грамматику, лексику и аудирование. Для учащихся 9-х классов составляю тесты для подготовки к ДПА.

Такие тесты можно проводить как в классе, так и дома. Ресурс позволяет установить ограничения по времени, что способствует более сконцентрированной работе над тестом. Ресурс располагает функционалом для интерактивной подготовки к ЗНО и использованию флэш-карточек на основе тестов в онлайн-режиме. Такие карточки можно использовать для закрепления выученного материала и подготовке к контрольным работам. Портал Vseosvita.ua является субъектом повышения квалификации и проводит вебинары и курсы повышения квалификации для всех желающих, выдавая официальный сертификат о прохождении курсов или вебинара.

Wordwall.net, LearningApps.org – это интернет – ресурсы, которые позволяют создавать свои онлайн-игры на основе готовых шаблонов. Благодаря разнообразию шаблонов, можно создавать каждый раз новую игру. Учитель заполняет шаблон своим контентом (отработка лексики, грамматики, построения предложений, правописания, создание тематических викторин др.) Такие игры одновременно являются и учебным материалом, и игрой, которая привлекает внимание учащегося, и способствует повышению мотивации к изучению языка.

Kahoot.it – это тоже интерактивный онлайн-ресурс для создания викторин и опросов в игровой форме. Учитель заполняет шаблон заготовленными вопросами и вариантами ответов, можно добавить картинки или видеосюжет. Для этих игр нужен свободный интернет, так как игроки используют свои мобильные телефоны для ответов на вопросы. Побеждает тот, кто ответит правильно на большее количество вопросов за меньшее количество времени. Такая игра очень оживляет интерес к происходящему, каждый участник стремится к победе.

Подводя итог, следует отметить, что учитель – это тот человек, который учится всю свою жизнь, оттачивая свое мастерство. Жизнь выдвигает все новые и новые требования к современности, и чтобы не выпасть из нее, нужно идти с ней в ногу.

Список библиографических ссылок

1. *Тренинги для повышения квалификации учителей английского языка (2019)*. [online]. Available at: <https://cambridge-club.kiev.ua/treningi-dlja-povyshenija-kvalifikacii-uchitelej-anglijskogo-jazyka/> [Accessed 15 March 2021].
2. Лінгвіст, (2020). *Програма підвищення кваліфікації вчителів англійської мови* [online]. Available at: <https://training.linguist.ua/category/program/> [Accessed 15 March 2021].

Чурсіна Л. В.

МОТИВАЦІЯ ДОСЯГНЕННЯ ВЧИТЕЛЯ У ВИКЛАДАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Альберт Ейнштейн так говорив про симбіоз теорії й практики: «Теорія, це коли знаєш усе, але ніщо не працює. Практика, це коли все працює і ніхто не розуміє чому. А ось, коли теорія з практикою об'єднуються: ніщо не працює ... і ніхто не знає, чому!» [1]. Найкращі розуми б'ються віками, щоб обрати найкращий і найвірніший спосіб навчання іноземних мов. Розробляються методики, програми, видаються підручники і посібники, змінюється підхід до викладання іноземних мов, але проблеми неуспіху, з якими стикаються вчитель і учень, залишаються і навіть примножуються. Ця проблема є глобальною й актуальною не тільки для української школи. Канадський дослідник Ролан Війо задається такими питаннями у книзі під красномовною назвою «Мотивація у шкільному контексті» (1994), саме з приводу викладання французької мови у школі: «Чому у школі деякі учні роблять все, щоб нічого не робити, тоді як інші повністю поринають у навчання? Чому окремі учні відмовляються від різних видів навчальної діяльності, тоді як інші докладають неймовірних зусиль для цього? Й чому ці ж учні полишають виконання завдань за найменшої нагоди, тоді як решта зберігають завзяття [у їх виконанні] до кінця?» [2, с. 7]. Переформулюємо цю думку дещо в іншій площині, з позиції вчителя: «Чому у практиці навчання і викладання французької мови як другої однієї мотивації вчителя не достатньо для формування бажання вивчати іноземну мову в учнів?».

У сьогоднішніх реаліях чинники зовнішньої мотивації накладаються на чинники внутрішньої мотивації, якими й керуються учні. Мотив досягнення у вивченні іноземної мови як другої, французької зокрема, зорієнтований не на перспективу професійного і кар'єрного успіху учня у майбутньому, а звужується до його бажання мати гарну оцінку і вже на завтра забути те, що вчив сьогодні. Незважаючи на орієнтованість сучасної освіти у світовому масштабі на плюрилінгвальну доктрину, про що йтиметься далі, більшість сучасних учнів не розглядають знання другої іноземної мови як один із кроків до професійної самореалізації в майбутньому. Де знайти мотивацію, якщо її бракує?

Французький фахівець з психології Ф. Фенуйс (Університет м. Нантер) дає стисле і чітке визначення мотивації: «Мотивація не є рисою характеру, а являє собою складний процес, на який впливає значна кількість факторів» [3, с. 1]. Тут ми проведемо паралель між українською і французькою шкільними моделями, зазначивши, що сьогоднішня французька школа змінює орієнтири, поступово відходить від рейтингової політики успішності учнів у класі й націлюється на політику «суцільного позитиву» з метою підвищення шкільної мотивації учнів та якості академічної успішності. Останнім часом топові дебати у цій країні, присвячені питанню якості освіти, ставлять під сумнів доцільність «залишення невстигаючого учня на другий рік», посилаючись на скандинавський, швейцарський та німецький досвіди. Як показує статистика, дуже рідко учень-другорічник стає успішнішим, ніж був у попередньому році [4]. Натомість, привертає увагу німецький досвід опікування невстигаючих учнів під керівництвом наставника в малих групах в позаурочний час, що дає їм можливість відчувати себе впевненіше, не боятися несхвалення з боку вчителя й отримати погану оцінку [там же]. Сучасна українська школа також ставить своїм завданням формування позитивного ставлення до навчання, однак рейтинги успішності та залишення учнів на повторний рік не є у нас загальноприйнятою практикою. А ось що стосується невстигаючих учнів, то ця проблема є нагальною й для нашої школи. Навчання іноземних мов і коло проблем, які з цим зв'язані, є також тим, що об'єднує.

Слід зазначити, що проблема вивчення іноземних мов й успішності учнів з іноземних мов є багатоаспектною і торкається

багатьох сторін людського буття. Вона може мати економічний характер: англійська мова серед усіх інших є найбільш розповсюдженою з економічних причин, оскільки домінує у сферах бізнесу, торгівлі, туризму тощо. Вона може бути політичною, оскільки це пов'язано з політикою держави, офіційним або міжнародним статусом тієї чи іншої іноземної мови. Це може стосуватися соціальної, культурної і міжкультурної сфер комунікації. Вочевидь, складно викладати іноземну мову, яка втрачає вагомість у політичному й економічному сенсі порівняно з іншою, наприклад англійською. З цього приводу буде доречним зазначити, що ще в 2005 році розглядалося питання Вищою радою з оцінювання якості шкільної освіти у Франції питання щодо вибору між трьома варіантами шляху у викладанні іноземних мов: перехід до викладання в школах тільки англійської мови; перехід до вивчення есперанто; розвиток нового напрямку у викладанні мов – плюрилінгвізму. Плюрилінгвальний підхід було обрано як основоположний, і наразі широко запроваджується дидактика плюрилінгвізму на всіх ланках освітнього процесу з вивчення мов, зокрема й іноземних та іноземної мови як другої. Плюрилінгвізм полягає у вивченні однієї мови з опорою на знання іншої або інших, включаючи володіння рідною мовою. Має на меті формування комунікативної компетенції, складниками якої виступають набуті мовні знання і власний досвід з опанування мовами. Цей шлях є перспективним і підкріплений затребуваністю у фахівцях, спроможних виявляти здібності у міжкультурній комунікації і якісному веденні перемовин з іноземними бізнес-партнерами. Знання мов стає однією з ознак фаховості, так само як і здібності вивчати, за потреби, інші іноземні мови впродовж усього життя. Попри такі перспективи, як показує практика, в класі знайдеться дуже мало учнів, які це розуміють і докладають зусиль у вивченні не тільки англійської мови, але й іншої іноземної мов як другої.

Огляд педагогіко-методичної літератури свідчить, що на тлі викликів сьогодення проблема вивчення іноземних мов, зокрема іноземних мов як другої або третьої, постає особливо гостро у сучасному світі. Не тільки в школі неуспішність з іноземних мов викликає суттєві нарікання, але й у вищих навчальних закладах якість знань і рівень володіння знижуються, що викликає стурбованість у педагогів. Слід відзначити проблеми сучасної

молоді з концентрацією уваги і зосередженістю на уроці [5, с. 203], які зароджуються ще в шкільному віці. Як бачимо, незалежно від навчального предмету, є загальні тенденції в суспільстві, які впливають на якість успішності в школі, а в подальшому й у вищому навчальному закладі. Сьогоднішні учні часто черпають інформацію з численних публікацій у пресі про успішних людей, які швидко багатіють і реалізують себе в житті, з акцентом на те, що в школі вони значилися у списку невстигаючих учнів. Звідси напрашується думка, що сучасне суспільство вбачає у «докладанні зусиль» і «старанності у навчанні» демотивуючий фактор. Сучасному поколінню стає все складніше асоціювати ці поняття з досягненнями й успішністю в їх подальшому дорослому житті. То ж не дивно, що вже й роботодавці стали відзначати суттєве зниження мотивації серед працюючого персоналу на робочих місцях [4, с. 102]. Такі фактори зовнішньої демотивації не можуть не впливати на сутність освітнього процесу взагалі й на успішність учнів з окремо взятого шкільного предмету.

Що ж є причинами відсутності достатньої мотивації в учнів стосовно вивчення другої іноземної мови, у нашому випадку французької? Однією з таких причин є, на нашу думку, відсутність вартісного прикладного застосування знань з французької мови. Для цього потрібно мати відповідний інтерес або ж учню належить докласти певних зусиль, щоб відшукати сфери застосування знань з мови на практиці: листування і спілкування на форумах і в чатах з носіями мови; опрацювання інтернет-ресурсів мовою оригіналу, перегляд франкомовних фільмів з субтитрами, читання художньої літератури в оригіналі тощо. У цьому випадку Google-перекладач відіграє вкрай негативну роль, оскільки ним послуговується переважна більшість учнів. Зазвичай отримана інформація через цей інтернет-ресурс є викривленою і недостовірною, що також викликає певні нарікання у вчителів, що викладають іноземні мови. В навчальному процесі переклад через Google-перекладач є доволі поширеною практикою й формує нехтування правилами граматики і коректного вживання іншомовної лексики. З часом взагалі втрачається інтерес до вивчення іноземної мови.

3-поміж інших причин небажання учнів вивчати другу мову назвімо ще відсутність оптимального поділу на підгрупи в класах. Так, в одній підгрупі можуть навчатися учні з різним рівнем знань,

особливо це стосується формування підгруп у старших класах, в яких опиняються учні, що взагалі не вивчали другу іноземну мову, й ті, що мають більш просунутий рівень підготовки з цієї мови. Така ситуація призводить до демотивації як одних, так і інших учнів. Є класи, в яких взагалі відсутній поділ на підгрупи, що позначається на дисципліні в класі і відповідно на якості засвоєння навчального матеріалу. Слід додати до вищезазначеного ще й такі чинники, як падіння мотивації у старших класах у зв'язку з ускладненням навчального матеріалу у рамках програмних вимог; негативне ставлення батьків до вивчення іноземної мови, що не є англійською; позашкільна завантаженість та ін. Особливо хотілося б відзначити той факт, що змістова частина навчальних підручників, рекомендованих Міністерством освіти і науки, нерідко не відповідає в повному обсязі навчальній програмі. До того ж автори вибудовують структуру підручника, забуваючи при цьому включати попередньо вивчений лексичний і граматичний матеріал на закріплення. Введення нових лексем без достатнього закріплення веде до накопичення лексики, котра не опановується і не входить до активного словника учня. Це стає ще одним фактором демотивації учнів. Принаймні, в стінах школи вивчення іноземної мови як другої не надихає учнів на кропітку працю, оскільки вони чітко усвідомлюють, що по закінченню курсу їм не вдасться досягнути високого рівня мовних компетенцій, хоча б для побутового спілкування з носіями мови, не говорячи вже про інші аспекти знань і рівень навичок та умінь з означеного предмету.

Більшість дослідників шкільної мотивації як в нашій країні, так і за її межами, наголошують майже одноставно на таких негативних явищах, як тотальне зниження рівня зосередженості й уваги учнів на уроках, незалежно від навчального предмету [2; 4; 5]. Складність концентрації учнів на уроках позначається на їх успішності. Все частіше учні потребують сторонньої допомоги у виконанні домашніх завдань як з боку вчителя, так і батьків. Їм бракує навичок індивідуальної та самостійної роботи з опанування шкільними предметами. Окрім того, перенасиченість навчального процесу елементом комп'ютеризації накладає свій негативний відбиток на якість засвоєння програмного матеріалу з різних навчальних предметів, зокрема іноземної мови як другої, яка у більшості учнів не в пріоритеті й асоціюється з негативними

емоціями неспішності. Сучасні учні стали менше читати, а отже менше стали запам'ятовувати, що негативно позначається на формуванні їхнього загального кругозору [6]. Їм складно орієнтуватися в супутньому лінгвокраїнознавчому матеріалі у ході оволодіння іноземною мовою як другою.

Мотивація досягнення вчителя безпосередньо залежить від мотивації досягнення учнів. Методи роботи, які він застосовує в одній учнівській аудиторії, не завжди є доцільними для використання в іншій. Найскладніша ситуація в групах з різним базовим рівнем мовної підготовки з іноземної мови. У даній ситуації вихід мав би бути один – нехтування програмними вимогами, що вчитель не може собі дозволити априорі. Якщо навіть знаходиться рішення у подібній проблемній ситуації, мотив досягнення вчителя нівелюється на тлі масового неуспіху учнів у певній підгрупі чи класі та їхнього небажання вчити адаптований пласт навчального матеріалу. Рішення цього питання потребує нестандартних форм роботи і всебічного осмислення. Однак, не завжди дає очікувані при цьому позитивні результати. Так, запропонований учителем у якості експерименту варіативний комплекс індивідуальних завдань для учнів з початковим рівнем знань в підгрупі не був успішно реалізований: по-перше, за браком часу на перевірку виконання таких завдань на уроці; по-друге, із-за неспроможності цієї категорії учнів самостійно розібратися у структурі навіть доволі простих завдань, без допомоги вчителя; по-третє, позначалося на якості заняття, яке вчитель проводив у цей час з більш успішними учнями. Із імовірних варіантів виходу з подібної ситуації могло б стати залучення позаурочного або навіть позашкільного формату роботи вчителя для формування стійкого інтересу в учнів до зазначеної навчальної дисципліни, але на ці заходи потрібен час і, що найголовніше, – бажання самих учнів брати в цьому участь. Як наслідок, замкнуте коло проблем викликає демотивацію у самого вчителя. Отже, підсумовуючи все раніше викладене, зазначимо, що мотивація досягнення вчителя, який викладає іноземну мову як другу, і яка навіть не належить до пріоритетних, далеко не завжди може ґрунтуватися на його особистісних якостях як вчителя та його професійних досягненнях. Є багато чинників, які впливають на її формування, то ж і вирішення проблеми не просте на сьогоднішні завдання.

Список бібліографічних посилань

1. Le Parisien. (2021). *Citation cūlubre* [online]. Avalaible at: <https://citation-celebre.leparisien.fr/citations/61047> [Accessed 02 Febr. 2021].
2. Viau, R. (1994). *La motivation en contexte scolaire*. Bruxelles: De Boeck University, 221p.
3. Fenouillet, F. (2012). *La motivation*. 2ieme йdition. Paris: Йdition Dunot, 128 p.
4. Battaglia, N. (2013). *La motivation dans la classe de langue* [online]. Avalaible at: https://kufs.repo.nii.ac.jp/?action=repository_uri&item_id=61&file_id=22&file_no=1 [Accessed 20 Febr. 2021].
5. Савченко, Т.Л. (2006). Особливості розвитку уваги студентів педагогічних ВНЗ різних спеціальностей та етапів навчання. *Актуальні проблеми психології*, т. 5, с. 203–210.
6. PISA-2018, (2019) *Результати. (Том I). Що учні знають та вміють робити: Міжнародний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 (переклад українською мовою)*. Київ: УЦОЯО, 324 с.

ЗМІСТ

Секція I. Сучасні моделі та практики професійного зростання вчителя: особливості цифрової епохи	12
<i>Бельчикова Л. Я.</i> Обучение – это прежде всего вопрос взаимоотношений	12
<i>Дараган Н. В.</i> Формування цілісного світогляду в умовах глобальної інформатизації соціуму	17
<i>Снурников И. С.</i> Старые и новые ориентиры учителя в современном информационном пространстве	23
<i>Анищенко В. В.</i> Организация дистанционного обучения, методы и технологии	27
<i>Баєвер Ю. О.</i> Підвищення розуміння вчителем ефективності використання мистецтв у навчанні	32
<i>Бондар Т. І.</i> Цифрове середовище для «ліриків»: професійне зростання вчителя словесності	39
<i>Гончаренко В. Н.</i> Диалог «учитель – ученик» в эпоху цифрового образования	44
<i>Колисниченко Ж. А.</i> Дистанционное обучение, как одна из новых форм проведения современного урока физической культуры	48
<i>Лимаренко В. А.</i> Сучасні технології в дистанційному навчанні	54
<i>Литвин Н. І.</i> Учитель – ретранслятор знань у форматі інноваційного навчання	57
<i>Николаева С. В.</i> Учитель в условиях дистанционного обучения: проблемы и вызовы	59
<i>Радченко И. В.</i> Современные модели и практики профессионального роста учителя в период цифровой эпохи	65
Секція II. Вирішення стратегічних завдань НУШ як контекст професійного розвитку вчителя	70
<i>Назаренко А. А.</i> Овладение кейс-методом как направление самообразования современного учителя	70
<i>Хвалюк І. І.</i> Професійна самоосвіта вчителя як складова сучасної методичної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі	74
<i>Шилкунова З. И.</i> Профессиональное развитие учителя: новые подходы к пониманию	78
<i>Бикова Т. Г.</i> Шляхи формування професійної компетентності вчителя нової української школи	83
<i>Грецьких В. Н.</i> Профессиональная компетентность педагога НУШ как фактор повышения качества современного образования	88

<i>Заворуєва Л. М.</i> Сфера діяльності педагога на етапах професійного розвитку	93
<i>Кобзарь Е. Г.</i> Овладение stem-подходами к обучению как направление профессионального развития учителя	98
<i>Кучерява О. О.</i> Експериментально-дослідницька діяльність дітей старшого дошкільного віку в контексті НУШ	104
<i>Кушнарєнко Л. П.</i> Самообразование как способ повышения уровня профессиональной компетентности педагога	109
<i>Литовченко А. В.</i> Впровадження можливостей формування інформаційно-комунікаційної компетентності у молодших школярів	113
<i>Магомєдова А. П.</i> Информационно-цифровая компетенция современного педагога	118
Секція III. Мотивація та форми підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови в сучасних умовах	125
<i>Батманова С. М.</i> Профессиональный и личностный рост педагога как основа инновационного подхода в обучении	125
<i>Стодух А. И.</i> Формы повышения квалификации учителей английского языка	129
<i>Цыганок О. И.</i> Совершенствование методов работы учителя при обучении учащихся средней и старшей школы иностранному языку	134
<i>Гопта Л. А.</i> Мотивация учителя к совершенствованию своего профессионализма	142
<i>Диденко Ю. А.</i> Профессиональный рост учителя и его роль в современных условиях	148
<i>Зобова Г. М.</i> Формування професійно-педагогічної компетентності вчителя іноземної мови	154
<i>Пилипенко Л. О.</i> Щодо деяких особливостей інноваційних форм підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови	160
<i>Скворцова Ю. О.</i> Форми та мотивація підвищення кваліфікації вчителя іноземної мови як умова успішної освітньої та виховної діяльності	165
<i>Тарасова О. В.</i> Современные формы повышения квалификации учителя: от теории к практике	171
<i>Чурсіна Л. В.</i> Мотивація досягнення вчителя у викладанні французької мови як другої: виклики сьогодення	175

Наукове видання

День науки

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛЯ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПОЛІ**

ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ
XXVIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ВЧИТЕЛІВ

10 квітня 2021 року

Відповідальна за випуск *О. В. Тарасова*
Комп'ютерна верстка *І. С. Кордюк*

Підписано до друку 05.04.2021. Формат 60Ч84\8
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 10,69. Обл.-вид. арк. 10,52
Тираж 300 пр. Зам. № 30/21.

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії.

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27